Ephemerides Sacrarum Disciplinarum Facultatis Philosophico-Theologicae in Universitate Vytauti Magni Kaunae

SOTER

Religijos mokslų laikraštis

XII METAI 1935 Nr. 1 (20)

Leidžia Vytauto Didžiojo Universiteto Teologijos-Filosofijos Fakulteto Teologijos Skyrius

Turinys — Index

Dr. Pr. Venckus, Apreiškimo šaltiniai
De fontibus revelationis ..... 2—34

Doc. Dr. Ign. Česaitis, Nudizmas ir moralė
De moralitate nuditatis ..... 35—48

Dr. P. Malakauskis, Mišių stipendijų istorija
Historia stipendiorum missarum 49—60

Biblijografija

1. Apologetika ..... 61—63
2. Dogmatinė teologija ..... 63—65
3. Pastoralinė ir moralinė teol., humiletika ir t. t. .. 66—74
4. Bažnytinės teisės ..... 74—76
5. Įvairios knygos ..... 76—77
6. Redakcijai atsiųstos knygos 77

Ephemerides Sacrarum Disciplinarum Facultatis Philosophico-Theologicae in Universitate Vytauti Magni Kaunae

SOTER

Religijos mokslų laikraštis

XII METAI 1935 Nr. 1 (18)

Leidžia Vytauto Didžiojo Universiteto Teologijos-Filosofijos Fakulteto Teologijos Skyrius

Dr. Pr Venckus

Apreiškimo šaltiniai

(De fontibus revelationis)

Bendrieji dalykai.

1. Mokslo šaltiniai. — Bet kurio mokslo šaltiniais vadiname tas vietas arba tuos tiesų koncentrus bei aruodus, iš kur tas mokslas savo teigiamoms tezėms ima argumentus, trumpiau — iš kur tas mokslas ima savo pagrindines, vedamąsias tiesas[1]).

2. Teologijos šaltiniai. — Teologijos šaltiniai yra šie:

a. Vyriausias ir paskutinis šaltinis, aišku, yra Dievo išmintis, Jo žinojimas, kuris mums perteikiamas apreiškimo keliu.

b. Dievo apreiškimas šiandien turi du šaltinius, būtent, Tradiciją ir Šv. Raštą. Tuodu šaltiniai vadinami konstitutyviniais arba pamatiniais (principia ex quibus constitutiva)[2]).

c. Kalbamieji šaltiniai saugoti, iš jų neklaidingai tiesas imti yra pavesta neklaidingai Bažnyčiai. Todėl Bažnyčios žodis teologijai yra reikšmingas ir sudaro naują jos šaltinį, kurį teologai, skirdami nuo anų dviejų šaltinių, vadina normuojamuoju šaltiniu (principium directivum arba regulativum)[3]).

d. Žmogaus protas su visais savo paties patirtais mokslais. Protas įrodinėja tikėjimo pamatus, pav., Dievo buvimą (teodicėja), religijos reikalingumą (etika), sielos nemirštamumą (psichologija), apreiškimo faktą (fundamentalinė teologija); be to, žmogaus protas filosofiškai nušviečia ir gina apreikštas tiesas, suvokia istorijos faktus (istorijos mokslas).

---

1) Tuos šaltinius lotyniškai kaikas vadina „principia ex quibus", tuo skirdami juos nuo „principia quae", t. y. nuo pačių tiesų, glūdinčių tuose koncentruose bei aruoduose.

2) Lotyniškai rašytuose teologijos vadovėliuose tuodu šaltiniai turi dar kitą bendrą vardą, būtent, regula fidei materialis et remota.

3) Šis šaltinis, būtent, neklaidingas Bažnyčios mokymas (infallibile magisterium Ecclesiae), dar vadinamas regula fidei formalis et proxima.

Teologijos šaltinių mokslas sudaro ištisą ir atskirą traktatą. Tame traktate vyriausio ir paskutinio šaltinio (Dievo išmintis, Jo žinojimas) dažniausiai net nenagrinėjama; tai paliekama kitam traktatui, būtent, apie vieną Dievą (de Deo uno). Teologijos šaltinių traktatas įprastai maža teliečia ir anksčiau minėtą ketvirtąjį šaltinį — žmogaus protą su jo paties patirtais mokslais.

Teologijos šaltinių mokslo traktato svarbiausią objektą įprastai sudaro pirmiausia Šv. Raštas ir Tradicija (juose šiandien tūno Dievo apreiškimas) ir toliau neklaidingas Bažnyčios mokymas.

Klausimas, kodėl šie šaltiniai yra vyriausi? Tai yra štai dėl ko: Paties Kristaus noru katalikų Bažnyčia neklaidingai išlaiko ir skelbia Dievo apreiškimą. Todėl Jos gyvas mokymas, Jos gyvas magisterijumas (vivum magisterium) žmogui yra artimiausia tikėjimo norma, prieinamiausias ir patikimiausias šaltinis. Atskiro žmogaus tikėjimas kaip tik ir remiasi Bažnyčios mokymu, kuris jam neklaidingai pateikia apreikštas tiesas. Taip iš tiesų yra. Toks jau Kristaus noras. Todėl teologijos šaltinių mokslas ir kalba apie tą šaltinį.

Bet dabar iškyla kitas, ypač teologijai, svarbus klausimas: iš kur pati Bažnyčia gauna apreikštas tiesas, kokiu keliu Ji gauna Kristaus ir apaštalų skelbtą mokslą? Taigi čia kyla klausimas apie konstitutyvinius apreiškimo šaltinius, vadinasi, apie tuos, kurie apima visą Kristaus apreiškimą.

Tie šaltiniai, kaip minėjome, yra Šv. Raštas ir Tradicija arba Padavimas.

Šv. Raštas. Kristus apaštalams patvirtino, kad S. Įstatymo knygas rašė Šv. Dvasios įkvėpti asmens ir todėl tų knygų vyriausias autorius yra pats Dievas. Vėliau prie S. Įstatymo knygų pridėtos kitos naujos papasakojančios paties Kristaus paskelbtas tiesas. Jas rašė Šv. Dvasios įkvėpti apaštalai ar jų mokiniai. Iš čia susidarė Šv. rašto N. Įstatymo knygos; jų pirmasis autorius taip pat yra Dievas.

Tiek Senojo, tiek Naujojo Įstatymo knygas apaštalai perteikė Bažnyčiai, drauge paliudydami, kad tos knygos yra dieviško kilimo, vadinasi, jų vyriausias autorius yra pats Dievas.

Tuo būdu jau turime vieną apreiškimo šaltinį, iš kurio mokomoji Bažnyčia gali imti ir ima Dievo apreikštas tiesas. Šis šaltinis įprastai vadinamas Šv. Raštu. Šis vardas apima tiek Senojo, tiek Naujojo Įstatymo knygas. Bet šis šaltinis Bažnyčiai nėra vienintelis. Yra ir antras, būtent, Tradicija arba Padavimas.

Padavimas. Apaštalai Kristaus mokslo mokė kitus ne tik raštu, bet taip pat gyvu žodžiu. O gyvu žodžiu jie mokė ir pasakė daugiau, nekaip įkvėptose knygose yra surašyta. Visą iš Kristaus gautą ir gyvu žodžiu skelbtą mokslą (praedicationem oralem) apaštalai

taip pat perdavė kitoms kartoms, įduodami jį Bažnyčiai, kad ši tą visą gautąjį g y v ą žodį (ar įdėtą Šv. Rašte ar ne) neklaidingai saugotų, neklaidingai nuolat jo mokytų kitus, neklaidingą jį perteiktų naujoms kartoms. Tas gyvas apaštalų mokymas, tas gyvas Bažnyčiai apaštalų perteiktas žodis ir gyvas jo tolimesnis gyvavimas gyvame Bažnyčios mokyme (in praedicatione perrenni) ir turėjo sudaryti kitą naują apreiškimo (apreikštų tiesų) šaltinį. Jis pavadintas Padavimu, nes apaštalai Kristaus ir Šv. Dvasios sau pareikštas tiesas įteikė Bažnyčiai savo lūpomis tam, kad Bažnyčia tas tiesas gyvu ir neklaidingu žodžiu neštų per gyvenimą. Tuo būdu iš Šv. Rašto ir Tradicijos susidaro du atskiri apreiškimo konstitutyviniai šaltiniai, du atskiri apreikštų tiesų koncentrai bei aruodai ar iždai.

Jei palyginsime Tradiciją su Šv. Raštu, tai pamatysime, kad vienais atžvilgiais yra pranašesnė Tradicija, o kitais Šv. Raštas. Ir tai:

a. Tradicija yra s e n e s n ė. Pačioje Bažnyčios gyvenimo pradžioje buvo tik gyvasis apaštalų žodis; Bažnyčia jau buvo sukurta, kai Jai buvo įteiktos Šv. Rašto Naujojo Įstatymo knygos.

b. Tradicija yra p l a t e s n ė, nes Ji įima tiek rašytines (Šv. Rašte), tiek nerašytines apreikštas tiesas.

Šv. Raštas praneša Tradiciją šiuo:

a. Šv. Raštas yra paties D i e v o r a š t a s žmonėms, teologiškai kalbant, yra Dievo įkvėptas.

b. Šv. Raštas šiaip tikintiesiems, palyginamai, l e n g v i a u p r i e i n a m a s, lengviau s u p r a n t a m a s: Jis yra išlaikęs ir Kristaus bei apaštalų tartus žodžius, o Tradicijoje beveik neužsiliko apaštalų pasakytų p a č i ų žodžių (o tik mintis); be to, pati jų doktrina Tradicijoje perduodama per įvairius tarpininkus, kurių nevisi lygiu lengvumu visiems prieinami[1]).

Iš to, kas pasakyta, galima išvesti tai, kad, absoliučiai imant, Bažnyčia galėtų apsieiti be Šv. Rašto, nė kiek nuo to nenukentėdama apreikštų tiesų kiekio bei kokio atžvilgiais. Bet iš tiesų egzistuoja i r Šv. Raštas ir Tradicija. Tiek vienas, tiek antras yra didelė Dievo dovana žmonijai.

Kad tuose šaltiniuose paliktas Kristaus mokslas būtų Bažnyčios gerai saugojamas ir neklaidingai perteikiamas tikintiesiems, Kristus liepė Bažnyčiai mokyti žmones tų tiesų ir tam davė Jai neklaidingumo dovaną.

Šios mokomosios Bažnyčios ir yra uždavinys:

a. gautas apaštalų žodžiu Dievo apreikštas tiesas ir toliau perteikti kitoms kartoms;

b. taip pat paliudyti ir Šv. Rašto, kaipo šaltinio, tikrą išsilaikymą, jame esančių posakių tikrąją prasmę ir k. Vadinasi, Bažnyčios mokymui

[1]) Apie tuos tarpininkus kalbėsime žemiau skyrium.

tenka turėti prieš akis tiek Šv. Raštą, tiek Tradiciją. Todėl vysk. Pr. Būčys rašo: „Bažnyčia yra tas darbininkas, kuris be klaidos išima Dievo apreikštąją tiesą iš apreiškimo šaltinių: Šv. Rašto ir Šv. Perdavimo. Bažnyčia taip gi vienais laikais vienas tiesas primena žmonėms, kitais laikais kitas, sulig įvairių reikalų, niekuomet nenaikindama nei nemainydama to, kas pirma buvo skelbta Jėzaus vardu. — Šitas Bažnyčios veiksmas vadinasi Gyvosios Mokslijos veiksmas. Ką lotynų kalba sutarta vadinti Vivum Magisterium, tą mes vadiname Gyvoji Mokslija. Ji žmonių protu, Dievo antgamtinės neklaidingos malonės padedama, semia Dievo tiesas iš Šv. Rašto ir Šv. Perdavimo, pritaiko jas žmonių reikalams taip, kad tie reikalai prisitaikytų prie Dievo valios. Taip ir eina tikybos gyvenimas pasaulyje“[1]).

I. TRADICIJA

Paaiškinamosios pastabos

1. Vartojamasis metodas. — Fundamentalinės teologijos metodas bent kiek įvairėja pagal traktatus. Traktate apie Kristų, Dievo Siųstąjį, vartojamas istorinis filosofinis metodas; traktate apie Kristaus įsteigtą Bažnyčią taip pat vartojamas istorinis filosofinis metodas, bet čia pridedama kiek superracijonalio elemento, būtent, kad į Kristaus žodžius žiūrima kaip į Dievo Siųstojo; o traktate apie apreiškimo šaltinius to superracijonalio elemento dar daugiau, nes čia prisideda neklaidingas Bažnyčios mokymas. Iš čia suprantama, kad, kalbant apie Tradiciją, kuri kaip tik priklauso šiam pastarajam traktatui, tenka vartoti dogmatinis istorinis metodas:

a. Dogmatinis, nes čia žiūrime, ką neklaidinga Bažnyčia, pasiremdama Kristaus duotu apreiškimu, kalba tuo reikalu (apie Tradiciją), kitaip betariant, čia žiūrime, ką tuo reikalu kalba Kristus bei apaštalai (panašu į tai, kaip daroma traktate apie Bažnyčią) ir, kad nesuklystume, čia remiamės neklaidinga to apreiškimo aiškintoja — neklaidingu Bažnyčios mokymu.

b. Istorinis, nes žiūrime, ką tuo reikalu kalba pirmykštės krikščionijos liudijimai.

Čia tenka pasinaudoti:

α Šv. Rašto knygomis, kur kalbama apie Tradiciją. Pasinaudosime tik N. Įstatymo knygomis; jos mums čia eina dar tik patikimu istorišku krikščioniško apreiškimo šaltiniu, bet greta jo (šioje apologe-

1) Trumpa apologetika[3], Marijampolė 1926, 133.

tikos vietoje) jau stovi Bažnyčia, neklaidinga apreiškimo aiškintoja. Šv. Rašto įkvėpimu (einame metodiškai) čia dar nesinaudojame.

β. Tenka pasinaudoti ir Bažnyčios Tėvų raštais, kurie parodo pirmykštės krikščionijos įsitikinimą Tradicijos reikale ir pasako, kaip ką suprato Kristus, apaštalai ir pirmieji krikščionys. Į Bažnyčios Tėvų raštus šioje apologetikos vietoje įprastai (metodo sumetimais) žiūrima, kaip į patikimų žmonių liudijimus (apie jų negalėjimą tam tikrose sąlygose nušokti nuo tiesos mes čia dar nekalbame; kalbėsime žemiau).

2. Medžiagos suskirstymas. — Kalbėdami apie Tradiciją, medžiagą suskirstysime keturiais skirsniais: 1. Tradicijos sąvoka ir padala; 2. Tradicijos, apreiškimo šaltinio, buvimas; 3. Tradicijos skleidėjai bei liudytojai (monumentai, tarpininkai); 4. Tradicijos kriterijai.

1. Tradicijos sąvoka ir padala

1. Žodžio „tradicija" (padavimas) etimologija. — Etimologiškai imant, žodis „tradicija" arba „padavimas" reiškia kurio daikto (pav., doktrinos) perteikimą, perdavimą kitam, kad šis juo rūpintųsi (pav., kitus pamokytų, saugotų). Tolimesnėje savo kalboje mes sustosime ties doktrinaliniu tradicijos objektu, kuris (doktrinalis objektas) gali turėti įvairų charakterį: religinį[1]), grynai mokslinį, istorinį; mes sustosime, svarbiausia, prie religinio pobūdžio doktrinalinio objekto.

Iš tų pasakytųjų kelių žodžių aiškėja, kad tradiciją galima imti dvejopai:

a. Objektyviai arba pasyviai, būtent, pats perteikiamas daiktas, mūsų atveju pati perteikiamoji doktrina, konkrečiau kalbant, pačios apreikštos religinės tiesos. Kai apie tradiciją kalbama teologijoje, tai tradicija įprastai ir yra imama šia objektyvia prasme.

b. Subjektyviai arba aktyviai, būtent, perteikimo aktas arba tiesą perteikiąs organas drauge su pačiu perteikimo aktu.

Dar galima žodis „tradicija" imti ir mišrai, suprantant drauge aktyvią ir pasyvią tradiciją.

2. Žodžio „tradicija" reikšmė paprastoje kalboje. — Paprastoje kasdieninėje kalboje, ypač istorijoje, objektyvi tradicija suprantami pasakojimai, kurių tikrumas paremtas ne rašytais ar kitokiais istoriškais šaltiniais, bet žmonių gyvu žodžiu, žmonių atmintimi. Tie pasakojimai tik vėliau, po įvykių, ir jau iš žmonių gyvo žodžio gali

---

1) Pav., Mat. 11,27; Luk. 10,22; 1 Tes. 2,13; 2 Tes. 2,15;3,6; 1 Kor. 11,2; Gal. 1,9.

būti ar yra raštiškai užfiksuoti. Taip, Lietuvoje turime įvairių padavimų apie istorijos faktus bei daiktus.

3. Žodžio „tradicija" reikšmė teologijoje. — Teologijoje žodžiais „objektyvi tradicija" yra suprantamos tiesos, liečiančios Kristaus mokslą bei Jo įsteigtą Bažnyčią, kurios pradžioje buvo perteikiamos gyvu žodžiu ir tik vėliau surašytos įkvėptų ir neįkvėptų autorių.

Šiaip suprastą Tradiciją galima imti platesne ir griežtąja prasme:

a. Platesne prasme objektyvi Tradicija yra ta, kurią mes čia ką tik minėjome, būtent, Tradicija, apimanti į žmones gyvu žodžiu ėjusias tiesas, kurios lietė tiek Kristų, tiek Jo mokslą, tiek Jo įsteigtą Bažnyčią. Čia dar nežiūrima, ar visos tos tiesos apreikštos ar ne. Taip suprasta objektyvi Tradicija reikia skirstyti į:

α. Grynai bažnytinę Tradiciją, kuri liečia dalykus, paeinančius iš apaštalų įpėdinių (ne iš apaštalų) ir konsekventiškai liečiančius neapreikštus dalykus (pav., apaštalų įpėdinių pirmaisiais krikščionijos amžiais išleisti įstatymai, liečią apeigas bei discipliną).

β. Grynai apaštalų Tradiciją, kuri liečia dalykus, neapreikštus, bet vis dėlto paeinančius iš pačių apaštalų, Bažnyčios vadovų (pav., 40 dienų pasninkas); ši Tradicija labai svarbi liturgikai, moralinei teologijai, bažnytinėms teisėms.

γ. Dievo Tradiciją, kur įeina visos apreikštos tiesos, kurias apaštalai gavo iš Kristaus ar Šv. Dvasios ir gyvu žodžiu perteikė Bažnyčiai.

b. Griežtąja prasme objektyvi Tradicija yra ką tik minėtoji Dievo Tradicija, būtent, tos apreikštos tiesos, kurios teko Bažnyčiai iš Kristaus gyvu apaštalų žodžiu[1]). Ši Tradicija dažnai vadinama dogmatine Tradicija.

Pastaba. — Pasakymas, kad Tradicija yra Dievo apreikštos tiesos, kurias apaštalai gyvu žodžiu perteikė Bažnyčiai, neišskiria tiesų, esančių Šv. Rašte; lygiai nepasako, kad apaštalų Bažnyčiai gyvu žodžiu perduodamos apreikštos tiesos negalėjo būti vėliau surašytos ir neįkvėptų autorių.

4. Dogmatinės Tradicijos padala. — Dogmatinė Tradicija dar skirstoma:

a. Atsižvelgiant kilimo:

α. Dievo (Traditio dominica). Ji apima tiesas, kurias apaštalai gavo iš paties Kristaus ir gyvu žodžiu perteikė Bažnyčiai.

β. Dieviškai apaštališką (Traditio divino-apostolica);

---

[1]) B. Goebel, Katholische Apologetik, Freiburg I. Br. 1930, 432 Dievo tradiciją griežtąja prasme šiaip apibrėžia: „Offenbarungswahrheiten, die die Apostel von Christus oder vom hl. Geist empfangen und mündlich, zum Teil nur mündlich der Kirche überliefert haben".

ji apima tiesas, kurias, Kristui į Dangų įžengus, apaštalai gavo betarpiškai iš Šv. Dvasios ir gyvu žodžiu perteikė Bažnyčiai.

b. Atsižvelgiant ryšio su Šv. Raštu:

α. „Inhaesiva"; Ji apima tiesas, kurios yra ir Tradicijoje ir Šv. Rašte, vadinasi, kurios randamos abejuose šaltiniuose, kad ir nevisados yra vienodai aiškiai išreikštos.

β. Konstitutyvinė; ši apima tiesas, kurios yra tik Tradicijoje ir nėra Šv. Rašte (pav., įkvėptų knygų skaičius).

5. Objektyvi ir subjektyvi Tradicija eina drauge. — Anksčiau buvo sakyta, kad Tradicija galima ir reikia imti objektyvia (tiesos) ir subjektyvia (tiesas perduodąs organas, — subjektas) prasme. Reikia pasakyti, kad objektyvi Tradicija, vadinasi, tiesos, jų gyvas perdavimas kitiems, negali būti be subjektyvios Tradicijos, t. y. be to organo, be to subjekto, kuris tas tiesas perduoda, ir be jo veiksmo. Kitaip betariant, Tradicija arba Padavimas, konkretiškai yra drauge ir objektyvi (tiesos) ir subjektyvi (tiesas perduodąs subjektas) arba, dar kitaip sakant, objektyvi Tradicija turi būti subjektyvios Tradicijos žinioje. Mūsų atveju Bažnyčios gyvas ir neklaidingas mokymas (vivum et infallibile magisterium arba perennis praedicatio evangelii) yra subjektyvi Bažnyčios Tradicija, o Jos iš apaštalų gautos ir toliau skelbiamos Kristaus tiesos (depositum fidei) yra objektyvi Tradicija, apie kurią mes čia kalbame. Šios dvi Tradicijos — objektyvi (Kristaus mokslas) ir subjektyvi (gyvas Bažnyčios mokymas) — čia būtinai eina drauge.

Absoliučiai kalbant, galėjo būti, kad Kristus pirmykštei Bažnyčiai gyvu žodžiu perteiktą savo mokslą (kuris nevisas įdėtas Šv. Rašte) galėjo palikti tikinčiųjų sielose ir nepavesti jo saugoti mokomajai Bažnyčiai, nepavesti pirmiausia pačiai Bažnyčiai tą mokslą gyvu savo žodžiu perduoti tolimesnėms kartoms. Tada būtų tekę kiekvienam krikščioniui pačiam ieškoti apreikštų ir Šv. Rašte neįdėtų dalykų, kitaip tariant, būtų reikėję ieškoti, ar ši tiesa yra Tradicijoje ar ne, dar kitaip tariant, būtų reikėję pačiam žvalgytis aplink, ar neužtiks kokiame dokumente Kristaus apreikštų, bet į Šv. Raštą neįdėtų tiesų. Bet praktikoje tai būtų buvęs neįmanomas dalykas, nes, viena, neįmanoma, kad kiekvienas, susidūręs su tokia didele medžiaga, galėtų peržiūrėti visus Tradicijos dokumentus, peržvelgti visus jos liudytojus, kad sužinotų, kas juose yra; antra, neįmanoma, kad kiekvienas, tegu ir peržvelgtų tuos dokumentus, jau tuo pačiu galėtų pasakyti, kas toje rastoje medžiagoje priklauso dogmatinei Tradicijai, kas ne, kas ten tikra, kas ne, kas apreikšta, kas ne. Todėl praktikoje tokia Tradicija nebetektų savo reikšmės.

Iš čia lengva suprasti, kodėl Kristus, norėdamas, kad Jo paliekamas mokslas būtų žmonėms lengviau prieinamas, pavedė Bažnyčiai tą mokslą

saugoti, jį skelbti žmonėms: „Eikite tat ir mokykite visas tautas, krikštydami juos vardan Tėvo ir Sūnaus, iš Šventosios Dvasios ir mokydami juos laikyti visa, ką tik esu jums įsakęs. Ir štai aš esu su jumis per visas dienas iki pasaulio pabaigai“[1]). Kad Bažnyčia, bemokydama kitus, nesugadintų iš Kristaus gyvu žodžiu gauto mokslo, kad dalies tų tiesų neprarastų, kad jas visados gerai aiškintų ir kitus gerai mokytų, Kristus Bažnyčiai, perduodančiai Jo mokslą gyvu žodžiu kitiems, suteikė neklaidingumo dovaną. Tuo būdu neklaidinga Bažnyčia savo pečiais nešė ir neša Kristaus mokslą, nieko iš jo neprarasdama, teisingai jį aiškindama, autoritetingai skelbdama. Iš čia ir glaudus ryšys tarp objektyvios (tiesų) ir subjektyvios (neklaidingo Bažnyčios mokymo) Tradicijos. Čia net galima sakyti, kad „authenticum et infallibile magisterium Ecclesiae est essentialiter traditionale“.

6. Objektyvios Tradicijos liudytojų, skleidėjų bei tarpininkų vadinimas Tradicija. — Apaštalų gyvu žodžiu skelbiamas Dievo apreiškimas jau pirmaisiais krikščionijos amžiais buvo bet kuo pažymimas: raštu, menu ir t. t.; tuo būdu apaštalų Bažnyčiai gyvu žodžiu perteikiamas Kristaus mokslas palikdavo savo pėdsakus ne tik klausytojų sielose, bet ir įvairiuose paminkluose (dokumentuose, monumentuose). Tie paminklai — iš kurių mes sužinome, ką Kristus paliko ir ko Bažnyčia mokė — vėliau ir šiandien virto objektyvios Tradicijos liudytojais. Jie mums paliudija, kiek kuri doktrina vienu bei kitu laiku buvo priskiriama Tradicijai, kitaip betariant, pagal išsigalėjimą pasako, ar ši konkreti doktrina tuo bei kitu metu buvo priskiriama apreikštų tiesų rūšiai. Kadangi tų liudytojų objektyvios Tradicijos reikale svarba yra didelė ir jų ryšys su pačia objektyvia Tradicija yra glaudus, tai nenuostabu, kad patys tie liudytojai, skleidėjai bei tarpininkai dažnai vadinami tuo pačiu Tradicijos vardu. Ypač tai pastebima tada, kai, kalbant apie kurią dogmatinę propoziciją, argumentas remiamas ir objektyvia Tradicija; o šiai surasti kaip tik panaudojami tie Tradicijos paminklai, šiuo atveju virstą mums objektyvios Tradicijos liudytojais. Kurie tie paminklai arba, kitaip betariant, Tradicijos liudytojai bei tarpininkai yra bei gali būti, paminėsime žemau; tik čia pasakome, jog jų yra daug.

2. Tradicijos buvimas

Kalbėjome apie Tradicijos sąvoką ir padalą. Kalbą baigėme Dievo Tradicija, kuri greta Šv. Rašto sudaro atskirą Dievo apreiškimo šaltinį. Tai buvo paaiškinamasis žodis. Dabar pats klausimas, ar ta Dievo Tradicija tikrai yra, kitaip sakant, ar greta Šv. Rašto yra kitas Dievo apreiškimo šaltinis. Atsakymas skamba:

---

1) Mat. 28, 19.

Šv. Raštas nėra vienintelis Dievo apreiškimo šaltinis; greta Jo yra ir Dievo Tradicija.

Paaiškinimai:

1. Klausiant, ar visiems krikščionims tas atsakymas patinka, reikia pasakyti, kad krikščionijos pradžioje čia vienodai buvo manoma, būtent, buvo tvirtinama, kad greta Šv. Rašto yra ir Tradicija. Vėliau kilo nuomonių skirtumas. Stiprų pasukimą čia padarė Martynas Liuteris. Jis Dievo apreiškimo šaltiniu tepripažino Šv. Raštą. Kodėl M. Liuteris nusigręžė nuo Tradicijos? Juk jis buvo kat. Bažnyčios ir šviestas ir auklėtas. Į svetimą sąžinę nesigilinant, iš šalies žiūrint, dalykas galimas psichologiškai aiškinti: Katalikų Bažnyčia iki M. Liuterio skelbė Kristaus mokojamai Bažnyčiai pažadėtą neklaidingumo dovaną, skelbiant Jo mokslą. Suprantamas dalykas, kad, pripažinus Bažnyčios neklaidingumą tikėjimo ir dorovės dalykuose, lengva priimti ir suprasti Tradicijos galimumas ir net buvimas: jei kas, iš pirmųjų lūpų išgirdęs ir perėmęs kurį mokslą, gali jį neklaidingai išlaikyti, tai jau suprantama, kad tas gautas gyvas žodis visai gali eiti pirminiu šaltiniu. Dabar, kai M. Liuteris sumanė su kat. Bažnyčia nebesutikti, teko paneigti Jos neklaidingumą ir konsekventiškai taip pat Tradiciją, kurios stipriausias ir patikimiausias saugotojas ir skleidėjas buvo ir yra Kristaus Bažnyčia.

Senieji protestantai, tiesa, neneigia Bažnyčios Tėvų ir Bažnyčios praktikoje esančią Tradiciją, bet pagal juos: a. Tradicija savo turiniu neturinti nieko daugiau už Šv. Raštą (traditio inhaesiva, bet ne konstitutyvi); b. ta Tradicija Šv. Rašto tiesas tik nušviečianti (traditio declarativa); c. ta Tradicija nebūtinai esanti neklaidinga (nes pagal juos pati Bažnyčia nesanti neklaidinga); d. konsekventiškai tradicija nesanti atskiras savarankiškas apreiškimo šaltinis.

M. Liuteris su savo sumanymais nepasiliko vienas. Juo pasekė ir kiti. Šiandieniniai Lietuvos evangelikai štai ką sako: „Šv. Rašte yra pilnas mokslas apie mūsų išganymą ir apie dievotą gyvenimą“[1]). Jie savo tvirtinimą remia Šv. Rašto žodžiais, būtent, Ps. 19, 8: „Dievo įstatymas yra tobūlas, sielą priverčiantis, tikras Viešpaties liudijimas, neišmanančiam išmintį duodantis“ ir Jon. 8, 31—32: „Tada sakė Jėzus tiems žydams, kurie į Jį įtikėjo, jei laikysities mano žodžio, tai būsite tikri mano mokiniai ir pažinsite tiesą, o tiesa jus išvaduos“.

Be to, jie sako: „Kiekvieną tradiciją, nesutinkančią su Šv. Raštu, atmetame, kaip žmonių pramanytą“[2]). Šią pastabą mėgina remti šiais Šv. Rašto tekstais[3]): 2. Petr. 1, 20—21: „Joki Rašto pranašystė neaiškinama

---

1) Dr. P. Jakubėnas, Kuo skiriasi evangelikai nuo katalikų? Biržai 1930, 5.
2) Dr. P. Jakubėnas, t. p.

savaip, nes pranašystė niekuomet nebuvo atnešta žmonių valia, bet Šventosios Dvasios vedami žmonės kalbėjo iš Dievo"; Gal. 1, 8—9: „Bet net jeigu mes arba iš dangaus angelas skelbtų jums Evangeliją, nesutinkančią su ta, kuria mes jums esame skelbę, tebūna prakeikimas. Kaip mes pirm sakėme, taip dabar ir vėl sakau: jei jums kas nors skelbia Evangeliją ne tą, kurią priėmėte, tebūna prakeikimas"[1]).

Katalikai tvirtina: a. Greta Šv. Rašto yra ir kitas savarankiškas apreiškimo šaltinis, kurį vadiname Tradicija; b. ta Tradicija, arba tas antrasis apreiškimo šaltinis, ne tik paaiškina, bet ir papildo Šv. Rašto tiesas (traditio constitutiva), vadinasi, turi ir tokių apreikštų tiesų, kurių nėra Šv. Rašte. Savaime galimas dalykas, kad Tradicija, būdama savarankiškas apreiškimo šaltinis, savo turiniu visai galėtų prilygti Šv. Raštui. Iš tiesų yra kitaip, nes taip norėjo Kristus.

2. Sakydami, kad Šv. Raštas nėra vienintelis Dievo apreiškimo šaltinis, greta Jo yra ir Dievo Tradicija, pasakėme, kad Šv. Raštas nėra v i e n i n t e l i s apreiškimo šaltinis. Neabejojame, kad Šv. Raštą reikia laikyti apreiškimo šaltiniu. Bet pridedame, kad Jis nėra vienintelis. Yra ir antras šaltinis, būtent, Tradicija.

3. Klausimas, kuo remiamas tvirtinimas, kad greta Šv. Rašto yra taip pat Tradicija? Atsakymas: tokia yra Kristaus valia, kuri taip pat atsižvelgia natūralių žmogaus gyvenimo aplinkybių ir jo paties pajėgumo. Įrodydami Tradicijos buvimą, parodome, kad greta Šv. Rašto yra antras pirmojo nepriklausąs Dievo apreiškimo šaltinis — Tradicija (pozityvus Tradicijos buvimui įrodyti kelias) ir, antra, Kristaus apreiškimui paliudyti ir jį gerai išaiškinti vieno Šv. Rašto nepakanka (negatyvus Tradicijos buvimui įrodyti kelias).

Į r o d y m a s:

Greta Šv. Rašto turi būti ir antras apreiškimo šaltinis — Tradicija. Tai rodo:

1) Pats Š v. R a š t a s:

a. K r i s t u s įsako apaštalams skelbti Jo mokslą. Tas įsakymas turi galvoje skelbimą gyvu žodžiu, tik nieku būdu ne aiškų įsakymą surašyti Kristaus mokslą. Taip, Kristus apaštalams sakė: „Eidami į visą pasaulį, skelbkite Evangeliją visam sutvėrimui"[2]); „Bet saugokitės žmonių; nes jie paduos jus teisti susirinkimams ir plaks jus savo sinagogose"[3]); „Ką aš jums sakau tamsoje, sakykite šviesoje, ir ką girdite į

---

1) Šv. Rašto tekstai paimti tokie ir taip, kaip jie yra Prof. Jakubėno minėtoje knygelėje parašyti.

2) Mork. 16, 15.

3) Mat. 10, 17.

ausį, skelbkite ant stogų“[1]; „Eikite tat ir mokykite visas tautas, krikštydami juos vardan Tėvo ir Sūnaus, ir Šventosios Dvasios“[2].

Taigi, jei Kristus būtų manęs tik apie raštu skelbiamą savo mokslą, tai apaštalams būtų pasakęs: „Sėdėdami ir rašydami mokykite“ ar panašiai. O tuo tarpu pasakė: „E i k i t e i r m o k y k i t e“.

b. Taip pat ir ž m o n ė m s, kurie klauso kalbančių apaštalų, į s a k o m a j ų k l a u s y t i. Kristus pasakė: „Kas tikės ir bus pakrikštytas, tas bus išganytas; kas gi netikės, bus pasmerktas“[3].

Panašiai šv. P o v i l a s rašo: „Sveiki žodžiai, kuriuos girdėjai iš manęs, tebūna tau pavyzdys tikėjime ir meilėje Kristuje Jėzuje. Sergėk gražią tau pavestą gėrybę šventąja Dvasia, kuri gyvena mumyse“[4]. Tas pats apaštalas nekartą pabrėžia, kad žmonių tikėjimas ir išganymas eina iš atpasakojamojo ir priimamojo Kristaus mokslo: „Ne visi paklusnūs Evangelijai, nes Izaijas sako: Viešpatie, kas įtikėjo tam, ką iš mūsų girdėjo?... Bet aš sakau: Argi jie negirdėjo? Juk gi: Jų balsas išėjo į visą žemę ir jų žodžiai iki žemės skritulio kraštų“[5].

c. Apaštalai iš Kristaus žodžių s u p r a t o svarbiausią savo p a r e i g ą esant s k e l b t i Kristaus mokslą g y v u ž o d ž i u. Tai mums gražiai liudija Ap. Darbų knygos: „Tose dienose, kuomet mokytinių skaičius ėjo didyn, kilo murmėjimo graikų prieš žydus, kad jų našlės buvo aplenkiamos kasdieniniame išmaldų paskirstyme. Taigi Dvylika sušaukė mokytinių minią ir tarė: Netinka, kad mes paliktumėm Dievo žodį ir tarnautumėm prie stalų. Todėl, broliai, nužiūrėkite iš savo tarpo septynis gero liudijimo, Šventosios Dvasios ir išminties pilnus vyrus, kad juos įstatytumėm šitai reikmenei. Mes gi pasiliksime prie maldos ir žodžio tarnavimo“[6]. Kitoje tų pačių knygų vietoje atpasakoti šv. Povilo žodžiai, tarti Efezo bažnyčios vyresniesiems: „Aš neapleidžiau nieko naudingo, kad nebūčiau jums skelbęs ir mokinęs jūsų viešai ir namie, liudydamas žydams ir pagonims apie reikalingumą grįžtis į Dievą ir tikėti į mūsų Viešpatį Jėzų Kristų. Štai, dabar aš, surištas dvasioje, einu į Jeruzalę. Aš nežinau, kas man joje atsitiks; tiktai šventoji Dvasia man liudija visuose miestuose, sakydama, kad Jeruzalėje manęs laukia pančiai ir suspaudimai. Bet aš nieko to nebijau ir nebranginu savo gyvybės labiau kaip savęs, kad tik pabaigčiau savo bėgimą ir žodžio tarnystę, kurią aš gavau iš Viešpaties Jėzaus liudyti apie Dievo malonės evangeliją“[7].

Turint galvoje tokį savo pareigų supratimą, aišku pasidaro, kodėl

---

1) Mat. 10,27.
2) Mat. 28, 19.
3) Mork. 16, 16.
4) 2 Tim. 1, 13—14.
5) Rom. 10, 16—18; plg. Jon. 17,20.
6) Apd. 6, 1—4.
7) Apd. 20, 20—24.

tik maža dalis apaštalų terašė knygas. Didesnė dalis jų pasitenkino vien Evangelijos apsakinėjimu gyvu žodžiu.

Aiškus pasidaro ir tas faktas, kodėl knygas rašiusieji apaštalai jų nerašė pačioje pradžioje savo darbų ir tai padarė vėliau.

Iš šių pastabų seka, kad apaštalai iš pradžių negalėjo naudotis Šv. Rašto N. Įstatymo knygomis, nes Jos vėliau parašytos; negalėjo jomis iš pradžių naudotis ir tikintieji.

d. Šv. Rašto rašytojai nurodo gyvo žodžio Tradiciją ir įsako ją užlaikyti. Taip, Šv. Povilas giria korintiečius, kad jie gerai išlaiko iš jo gautą mokslą: „Aš giriu jus, broliai, kad visame atsimenate mane ir laikote mano įsakymus, kaip jums daviau“[1]). Ragina pilipiečius užlaikyti visa, ką iš jo girdėjo: „Ko jūs išmokote, priėmėte, girdėjote iš manęs ir ką regėjote, tai darykite; ir ramybės Dievas bus su jumis“[2]). Norėdamas pamokyti galatus, gerą veikimo normą nurodo gyvo žodžio Tradiciją: „Bet nors mes ar angelas iš dangaus jums skelbtų kitą evangeliją, ne kaip mes jums skelbėme, tebūna atskirtas. Kaip pirma sakėme, taip ir dabar vėl sakau: Jei kas jums skelbtų evangeliją ne tą, kurią priėmėte, tebūna atskirtas. Nes ar aš dabar ieškau žmonių palankumo ar Dievo? Ar aš stengsiuos įtikti žmonėms? Jei dar norėčiau įtikti žmonėms, aš nebūčiau Kristaus tarnas. Taigi aš sakau jums, broliai, kad mano apskelbtoji evangelija ne žmonių mokslas, nes ne iš žmonių aš ją gavau ir neišmokau, bet Jėzaus Kristaus apreiškimu“[3]). Kitame savo laiške perspėja lygiai branginti tiek rašytinę Tradiciją, tiek gyvo žodžio Tradiciją: „Taigi, broliai, tvirtai stovėkite ir laikykite padavimus, kurių išmokote ar tai žodžiu, ar tai mūsų laišku“[4]). Laiške Timotiejui ragina ar įsako išlaikyti iš jo gyvu žodžiu gautą Kristaus mokslą: „Sveiki žodžiai, kuriuos girdėjai iš manęs, tebūna tau pavyzdys tikėjime ir meilėje Kristuje Jėzuje. Sergėk gražią tau pavestą gėrybę šventąja Dvasia, kuri gyvena mumyse“[5]). Tam pačiam Timotiejui įsako ne tik pačiam išlaikyti, bet gyvu žodžiu skelbti ir kitiems gautą mokslą: „Ir ką tu esi girdėjęs iš manęs prie daugelio liudytojų, tai pavesk ištikimiems žmonėms, kurie bus tinkami ir kitus mokinti“[6]). Už šį darbą pažada pagirti: „Tai išdėstydamas broliams, tu būsi geras Kristaus Jėzaus tarnas, maitindamas save žodžiais to tikėjimo ir gero mokslo, kurį tu sekei“[7]). Timo-

---

1) 1 Kor. 11, 2.
2) Pil. 4, 9.
3) Gal. 1, 8—12.
4) 2 Tes. 2, 15.
5) 2 Tim. 1, 13—14.
6) 2 Tim. 2, 2.
7) 1 Tim. 4, 6.

tiejų siųsdavo į tas vietas, kur pats jau buvo buvęs, kad Timotiejus primintų tos vietos žmonėms, ko Povilas buvo juos mokęs: „Taigi aš meldžiu jus, būkite mano sekėjai, kaip ir aš Kristaus. Todėl aš nusiunčiau pas jus Timotiejų, kurs yra mano mylimiausis ir ištikimas sūnus Viešpatyje; jis primins jums mano kelius Kristuje Jėzuje, kaip aš mokinu visur kiekvienoje bažnyčioje“[1]).

Taigi, iš šių tekstų aišku, kad apaštalų laikais svarbiausiu apreiškimo šaltiniu ėjo mokslas, Bažnyčios gyvu neklaidingu žodžiu paduodamas.

e. Šv. Rašte niekur nepasakyta, kad Jis esąs vienintelis apreiškimo šaltinis; tas nepasakymas, nutylėjimas yra čia reikšmingas. Kaip vėliau pamatysime, apreiškimui išlaikyti sveikam ir plačiai žmonėse paskelbti vieno Šv. Rašto nepakanka. Ir jei Šv. Raštas tebūtų vienintelis apreiškimo šaltinis, tai toks svarbus dalykas nebūtų galėjęs būti Šv. Rašte nepaminėtas. Net priešingai: Šv. Rašte mes matome aškiai paminėtą gyvo žodžio Tradiciją, kurios reikia laikytis. Be to, ten dar yra pasakyta, kad Šv. Rašte tik kai kurie dalykai tėra surašyti: „Yra dar daug ir kitų dalykų, kuriuos Jėzus padarė. Jei kiekvienas iš jų būtų atskirai parašytas, tai manau, kad ir visas pasaulis negalėtų sutalpinti visų knygų, kurios reiktų parašyti“[2]).

2) Pirmykštės krikščionijos įsitikinimas.

Jau pirmieji krikščionys buvo įsitikinę, kad greta Šv. Rašto yra ir antras apreiškimo šaltinis, būtent, Tradicija. Tą šaltinį jie iš esmės jungė su pačios Bažnyčios gyvu ir neklaidingu mokymu (magisterium vivum et infallibile), vadinasi, pagal tą įsitikimą pati Bažnyčia savo gyvu ir neklaidingu žodžiu turėjo ir turi iš Kristaus ir apaštalų lūpų gautą Kristaus mokslą skelbti toliau, perduoti iš rankų į rankas, nešti iš kartos į kartą. Tuo būdu pagal pirmykštės Bažnyčios įsitikinimą pats Bažnyčios mokymas iš esmės yra tradicinis.

Pirmųjų krikščionių įsitikinimą mums pasakoja Bažnyčios Tėvai ir rašytojai. Jie gyveno ir rašė pirmaisiais krikščionijos amžiais. Taigi jais galima pasitikėti.

Bažnyčios Tėvai ir rašytojai parodo mums du dalykus: a. Greta Šv. Rašto yra antras apreiškimo šaltinis, būtent, Tradicija, ir b. Tradicija medžiagos atžvilgiu yra platesnė už Šv. Raštą. Jie, tiesa, iš pradžių teoretiškai nedaug tekalba apie Tradicijos platumą. Bet praktikoje tą tiesą jie pripažįsta ir išreiškia tuo būdu, kad drauge su visa Bažnyčia priima ir tiki į tas tiesas, kurių nėra Šv. Rašte. Čia pavyzdžiu gali eiti vieningas tikėjimas į Šv. Rašto knygų įkvėpimą, kurį galėjo pasemti tik iš Tradicijos.

---

1) 1 Kor. 4, 16—17.
2) Jon. 21, 25; plg. Mat. 4, 23; 9, 35.

Bažnyčios Tėvai ir rašytojai, tiesa, labai brangina Šv. Raštą; tai daryti jie ragina ir kitus. Tačiau greta Šv. Rašto jie nemažiau brangina ir Tradiciją.

Iš daugelio tokių Bažnyčios Tėvų ir rašytojų galima paminėti bent keletas Ir tai: P a p i a s tyrinėja, brangina ir tai, ko mokė apaštalai ir jų mokiniai. Jis sako: „Aš manydavau, kad man naudos duoda ne tiek knygos, kiek tai, ko išmokstame iš gyvo ir nuolat esančio žodžio"[1]). Š v. I r e n ė j u s, Lugduno (dabartinio Lijono) vyskupas, miręs apie 202 m., smarkiai grūmėsi su savo laiko eretikais ir prieš juos parašė veikalą „Adversus Haereses". Pagal jį Tradicija visų kraštų bažnyčiose išlaikanti vieningą ir nepagadintą apaštalų tikėjimą. Jis sako: „Bažnyčia, esanti visame pasaulyje, iš apaštalų ir jo mokinių gavo tikėjimą — tikėjimą į vieną Dievą, visagalį Tėvą..., į Jėzų Kristų, Dievo Sūnų, įsikūnijusį mūsų išganymui... ir į Šv. Dvasią... Šį tikėjimą... Bažnyčia stropiai saugo... ir tiki jiems (apaštalams), tarytum būdama vienos sielos ir vienos širdies su jais, ir tai sutartinai skelbia, moko ir paduoda, lyg teturėtų vienas lūpas. Nors pasaulyje daug skirtingų kalbų, bet Tradicijos galia yra ta pati... Kaip saulė, Dievo kūrinys, viena tėra visame pasaulyje (suprask mūsų saulės sistemą — Pr. V.), lygiai taip pat tiesos skelbimo šviesa visur šviečia ir apšviečia visus žmones, kurie nori pažinti tiesą"[2]). Pagal tą patį šv. Irenėjų katalikų Bažnyčia neturi ir nepripažįsta jokių slaptų tradicijų; visa, ką paskelbė apaštalai žmonėms, lengva atrasti kiekvienoje bažnyčioje; kad ta iš apaštalų gauta tiesa atėjo iki mūsų sveikutelė, tai tik todėl, kad, pradedant pirmaisiais vyskupais, ji ėjo per nenutrūkstamą jų eilę iki šių dienų. Ir todėl: „visi, kurie nori pažinti tiesą, gali kiekvienoje bažnyčioje pamatyti Tradiciją, kuri žinoma visame pasaulyje"[3]). Kilusiems neaiškumams išspręsti reikia kreiptis į Tradiciją: „Tai ką gi, jei apaštalai nebūtų mums palikę Šv. Rašto, nejaugi nederėjo sekti Tradicija, kurią jie perdavė tiems, kuriems pavedė baž-

---

1) Fragmenta 2, 4; plg. Ed. F u n k, Patres apostolici, I² 353: „Neque enim quae libri τᾶ βιβλια exhibent tantam mihi utilitatem afferre existimabam, quantam ea quae viva voce et manente discimus".

2) Adversus Haereses, I 10, 1—2: „Ecclesia enim per universum orbem usque ad fines terrae seminata et ab apostolis et a discipulis eorum accepit eam fidem, quae est in unum Deum, Patrem omnipotentem... et in unum Iesum Christum, Filium Dei incarnatum pro nostra salute; et in Spiritum Sanctum... Hanc fidem quemadmodum praeditimus, ecclesia... diligenter custodit, quasi unam domum inhabitans; et similiter credit iis, videlicet quasi unam animam habens, et unum cor, et consonanter haec praedicat, et docet et tradit, quasi unum possidens os... Nam etsi in mundo loquelae dissimiles sunt, sed tamen virtus traditionis una et eadem est... Sicut sol, creatura Dei, in universo mundo unus et idem est, sic et lumen, praedicatio veritatis, ubique lucet et illuminat omnes homines qui volunt ad cognitionem veritatis venire".

3) Adversus Haereses, III 3, 1: „Traditionem itaque apostolorum in toto mundo manifestam, in omni ecclesia adest respicere omnibus qui vera velint videre; et habemus annumerare cos, qui ab apostolis instituti sunt episcopi et successores eorum usque ad nos, qui nihil tale docuerunt neque cognoverunt, quale ab his deliratur".

nyčias?"[1]). Tertulijonas (miręs apie 222-3 m.) taip pat liudija Tradicijos buvimą. Jis sako, kad, norint žinoti, kuri esanti tiesa, reikią atsiklausti bažnyčias, įsteigtas apaštalų, kurie tas bažnyčias pamokę taip gyvu žodžiu, taip vėliau ir raštu[2]). Čia Tertulijonas, aišku, suponuoja Bažnyčios gyvą ir neklaidingą mokymą, kuris ir išlaiko visą apreiškimą. Tertulijonas dažnai vis akcentuoja, kad, ieškant tiesos, reikią klausti apaštalų įsteigtos bažnyčios; kur jos visos sutinka, ten ir tiesa. Svarbu čia, jog Tertulijonas nereikalauja, kad kiekviena tiesa, kurios moko Bažnyčia būtų ir Šv. Rašte. Gali kam rodytis, kad Tertulijonas čia kalbąs apie dalykus, liečiančius Bažnyčios discipliną, taigi apie disciplinarinę Tradiciją, kuri neįeina į apreiškimą, į „depositum fidei". Bet šį reikalą mums paaiškina pats Tertulijonas toje pačioje vietoje; jis čia kalba apie doktriną, kurią „bažnyčios gavo iš apaštalų, apaštalai iš Kristaus, o Kristus iš Dievo". Taigi, Tertulijonas kalba apie tiesas, gautas iš paties Dievo. Origenas (miręs apie 255 m.) tuo klausimu rašo: „Bažnyčia iš apaštalų gavo Tradiciją, kad ir vaikams turi būti teikiamas krikštas; tie, kuriems buvo patikėtos Dievo paslaptys, žinojo, kad visuose (žmonėse) yra nuodėmės dulkės, kurias reikia nuplauti vandeniu ir Šv. Dvasia"[3]). Pirmu pažvelgimu, tiesa, matyti Origeną čia kalbant apie dalyką, kuris liečia bažnytinę discipliną; bet iš kitos pusės reikia pasakyti, kad ši disciplina šioje vietoje yra tampriai susijusi su dogma: mažas vaikas tinka Dievo malonėms priimti, kad dėl tos gaunamos ir priimamos malonės vaikas lieka laisvas nuo pirmapradės nuodėmės dulkių bei sutepimo. Kad Origenas čia matė apreikštą tiesą, reikia vesti iš to fakto, kad pati Bažnyčia ją tokia laikė. Šv. Augustinas pasakė: „Jei kas į tai netiki, tas yra aiškus netikėlis"[4]). Taigi Origenas parodo, kad vaikai turi būti krikštijami, kad jie per krikštą gautų pašvenčiamąją malonę. O apie šią tiesą, kad vaikas sugeba priimti malonę, Šv. Rašte tiesiog nieko

---

1) Adversus Haereses, III 4, 1: „Quid autem, si neque apostoli quidem scripturas reliquissent nobis, nonne oportebat ordinem sequi traditionis, quem tradiderunt iis, quibus committebant ecclesias"?

2) De praescriptione haereticorum, 21: „Hinc igitur dirigimus praescriptionem: si Dominus Jesus Christus apostolos misit ad praedicandum, alios non esse recipiendos praedicatores, quam Christus instituit... Quid autem praedicaverint, idest, quid illis Christus revelaverit et hic praescribam non aliter probari debere nisi per easdem ecclesias, quas ipsi apostoli condederunt, ipsi iis praedicando tam viva, quod aiunt, voce, quam per epistulas postea. Si haec ita sunt constat proinde omnem doctrinam, quae cum illis ecclesiis apostolicis, matricibus et originalibus fidei, conspiret veritati deputandam, sine dubio tenentem quod ecclesiae ab apostolis, apostoli a Christe, Christus a Deo accepit".

3) In epist. ad Romanos commentarii, V 9: „Ecclesia ab apostolis traditionem suscepit etiam parvulis baptismum dare; sciebant enim illi, quibus mysteriorum secreta commissa sunt divinorum, quod essent in omnibus genuinae sordes peccati, quae per aquam et Spiritum oblui deberent".

4) Epistola 98, 10.

nėra pasakyta. Šv. Bazilius (apie 330—379 m.) apie gyvo žodžio Tradiciją sako: „Iš tikėjimo tiesų ir įsakymų, kuriuos išlaikė Bažnyčia, dalį jų turime parašytą, dalį iš apaštalų padavimo; tiek vienos, tiek antros lygiai naudingos pamaldumui“[1]. Šv. Epifanijus (apie 315 — 403 m.) rašo: „Reikia naudotis taip pat Tradicija, nes nevisa galima rasti Rašte. Todėl šventi apaštalai viena paliko raštu, kita padavime“[2]. Šv. Jonas Chryzostomas (344—407 m.) panašiai kalba. Pacitavęs šv. Povilo tesalonikiečiams antrojo laiško žodžius: „Taigi, broliai tvirtai stovėkite ir laikykite padavimus, kurių išmokote ar tai žodžiu ar tai mūsų laišku“[3], tęsia: „Iš čia aišku, kad jie (apaštalai) nevisa perteikė laišku, bet daug ir neraštu ir šie užsitarnauja tikėjimo“[4]. Šv. Augustinas (354—430 m.), kalbėdamas apie į Bažnyčią grįžtančių klaidatikių krikštą, pastebi, kad jų krikštas esąs geras. Pamatas — Tradicija, einanti iš apaštalų laikų. „Šv. įprotis“, sako jis, „tikiu, eina iš apaštalų Padavimo, kaip lygiai ir daug kitų dalykų, kurių negalime rasti nei jų (apaštalų) raštuose nei vėlybesnių laikų susirinkimų nutarimuose; bet kadangi tuos dalykus saugo visa Bažnyčia, todėl tikima, kad juos perdavė apaštalai“[5].

Kaip iš kalbėtųjų citatų matyti, Bažnyčios Tėvai ir rašytojai parodo pirmųjų krikščionių įsitikinimą, jog greta Šv. Rašto yra dar ir antras apreiškimo šaltinis, kurs medžiagos atžvilgiu yra net platesnis už Šv. Raštą. Tas įsitikinimas jaunoje Bažnyčioje buvo stiprus. Tai rodo net protestantizmas: kai reformatoriai įsitikino visų Šv. Rašto Naujojo Įstatymo knygų įkvėpimu, pripažino vaikams teikiamo krikšto tikrumą, aišku, jie rėmėsi ne kuo kitu, kaip tik Bažnyčioje esančia Tradicija[6].

---

1) De Spiritu Sancto, c. 27 n. 66: „Ex asservatis in ecclesia dogmatibus et praedicationibus alia quidem habemus e doctrina scripto predita, alia vero nobis in mysterio tradita recepimus ex traditione apostolorum, quorum utraque vim eamdem habent ad pietatem“.

2) Adversus haereses Panarium, 61, 6: „Traditione quoque opus est; neque enim ex scripturis peti possunt omnia; idcirco alia in scripturis, in traditionibus alia sancti apostoli reliquerunt“.

3) 2 Tesal. 2, 15.

4) Homilia 4 in ep. 2 ad Thessalonicenses: „*Itaque fratres, state et tenete traditiones quas didicistis sive per sermonem sive per epistolam nostram* (2 Thess. 2, 15) Hinc est perspicuum quod non omnia fradiderunt per epistolam, sed multa etiam sine scriptis, et eo quoque sunt fide digna. Quamobrem ecclesiae quoque traditionem censeamus esse fide dignam; est traditio, nihil quaeras amplius“.

5) De baptismo, II c. 7 n. 12: „Quam consuetudinem credo ex apostolica traditione venientem, sicut multa quae non inveniuntur in litteris eorum neque in conciliis posterorum, et tamen, quia per universam custodiuntur ecclesiam, non nisi ab ipsis tradita et commendata creduntur“.

6) B. Goebel, Katholische Apologetik, 435: „Wie tief diese Überzeugung im Bewusstsein der Kirche wurdelte, bekundet übrigens der Protestantismus selbst. Wenn die Reformatoren an der Inspiration des ganzen NT, an der Gültigkeit der Kindertaufe weiterhin festhalten, so standen sie auf dem Boden des alten katholischen Traditionsprinzips“.

Baigiant apie Bažnyčios Tėvus ir rašytojus, reikia pasakyti, kad jų raštuose randame vietų, iš kurių gali susidaryti įspūdis, jog Šv. Raštą, tartum, jie laikę vieninteliu apreiškimo šaltiniu. Bet čia reikia atsiminti, kad tai nėra tose vietose, kur specijaliai kalbama apie Šv. Raštą. Suprantama, kad Šv. Raštui pagarba priklauso ir jie ją Jam atiduoda. Bet, kaip minėjome, vietose, kur kalbama apie tai, ar Šv. Raštas yra vienintelis apreiškimo šaltinis, Bažnyčios Tėvai ir rašytojai prideda paaiškinimų, kad Šv. Raštas nesąs vienintelis ir pilnas apreiškimo šaltinis[1]).

3) Bažnyčios neklaidingas mokymas.

Kad greta Šv. Rašto yra ir antras apreiškimo šaltinis, būtent, Tradicija, liudija taip pat neklaidingas Bažnyčios mokymas. Bažnyčios kalba, turint galvoje Jos neklaidingumą tikėjimo ir dorovės dalykuose, čia yra pati svarbiausia. Pav., Tridento susirinkimas sako, jog Kristaus Evangelijos tiesa esanti parašytose knygose ir taip pat nerašytinėse Tradicijose: „in libris scriptis et sine scriptis traditionibus quae ex ipsius Christi ore ab Apostolis acceptae aut ab ipsis Apostolis Spiritu Sancto dictante quasi per manus traditae ad nos usque pervenerunt"[2]). Tuos Tridento nutarimus atkartojo Vatikano susirinkimas[3]).

4) Šv. Raštas vienas nėra pakankamas apreiškimo šaltinis (negatyvus argumentas įrodyti, kad Kristaus mokslui išlaikyti greta Šv. Rašto turi būti dar kas nors kita).

Į Šv. Raštą galima čia žiūrėti dvejopai:

a. Kaip į knygas, kurios turi daugiau ar mažiau medžiagos, vadinasi, knygos svarstyti materijaliniu atžvilgiu, ir b. kaip į knygas pačias, kaip į rašytinį žodį, vadinasi, jos svarstyti formaliniu atžvilgiu. Šv. Rašto knygas tais dviem atžvilgiais mes ir pasvarstysime. Svarstymo pamatan dedame gerai mums žinomą Kristaus norą, kad visi žmonės ir visais laikais Jo mokslą pažintų ir jo laikytųsi. Iš čia savaime plaukia kita tiesa, būtent, kad Kristus, turėdamas tokį norą, siekdamas tokį tikslą, pasirinko ir tinkamas priemones. Bet čia kaip tik ir tenka pasakyti, kad Šv. Raštas nėra pakankama priemonė minėtajam tikslui pasiekti, vis viena, ar paimsime Jo knygas materijaliniu atžvilgiu, vadinasi, esamos ten medžiagos atžvilgiu, ar formaliniu atžvilgiu, vadinasi, Šv. Rašto knygas pačias.

1°. Jei paimsime Šv. Raštą medžiagos atžvilgiu, tai sunku ir net negalima įrodyti, kad Jame būtų suimtas visas Kristaus apreiškimas, ir štai kodėl:

a. Šv. Rašto N. Įst. knygų kilimas nesudaro įspūdžio, kad tos knygos turėtų tikslą apimti visą Kristaus mokslą: dažniausiai jos parašytos tik

---

1) Plg. Tertullianus, C. Hermong. 22; S. Augustinus, De doctrina Christi, II 9, 14; C. Crescon., I 33, 39; S. Irenaeus, Contra Haereses, III 2, 1.

2) Sess. IV.

3) Sess. III, c. 2.

tam tikromis progomis, atsitikus kurioje nors bažnyčioje kuriam reikalui. Taigi pačios Šv. Rašto knygos nesudaro įspūdžio, kad apaštalai jas būtų rašę Kristaus darbams surašyti, lyg būtų manę, kad jau po jų mirimo Kristaus mokslas galįs išnykti.

b. Šv. Rašto knygų paskyrimas ir dar labiau turinys nedaro įspūdžio, kad Šv. Raštas turįs tikslą apimti visą Kristaus mokslą. Pamatas: apaštalai vieną syk rašo atskiroms bažnyčioms, kitą syk atskiriems asmenims; aptaria ir kelia aikštėn tuo laiku kaikurių krikščionių tarpe įsivyravusias negeroves; duoda įvairių nurodymų, kaip sutaikinti susikivirčiję krikščionys; kai kuriuos iš Kristaus gyvenimo faktus ir kalbas vieni autoriai pamini plačiai, kiti trumpai, o treti ir visai nemini. Taigi autorių raštuose nematyti noro ir intencijos Kristaus mokslą surašyti kateketiškai, pilnai, didaktine tvarka.

c. Turime apreikštų tiesų, kurių nėra Šv. Rašte, pav., kurios knygos yra įkvėptos, galėjimas krikštyti vaikus ir k.

Kurie veikalai, kurios knygos įeina į Šv. Raštą, pasako tik Tradicija ir jei sakoma, kad nesą Tradicijos, neklaidingo Padavimo, tai tuo pačiu parausiami pamatai pačiam Šv. Raštui. Taip ir atsitinka tiems, kurie neigia Tradiciją. Pav., M. Liuteris, paneigęs Tradiciją, nepripažino, kad šv. Jokūbo laiškas turįs įeiti į Šv. Rašto knygų bei laiškų skaičių. Šiandien nemažas protestantų procentas jau nė šv. Jono evangelijos nebelaiko Dievo įkvėptu veikalu. Kaikurie protestantai šiandien net visai Šv. Rašto nebelaiko Dievo įkvėptu veikalu.

d. Apaštalai savo raštuose nei tiesiog nei netiesiog nepažymi, jog Šv. Rašte esąs visas apreiškimas. Ten yra net priešingai pasakyta[1]).

e. Apaštalai pamokę vienoje vietoje žmones, savo vietoje tikintiesiems palieka ne knygas, kad iš jų patys mokytųsi tikėjimo tiesų, bet savo įpėdinius, vyskupus, kad šie toliau gyvu žodžiu palaikytų įsteigtas bažnyčias[2]).

f. Šv. Rašto knygose pasakyta, kad nevisas Kristaus gyvenimas ten papasakotas ir nevisas jo mokslas ten surašytas: „Yra dar daug ir kitų dalykų, kuriuos Jėzus padarė. Jei kiekvienas iš jų būtų atskirai parašytas, tai, manau, visas pasaulis negalėtų sutalpinti visų knygų, kurios reiktų parašyti“[3]).

Taigi, jau faktai: a. kad apaštalai po ilgesnio savo veikimo ėmėsi rašyti Kristaus darbus ir mokslą; b. kad tie raštai savo kilimu daro ne iš anksto visą Kristaus mokslą rašyti numatytų, tik atsitiktinai kasdieninio gyvenimo iššauktų raštų įspūdį; c. kad Šv. Rašto knygos savo tu-

---

1) Jon. 21, 25.
2) Rom. 16, 17.
3) Jon. 21, 25; plg. Mat. 4, 23; 9, 35; Luk. 24, 27; Apd. 1, 3.

riniu nedaro įspūdžio knygų, turinčių tikslą surašyti visą Kristaus mokslą; d. kad apaštalai savo raštuose nei tiesiog nei netiesiog nepažymi, jog ten esąs sudėtas visas apreiškimas, o net priešingai, dažnai mini reikalą laikytis gyvo žodžio Tradicijos; e. kad apaštalai, išvykdami iš savo įkurtų bažnyčių kitur, savo vietose palikdavo ne raštus, bet vyskupus; f. kad esama apreikštų tiesų, kurių nėra šv. Rašte — prieštarauja tam, kad Šv. Raštas tesąs vienintelis apreiškimo šaltinis, apimąs visą apreiškimą.

2⁰. Jei dabar paimsime Šv. Rašto knygas formaliniu atžvilgiu, vadinasi, pažiūrėsime į jas tik kaip į knygas, tai teks prieiti išvados, kad knyga nėra pakankama priemonė sėkmingai pasiekti tam tikslui, kurį turėjo Kristus, paskelbdamas savo mokslą, būtent, kad Jo mokslas visais laikais išliktų nesugadintas ir plaičai ir drauge visais laikais pasklistų žmonėse („Eikite tat ir mokykite visas tautas... mokydami juos laikyti visa, ką tik esu jums įsakęs. Ir štai aš esu su jumis per visas dienas iki pasaulio pabaigos“[1]; „Eidami į visą pasaulį, skelbkite evangeliją visam sutvėrimui. Kas tikės ir bus pakrikštytas, tas bus išganytas“[2]).

Spręsdami klausimą, ar tokiam tikslui pasiekti knyga pati yra visai pakankama priemonė ar ne, mes galime imti ją skyrium arba drauge su kuo kitu, kas padeda ta knyga pasinaudoti.

a. Jei knyga paimama skyrium, tai gali būti Dievo arba žmogaus. Jei yra žmogaus, tai suprantama, kad, viena, ji tegali turėti tam tikro laipsnio autoritetą, ir jei Šv. Raštas būtų tik žmogaus veikalas, tuo pačiu teturėtų žmogišką autoritetą ir konsekventiškai tuo pačiu nebūtų pakankamas apreiškimo liudytojas; antra, ji reikalauja, kad kas ją tikrai ir autoritetiškai paaiškintų: rašytinio žodžio aiškumo žmonėms niekados nepakanka.

Jei ta knyga yra Dievo veikalas, kaip mūsų atveju yra Šv. Raštas, tai ir tada knyga pati dar nėra pakankama priemonė Kristaus norams realizuoti.

Pamatas yra šis: *α*. Čia dar reikia įrodyti, kad ta knyga yra dieviško kilimo, ko padaryti iš jos pačios čia negalima: tiesą, kad kuri parašyta knyga yra Dievo, apreiškia Dievas, kad žmonės žinotų, ką prieš save turi; pačios knygos liudijimas šiuo atveju pakankamo argumento dar nesudaro, nes kaip tik šiuo atveju ir statomas klausimas, kiek svarus yra Šv. Raštas; bet Jo svarumas daug pareina ir nuo kilimo.

β. Reikia dar įrodyti, kad knygoje tikrai yra įdėtas visas apreiškimas. Mūsų atveju, kaip aukščiau minėjome, Šv. Rašte kaip tik nėra visų apreiškimo tiesų (pav., kiek yra įkvėptų knygų; jei dalis protestantų drauge su katalikų Bažnyčia ir pripažįsta ir laiko įkvėptomis pažymėtą skaičių Šv. Rašto knygų, tai tik dėl to, kad protestantai tų tiesų išmoko katalikų Bažnyčioje, o ši iš Tradicijos; niekur Šv. Rašte nepa-

1) Mat. 28, 19—20.
2) Mork. 16, 15—16.

sakyta, kiek Jame turi būti knygų bei laiškų; niekur nepasakyta, kad visos dabartinio Šv. Rašto knygos yra tikrai Dievo įkvėptos).

γ. Kaip kiekviena knyga, taip ir ši reikalauja, kad žmogus būtų skaitymui pasirengęs, t. y. mokėtų skaityti ir skaitomą dalyką suprastų. Jei kalbama apie Šv. Raštą, tai reikia pasakyti, kad Jis suprasti ir aiškinti šiandien labai sunku: tai reikalauja daug filosofijos, teologijos žinių, reikalauja mokėti kalbas, kuriomis Šv. Raštas buvo parašytas, žinoti Palestinos geografiją, žydų tautos istoriją, įpročius ir t. t. Be to, skaitytojui reikia dar geros valios, reikia laiko.

δ. Knyga reikalauja, kad kas tikrai ir autentiškai ją paaiškintų. Nemaža yra Šv. Rašto skaitytojų, kurie skaito Jį, pasirengę ir turėdami laiko, bet nevisi visados vienodai supranta, aiškina skaitomą dalyką. Toks jau rašytinio žodžio likimas žmonėse; jo aiškumo žmonėms niekados nepakanka. Pav., Šv. Rašte aiškiai pasakyta, kad Kristus, paėmęs duoną, tarė: „Imkite ir valgykite, tai yra mano kūnas“[1]). Tuos aiškius žodžius katalikai supranta tiesiog, būtent, kad duona virsta Kristaus kūnu, o evangelikai tuos žodžius supranta kitaip, reformatai dar kitaip. Tuo būdu iš vieno Kristaus sakinio susidarė kelios priešingos nuomonės. Todėl vysk. Pr. Būčys rašo: „Išganytojas žinojo tą žmonių gudrumą iš vieno aiškaus rašto sudaryti daugybę pažvalgų, dėlto Dievo išmintis prie Šv. Rašto paliko gyvą Bažnyčią, kad ji pasakytų, kuri žmonių išvedamoji pažiūra yra tikra, o kurios yra klaidingos“[2]).

b. Jei dabar paimsime Šv. Rašto knygas d r a u g e s u k u o k i t u, kas p a d ė t ų t a k n y g a n a u d o t i s, tai tos knygos dėl to dar netampa vieninteliu apreiškimo šaltiniu. Tas padėjėjas arba ta subjektyvi priemonė knygoms skaityti gali būti arba gamtinė arba antgamtinė.

a. Jei ta s u b j e k t y v i p r i e m o n ė, padedanti skaityti ir geriau suprasti knygas, yra gamtinė, tai yra arba pats skaitančiojo įdedamas darbas, arba koks nors žmogiškas autoritetas, padedąs skaitytojui geriau skaityti ir suprasti knygas. Tačiau tiek vienas, tiek antras dalykas nėra pakankamos priemonės, kuriomis plačioje visuomenėje būtų paskleistas ir išlaikytas Kristaus mokslas.

Nėra pakankama priemonė p a t i e s ž m o g a u s į d e d a m a s d a r b a s, nes neduoda visos garantijos, kad apreikštos tiesos bus neklaidingai suprastos. Kaip jau anksčiau minėjome, rašytinio žodžio aiškumo žmonėms nepakanka; juo labiau tai pasakytina apie knygas, parašytas seniai, koks yra Šv. Raštas. Suprantamas dalykas, kad paprastam skaitytojui, kurs nenusivokia nei filologijoje, nei istorijoje, nei teologijoje, net laiko neturi ir tik gimtąją kalbą temoka, Šv. Rašto neklaidingas aiškinimas neįmanomas.

Nepakanka čia ir ž m o g a u s a u t o r i t e t o, pav., egzegetų, nes

---

[1]) Mat. 26, 26.

[2]) Trumpa apologetika[3], 130.

toks autoritetas čia teturi tiek vertės, kiek savo tvirtinimus įrodo. Be to, tarp pačių autoritetų turėtų būti visiškas visuose aiškinimuose sutarimas, ko kaip tik nėra. Juo labiau, iš kur paprastam skaitytojui susivokti ir susigaudyti tiek dėl pačių autoritetų, tiek dėl jų rūšies bei vertės. Ir dar, ką reikš autoritetas vienaip ar kitaip nusiteikusio valiai? Ji pati sau autoritetas, „aš taip pat žmogus, kaip ir jis", kalbės sau toks.

β. Jei ta subjektyvi priemonė yra antgamtinė, tai yra arba kiekvieno skaitytojo antgamtiškas apšvietimas skaitant arba kuri dieviška ir neklaidinga šio pasaulio institucija, kuri neklaidingai aiškina Šv. Raštą.

Individualus kiekvieno skaitytojo antgamtiškas apšvietimas skaitant yra pakankama priemonė Šv. Raštui neklaidingai suprasti. Tik tam dalykui, kad ta priemonė turi būti visiems skaitantiems pažadėta, mes Šv. Rašte nematome jokių argumentų. O praktikoje ryškiai matome, kad Šv. Rašto skaitytojų tarpe yra neviena nuomonė dėl to ar kito sakinio. Pavyzdžiui imkime protestantus, kurie, atmetę ir Tradiciją ir neklaidingą Bažnyčios mokymą, galią aiškinti Šv. Raštą pripažino kiekvienam tikinčiajam. Todėl jie tą patį Šv. Rašto tekstą nevienaip, vis kitaip aiškina. Nekartą atskiri aiškinimai pasidaro vienas kitam diametrališkai priešingi. Taip, labai aiškius Kristaus žodžius apie Šv. Sakramento įsteigimą: „Tai yra mano Kūnas", patys protestantai nevisi vienodai aiškina.

Dieviška institucija Šv. Raštui neklaidingai aiškinti bei suprasti, aišku, taip pat yra pakankama priemonė. Tokia institucija iš tiesų yra Bažnyčia su neklaidingumo dovana Kristaus mokslui žmonėse neklaidingai skelbti, Šv. Raštą neklaidingai aiškinti ir t. t. Bet pats jau neklaidingos institucijos įsteigimas ir jos buvimas parodo, kad vieno Šv. Rašto, apreiškimo šaltinio, nepakanka.[1]) Tai ir yra negatyvus argumentas, parodąs, kad greta Šv. Rašto turi būti dar kas nors kita.

4. Baigiant galimas paminėti vienas kitas priekaištas.

Vienas priekaištas: Surašius apreiškimą Šv. Rašto Naujojo Įstatymo knygose, Tradicija yra nebereikalinga.

Atsakymas:

a. Abstrakčiai imant dalyką, visai nėra prieštaravimo, kad, surašius visą apreiškimą Šv. Rašto knygose, Tradicija liautųsi būvusi apreiškimo šaltinis. Bet, žiūrėdami konkrečiai, matome, kad Kristaus valia buvo kita; o pozityviuose Dievo dalykuose nulemia ir nušviečia dalyką ne žmogaus norai bei filosofavimai, tik viena Kristaus valia. Apie

[1]) Plg. Dieckmann H., De Ecclesia, Friburgi Br. 1925, II 176—179.

Kristaus valią, kad greta Šv. Rašto būtų ir Tradicija, jau anksčiau kalbėjome.

b. Kas daro tą priekaištą, vis dėlto neduoda jokio rimtesnio argumento, kuris parodytų, kad, parašius Šv. Raštą, Tradicija nebesanti apreiškimo šaltinis. Kurie tepripažįsta Šv. Raštą, jiems vienintelių dievišku argumentų šaltiniu yra tik Šv. Raštas. Bet tame pačiame Šv. Rašte niekur nepasakyta, kad Jis (Šv. Raštas) tesąs vienintelis apreiškimo šaltinis.

c. Neseniai minėjome, kad vieno Šv. Rašto nepakanka apreiškimui neklaidingai suprasti ir paties Šv. Rašto dieviškam kilimui įrodyti ir integralumui konstatuoti. Čia Bažnyčios neklaidingas mokymas (subjektyvi Tradicija, Tradicijos organas), gyvu žodžiu perteikimas iš Kristaus ir apaštalų lūpų gauto mokslo (objektyvi Tradicija, pačios apreikštos ir Kristaus bei apaštalų lūpomis Bažnyčiai perteiktos tiesos) kaip tik yra labai svarbus faktorius apreikštai tiesai visais laikais žmonėse plisti ir sveikai išlikti.

d. Galima dar pridėti tas didelis subjektivizmo pavojus, kuris kiltų ir kyla, atmetus Tradiciją ir Bažnyčios neklaidingumą ir pasilikus tik su vienu Šv. Raštu. Tas pavojus toks didelis, jog galėtų pakenkti tikėjimo ir Bažnyčios vieningumui. Tai istorija rodo.

Antras priekaištas: Šv. Raštas vis dėlto yra tikresnis dalykas — juoda ant balto, — imk ir skaityk. Kitas dalykas — Tradicija, gyvu žodžiu perteikiamas mokslas: čia lengva sumaišyti tiesa su netiesa, lengva tiesa pražūdyti; be to, sunku taip išbarstytos visos tiesos sugaudyti ir t. t.

Į tai reikia atsakyti, kad tie visi priekaište iškelti keblumai tikrai būtų, jei subjektyviai Tradicijai būtų atimtas vienas svarbus faktorius, būtent, Bažnyčios neklaidingumas. Kas Tradicijoje yra apreikšta, kas ne, tik Bažnyčia tegali išspręsti, panašiai kaip Ji tegali ir Šv. Raštą autentiškai aiškinti. Tradicijai Bažnyčios neklaidingumas yra vienas svarbiausių ar net esminis dalykas. Objektyvi Tradicija remiasi neklaidingos Bažnyčios pečiais. Jei tie pečiai būtų atimti, tai, aišku, Ją lauktų toks pats likimas, kokio susilaukia ir žmonių padavimai.

Trečias priekaištas: Kodėl Dievas apreiškimui išlaikyti jo viso nesurašė į knygas, bet pasirinko ir lūpų Tradiciją? Juk iš rašto lengviau surasti tiesa, nekaip iš Tradicijos.

Čia pasakytina štai kas:

a. Tokia yra Kristaus valia.

b. Kodėl Kristus greta Šv. Rašto pasirinko ir Tradiciją, pamatas gali būti šis:

α. Kaip jau anksčiau minėjome, rašytinio žodžio aiškumo žmonėms nepakanka; iš vieno rašytinio sakinio žmonės moka padaryti nevie-

ną net diametrališkai skirtingą nuomonę. Rašytinis žodis galimas įvairiai išaiškinti, įvairiai suprasti; ilgainiui to paties žodžio reikšmė pasikeičia. Taigi, vienu rašytiniu žodžiu patikėti negalima: tai permenka priemonė tiesai išlaikyti, ypač tokiai tiesai, kuriai vienaip ar antraip reaguoja žmogaus valia, kurios stipriai priklauso pats žmogaus gyvenimas. Paprastoms, nereliginėms tiesoms pavojus mažesnis; jos įprastai gali ramiau gyventi.

β. Kad rašytinis žodis būtų apsaugotas nuo klaidos, Dievas galėjo kiekvieną skaitantį Šv. Raštą individualiai apšviesti. Bet iš tiesų Dievas pasirinko kitą kelią: ne apšviesti kiekvieną Šv. Rašto skaitytoją, bet suteikti neklaidingumo dovaną savo Bažnyčiai, kurią drauge įpareigojo mokyti kitus. Tikslas pasiektas — pasiektas net su kaupu, nes klausyti neklaidingos Bažnyčios žmonėms lengviau, nekaip studijuoti ir su Šv. Dvasios pagalba sau aiškinti Šv. Raštas.

Ketvirtas priekaištas: Šv. Rašte esą vietų, nukreiptų prieš Tradicijos buvimą. Kelias tas vietas pažymime:

a. Mat. 15, 3—9: (Kristus sakė) „Kodėl ir jūs peržengiate Dievo paliepimą dėliai savo padavimo". Paaiškinant reikia pasakyti, kad Kristus čia kalba ne apie dieviškąją, bet apie grynai žmonių tradiciją, padavimą; Kristus ir prideda: „dėliai savo padavimo". Šis padavimas nustelbdavo net Dievo įsakymus.

b. Jon. 5, 39: „Jie (Raštai) tai ir yra, kurie liudija apie mane". Iš čia gali atrodyti, kad kalbama tik apie Šv. Raštą. Čia tenka pasakyti, kad Kristaus pasakymas turi galvoje Šv. Rašto S. Įstatymo pakankamumą Kristaus mesijaniškumui įrodyti[1]). Bet šie žodžiai nieko dar nepasako, ar Šv. Rašte įdėtas visas apreiškimas. Ir negali pasakyti, nes čia Kristaus žodžiai turi galvoje S. Įstatymo knygas.

c. Jon. 20, 31: „Taigi parašyta, kad tikėtumėte, jog Jėzus yra Kristus, Dievo Sūnus". Šiais žodžiais evangelistas šv. Jonas parodo tikslą, kurį turėjo, rašydamas evangeliją; tas tikslas ir buvo įrodyti Kristų esant Mesiją, natūralų (tikrąjį) Dievo Sūnų. Bet apaštalas tuo dar nepasako, kad jo parašytoje evangelijoje ar net ir visame Šv. Rašte įdėtas esąs visas apreiškimas.

d. Gal. 1, 8: „Nors mes ar angelas iš dangaus skelbtų jums kitą evangeliją, ne kaip mes jums skelbėme, tebūnie atskirtas". Iš šių žodžių neseka, kad apaštalas turėtų galvoje tik savo rašytinį skelbimą; juoba tai neseka dėl to, kad šv. Povilas, kaip žinome, po šio laiško parašė dar ir kitų laiškų. Šv. Povilas čia kalba apie doktrinas, kurios priešingos tam, ko jis mokė. Žodžiai „kitą... ne kaip

1) Pažymėjome Šv. Rašto S. Įstatymą, nes Kristaus laikais N. Įstatymo knygų dar nebuvo.

mes", lotyniškai „praeter", o graikiškai παρά iš tiesų reiškia „priešingai", lotyniškai tiksliau „contra".

e. 2 Tim. 3, 15—16: „Ir kaip nuo pat kūdikystės žinai iš šventųjų Raštų, kurie gali pamokyti tave išganymui tikėjimu į Kristų Jėzų. Kiekvienas Dievo įkvėptas Raštas yra naudingas mokyti, sudrausti, pataisyti, auklėti teisybėje". Kaikas šiuose šv. Povilo žodžiuose norėtų matyti pakankamumą vien Šv. Rašto. Bet reikia pasakyti, kad šv. Povilas čia kalba apie Šv. Rašto n a u d i n g u m ą, bet nekalba apie jo p a k a n k a m u m ą tikėjimo reikalui[1]).

f. Apr. 22, 18: „Aš (Kristus) liudiju kiekvienam girdinčiam šitos knygos pranašystės žodžius. Jei kas pridėtų ką nors prie to, Dievas uždės ant jo aprašytas šitoje knygoje slogas". Šis pasakymas galimas gerai išaiškinti ta prasme, kad jei kas prie to, kas pasakyta, pridės dar pats ką nors, kaipo į k v ė p t ą knygos d a l į, tai toks yra baustinas. Vadinasi, minėtasis pasakymas jokiu būdu neneigia, kad negali būti ar pačiame Šv. Rašte ar Tradicijoje dar kitų čia nepaminėtų apreikštų tiesų.

g. Jon. 8, 31—32: „Tiems žydams, kurie į Jį įtikėjo, Jėzus sakė: jei pasiliksite mano moksle, jūs būsite tikri mano mokiniai, pažinsite tiesą, ir tiesa padarys jus laisvus". Šie žodžiai pasako, kas yra Kristaus mokinys; tai kiekvienas, kuris laikosi Kristaus žodžio. Kitaip ir būti negali: mokinys arba sekėjas yra tas, kuris klauso savo mokytojo ir juo seka. Nesvarbu, ar mokytojas pamoko raštu ar gyvu žodžiu. Kristus mokė tik gyvu žodžiu. Ką šiandien turime Šv. Rašte ir Tradicijoje, turime iš Kristaus ir Šv. Dvasios. Todėl Kristaus mokiniai yra visi tie, kurie paklausė K r i s t a u s g y v o j o ž o d ž i o, kurie paklausė apaštalų, kurie klauso Kristaus įsteigtos ir neklaidingos Bažnyčios. O Bažnyčia apreikštoms tiesoms semti naudojasi dviem šaltiniais: Šv. Raštu ir Tradicija.

h. 2 Petr. 1, 20—21: „Nė viena Rašto pranašystė neaiškinama savaip; nes ne žmonių valia buvo mums atnešta kuomet nors pranašystė, bet šventosios Dvasios įkvėpti kalbėjo šventi Dievo žmonės". Prie šių žodžių Arkivyskupas J. S k v i r e c k a s deda šį paaiškinimą: „Gerai daro, kas skaito ir tyrinėja Šv. Rašto žodį; bet kad jis būtų tikra šviesa krikščionims, reikia atsiminti, jog jo nevalia aiškinti kiekvienam pagal savo išmanymą, nes tame dalyke pigiai galima suklysti. Dievas yra Šv. Rašto autorius, todėl Jis vienas tegali nurodyti Jo tikrąją prasmę... ypač pranašystės vien savo išmanymu žmogus aiškinti negali dėlto, kad tikruoju Šv. Rašto autorium yra ne žmonės, bet pats Dievas. Dievo gi veikalas gali būti išaiškintas tiktai Jo paties arba per jo išrinktuosius organus"[2]).

---

1) Plg. 2 Tim. 3, 14; 4, 1—5.

2) Šventasis Raštas, VI 516—517. Čia F. C. C e u l e m a n s, Commentarius in epistolas catholicas et in Apocalypsim², Mechliniae 1925, 103 taip rašo: „Nexus et sen-

3. Tradicijos skleidėjai bei liudytojai

Gyvas apaštalų žodis net greit po jų mirimo buvo pradėtas žymėti oficijaliuose dokumentuose ar privačiuose raštuose ar mene

Nebuvo, tiesa, būtino reikalo Tradicija surašyti į knygas ar kaip kitaip dokumentuoti, kad tuo būdu būtų vėliau iš tenai perduota kitoms kartoms. Tradicija yra gyvas Bažnyčios mokslas, amžinai skelbiamas Romos ir viso pasaulio vyskupų. Todėl nors ir neturėtume jokių Tradicijos dokumentų, arba turėdami jais ir nesinaudotume, vien Romos ir visų vyskupų sutarimas iš esmės atstotų tuos dokumentus, nes jau turime nuolat skelbtą, iš pirmųjų Bažnyčios laikų ligi mūsų atėjusią tiesą.

Tradicijos liudytojai vis dėlto yra tam tikrais atžvilgiais reikalingi. Kai reikia tikintieji pamokyti ar kovoti su erezijomis, tai darbas daug lengvesnis ir sėkmingesnis, jei dokumentuotai parodomas nenutrūkęs dabartinės doktrinos ryšys su senove ir per amžius besitraukiąs tikėjimo tapatumas.

Tradicija dokumentuoti, kaip minėjome, pradėta nuo pat pirmųjų amžių. Tų dokumentų bei liudytojų yra daug ir jie įvairūs. Juos randame išsklaidytus įvairiose vietose: Bažnyčios susirinkimų ir popiežių aktuose, tikėjimo išpažinimuose, liturginėse knygose, bažnytinėse teisėse, krikščioniškajame mene, Bažnyčios Tėvų bei teologų raštuose ir t. t.

Tų visų dokumentų vertė nevienoda. Kad jie būtų pakankami tiesos liudytojai, kartais jų reikia daugiau, kartais mažiau. Yra tiesų, kurios nedaugeliu dokumentų yra paliudytos, bet dėl tų dokumentų svarbumo, tiek pat yra vertingos, kiek kitos ir daugelio dokumentų paliudytos. Pav., net vieno visuotinio susirinkimo iškilmingas nutarimas tiesą daro jau tikėtiną.

Plačiau pažymint Tradicijos liudytojus ir skleidėjus, galimi paminėti šie svarbesni:

1º. Iš daugiau ar mažiau oficijalių Tradicijos liudytojų (skleidėjų, paminklų, šaltinių) paminėtini yra:

a. Simboliai arba tikėjimo išpažinimai, kuriuose suglaustai pažymėtos svarbiausios tikėjimo tiesos ir svarbesni atpirkimo darbo įvykiai bei faktai. Svarbesni jų yra šie:

α. Apaštalų išpažinimas arba vadinamasis apaštalų sudėjimas (Symbolum apostolicum), kurs senąja savo forma siekia apaštalų laikus, o dabartine — ketvirtą amžių[1]). Jis plačiai žinomas.

---

sus videtur esse hujusmodi: Bene facitis sermoni prophetico attendentes: nam hoc imprimis scire debetis quod nulla prophetia Scripturae est propriae inventionis, seu fallibile inventum prophetarum... Nulla enim unquam prophetia prodiit ex humano libitu, sed a Spiritu Sancto inspirati (φερόμενοί) divinas revelationes elocuti sunt sine etiam scriptis mandarunt sancti homines legati Dei".

1) Plg. B. Goebel, Katholische Apologetik, 437.

3. Tradicijos skleidėjai bei liudytojai

Gyvas apaštalų žodis net greit po jų mirimo buvo pradėtas žymėti oficijaliuose dokumentuose ar privačiuose raštuose ar mene

Nebuvo, tiesa, būtino reikalo Tradicija surašyti į knygas ar kaip kitaip dokumentuoti, kad tuo būdu būtų vėliau iš tenai perduota kitoms kartoms. Tradicija yra gyvas Bažnyčios mokslas, amžinai skelbiamas Romos ir viso pasaulio vyskupų. Todėl nors ir neturėtume jokių Tradicijos dokumentų, arba turėdami jais ir nesinaudotume, vien Romos ir visų vyskupų sutarimas iš esmės atstotų tuos dokumentus, nes jau turime nuolat skelbtą, iš pirmųjų Bažnyčios laikų ligi mūsų atėjusią tiesą.

Tradicijos liudytojai vis dėlto yra tam tikrais atžvilgiais reikalingi. Kai reikia tikintieji pamokyti ar kovoti su erezijomis, tai darbas daug lengvesnis ir sėkmingesnis, jei dokumentuotai parodomas nenutrūkęs dabartinės doktrinos ryšys su senove ir per amžius besitraukiąs tikėjimo tapatumas.

Tradicija dokumentuoti, kaip minėjome, pradėta nuo pat pirmųjų amžių. Tų dokumentų bei liudytojų yra daug ir jie įvairūs. Juos randame išsklaidytus įvairiose vietose: Bažnyčios susirinkimų ir popiežių aktuose, tikėjimo išpažinimuose, liturginėse knygose, bažnytinėse teisėse, krikščioniškajame mene, Bažnyčios Tėvų bei teologų raštuose ir t. t.

Tų visų dokumentų vertė nevienoda. Kad jie būtų pakankami tiesos liudytojai, kartais jų reikia daugiau, kartais mažiau. Yra tiesų, kurios nedaugeliu dokumentų yra paliudytos, bet dėl tų dokumentų svarbumo, tiek pat yra vertingos, kiek kitos ir daugelio dokumentų paliudytos. Pav., net vieno visuotinio susirinkimo iškilmingas nutarimas tiesą daro jau tikėtiną.

Plačiau pažymint Tradicijos liudytojus ir skleidėjus, galimi paminėti šie svarbesni:

1⁰. Iš daugiau ar mažiau oficijalių Tradicijos liudytojų (skleidėjų, paminklų, šaltinių) paminėtini yra:

a. Simboliai arba tikėjimo išpažinimai, kuriuose suglaustai pažymėtos svarbiausios tikėjimo tiesos ir svarbesni atpirkimo darbo įvykiai bei faktai. Svarbesni jų yra šie:

α. Apaštalų išpažinimas arba vadinamasis apaštalų sudėjimas (Symbolum apostolicum), kurs senąja savo forma siekia apaštalų laikus, o dabartine — ketvirtą amžių[1]). Jis plačiai žinomas.

---

sus videtur esse hujusmodi: Bene facitis sermoni prophetico attendentes: nam hoc imprimis scire debetis quod nulla prophetia Scripturae est propriae inventionis, seu fallibile inventum prophetarum... Nulla enim unquam prophetia prodiit ex humano libitu, sed a Spiritu Sancto inspirati (φερόμενοι) divinas revelationes elocuti sunt sine etiam scriptis mandarunt sancti homines legati Dei".

1) Plg. B. Goebel, Katholische Apologetik, 437.

čios Tėvai, teologai ir tikintieji yra tie įvairūs keliai, kuriais sužinome, ko Bažnyčia jau iš pradžių yra mokiusi[1]).

Kalbėdami apie Bažnyčios mokymą, paminėjome žodžius bent kada mokiusi. Tai tyčia padarėme: Bažnyčia iš Kristaus ir apaštalų gavo visą, ne kurią dalį apreiškimo ir tų apreikštų tiesų mokė kitus. Bet ilgainiui ir klaidingoms nuomonėms gimus, teko kaikurias tiesas labiau ginti; ginamasis dalykas tada, suprantama, stipriau už kitas tiesas atsispindėdavo ir dokumentuose (Bažnyčios Tėvų raštuose ir k.); kitados pagal reikalą galėjo būti daugiau paakcentuotos kitos tiesos. Taigi, sprendžiant klausimą, ar kuri tiesa yra Tradicijoje ar ne, nėra reikalo, kad Tradicijoje esanti tiesa visais laikais, nuo pat pradžios iki šių dienų būtų buvusi vienodu ryškumu pabrėžiama ir tuo būdu visais laikais visos apreikštos tiesos vienodai atsispindėjusios dokumentuose. Todėl ir Vincento Liriniečio (V amž.) pasakymas: „Quod ubique, quod ab omnibus creditum est, hoc est vere proprieque catholicum"[2]), yra teisingas teigiama prasme, vadinasi, kad apreikšta tiesa yra visa tai, kas visais laikais ir visur buvo aiškiai priimta ir laikyta apreikšta tiesa. Bet šis pasakymas būtų neteisingas, jei būtų šiaip suprastas: kas nevisados aiškiai tikima, tuo pačiu jau nėra apreikšta tiesa, jau nėra Tradicijos objektas; būtų neteisingas, nes dar yra vadinamoji „fides implicita".

2. Bažnyčios Tėvai. — Bažnyčios Tėvų tikėjimo ir dorovės dalykų vieningas sutarimas yra pakankamas Tradicijos kriterijus.

Pastebėjimai:

1°. Iš pradžių tenka pasakyti keli žodžiai, kaip čia suprantama Bažnyčios Tėvus. Senovėje tėvais buvo vadinami vyskupai. Jie yra pirmieji Tradicijos skleidėjai. Šiandien Bažnyčios Tėvo vardu tevadinami pirmųjų amžių didieji ir šventi Bažnyčios mokytojai, t. y. tie asmens, kurie buvo šventi, pasižymėjo tikruoju katalikišku mokslu ir gyveno pirmaisiais amžiais.

Bet kadangi apie tikrąjį bet kurio Tėvo šventumą ir mokslą gali spręsti tik Bažnyčia (iškilmingu sprendimu ar paprastu pritarimu), tai Bažnyčios Tėvui dar reikia, kad Bažnyčia jį pripažintų Bažnyčios Tėvu (approbatio Ecclesiae).

Taigi, iš Bažnyčios Tėvo reikalaujama:

a. Šventumo, nes šventas žmogus geriau pastebi tiesą ir svarbiausia, kad kas galėtų mokyti švento gyvenimo kitus, pats taip pat turi būti šventas.

b. Gryno ir didelio tikėjimo dalykų mokslo, surašyto ir išlikusio jo raštuose. Savaime suprantama, kad viena ar kita

---

1 Plg. B. Goebel, Katholische Apologetik, 439.
2) Commonitoria, 2.

materijalė klaida čia tikrajam katalikybės mokslui nieko nekenkia, jei tik Tėvas visados laikėsi katalikiškos minties ir kituose dalykuose katalikiškai kalbėjo.

c. Gyvenimo pirmaisiais krikščionijos amžiais. Šiek tiek keblumų yra dėl laiko, iki kurio eina Bežnyčios Tėvų perijodas. Sutartinai kalbama, kad Rytų Bažnyčios Tėvų perijodas baigiasi šv. Jonu Damaskiečiu (mirė apie 754 m.). Vakaruose panašiai norimas baigti vienu kuriuo vardu Bažnyčios Tėvų pedijodas, tik čia yra įvairių nuomonių. Paskutiniuoju Vakarų Tėvu laikyti vieni nori Grigalių Didįjį (mirė 604 m.), kiti tą perijodą nori pratęsti net iki XII amžiaus ir paskutiniu Tėvu laikyti šv. Bernardą (mirė 1153 m). Mums atrodo, jog Tėvų perijodas Vakarų Bažnyčios galimas baigti Grigalium Didžiuoju arba Izidorium Seviliečiu (mirė 636 m.). Kalbant apie Bažnyčios Tėvus, turima galvoje visuotinė Bažnyčia, kuriai iš pradžių, taip sakant, jaunutei, reikėjo ypatingų darbininkų ir iš žmonių tarpo. Po to amžiaus Bažnyčiai darbininkai reikalingi, bet nebeina Tėvais; vėliau Tėvų bereikėjo labiau atskiroms bažnyčioms, nekaip visuotinei Bažnyčiai.

2⁰. Kad Bažnyčios Tėvai būtų tikri apreiškimo liudytojai, reikia:

a. Kad jie visi vienodai sutartų. Šis pasakymas imtinas teigiama prasme. Atbulai, jo negalima imti neigiama prasme, tarytum, ko jie visi nesutaria, tai tas dalykas nesąs apreikštas: negalima dėl to, kad Tėvai nėra vieninteliai Tradicijos liudytojai.

b. Kad Bažnyčios Tėvų sutarimas būtų ne tik vienodas, bet ir tvirtas (firmus). Kartais Tėvai gali ką kalbėti savo vardu, gali tik spėlioti; todėl tos pažiūros (o juo labiau spėliojimai), tegul būtų ir universalios, gali nebūti tvirtos. Taigi, jei Tėvai ką ir vieningai skelbia, bet jei tas sutarimas nėra tvirtas, tai dalykas gali būti ir neapreikštas.

Kalbėdami apie Bažnyčios Tėvų vieningumą bei vienodumą kurioje tiesoje, tą vienodumą, sutarimą (unanimitas) suprantame ne matematiškai, bet morališkai.

Tą Tėvų vienodą ir tvirtą sutarimą galime patirti dvejopu keliu:

α. Vienas kelias (tiesioginis) yra pamatyti, kad kurią nors tiesą vienu kuriuo metu iškelia ir pabrėžia daug Tėvų. Patirti vienodas Tėvų sutarimas sakytu keliu yra labai sunku ir dažnai net negalima; yra žuvusių daug Tėvų raštų, o kituose neviskas pažymėta, nes daug raštų parašyta, dienos gyvenimui pareikalavus ir iškilus atskiriems dalykams.

β. Kitas kelias (netiesioginis) yra pažiūrėti į svarbiausius to ar kito dalyko asmenis. Iš istorijos žinome, jog, pradėjus kam neigti ar klaidingai aiškinti bet kurią apreikštą tiesą, iš Bažnyčios mokytų vyrų tarpo vienas ar keli stodavo į kovą, ypatingu būdu gindavo tiesą ir bekovodami tapdavo kitų vadais. Kiti, jei ir nerašydavo, raštu nekovodavo, bet užtat širdimi ir žodžiu pritardavo vadams. Taip, kai Nestorijus tvir-

tino, kad Šv. Marijos negalima esą vadinti Dievo Motina, tą nuomonę Aleksandrijos Kirilius pasmerkė eretišką. Kiti Bažnyčios Tėvai Kiriliui pritarė.

c. Kad Bažnyčios Tėvai būtų dogmatinės Tradicijos liudytojai, reikia, kad liudytų, jog tiesa yra apreikšta. Gamtos moksluose jie turi tiek autoriteto, kiek juose nusivokia ir kiek pagrindžia savo tvirtinimą.

Kurią tiesą Tėvai laiko apreikšta, kurią ne, dažniausiai galima pažinti: arba α. iš atskirų pavartotų žodžių, pav., jei, kalbėdami apie visą Bažnyčią, sako: credimus, confitemur; arba β. iš paties Tėvų padėto pažymėjimo, jog minimoji tiesa esanti apreikšta ar esanti Tradicijoje, ir konsekventiškai, jog visi į ją turį tikėti; arba γ. iš pasakymo, kad minimajai tiesai priešingas tvirtinimas esąs eretiškas.

3º. Paaiškinę terminus, vėl kartojame patį teigimą, būtent, jei Bažnyčios Tėvai, vienodai ir tvirtai sutardami, skelbė kurią tiesą apreikštą, tai ta tiesa tikrai priklauso Tradicijai, kitaip sakant, toks vienodas Bažnyčios Tėvų sutarimas yra tikras Tradicijos kriterijus. Pamatas:

a. Jei Bažnyčios Tėvus laikytume tik paprastais liudytojais (pamiršdami, kad jie savo tikėjimo tiesomis, savo doktrina buvo atsišlieję į neklaidingą Bažnyčios mokymą), tai ir tada jie būtų tikėtini ir svarbūs liudytojai, nes: α jie laiko atžvilgiu stovi arčiau apaštalų, todėl tiksliai gali žinoti pirmykštės krikščionijos skelbiamą doktriną; β jie, išsilavinę teologijoje ir filosofijoje, lengviau galėjo orijentuotis Kristaus paskelbtoje doktrinoje; γ jie, žmonės šventi, mylėjo tiesą, ypač tikėjimo tiesą ir ją statė aukščiau už viską; Σ jų buvo daug, iš įvairių kraštų, skirtingų būdų — sunku suponuoti, kad vienodai ir patvariai būtų mokę klaidingų dalykų.

b. Bažnyčios Tėvams tenka skirti didesnis svarumas, nekaip šiaipjau sąžiningiems liudytojams, nes Bažnyčios Tėvai turi ypatingą ryšį su mokomąja Bažnyčia. Bažnyčioje, tiesa, neklaidingi tėra Romos popiežiai ir viso pasaulio vyskupai drauge su popiežiumi; jų neklaidingumas plaukia iš Kristaus pažadėtos jiems Šv. Dvasios asistencijos vyriausio mokymo metu; taigi, neklaidingumas mokant jiems priklauso iš einamų pareigų, lotyniškai betariant „vi muneris". Bet, kaip minėjome, kai Bažnyčios Tėvai vienodai ir tvirtai sako kurią nors tiesą esant apreikštą, tai jų tvirtinimas taip pat yra neklaidingas, kitaip tariant, čia taip pat nėra klaidos. Bet čia tuo nepasakoma, kad Bažnyčios Tėvų neklaidingumas plauktų tiesiog iš jų pareigų (infallibilitas vi muneris). Ne; jiems nepažadėta betarpiškos Šv. Dvasios pagalbos, kad mokydami neklystų. Kad jų vienodas mokymas tikėjimo ir dorovės dalykuose yra laisvas nuo klaidos, tai plaukia iš to ryšio, kuris yra tarp Bažnyčios Tėvų ir mokomosios Bažnyčios, lotyniškai tariant, „infallibilitas ex relatione cum Ecclesia docente". Tą jų neklaidingumą vienodoje

doktrinoje, arba laisvumą nuo klaidos reikia pripažinti štai kodėl: Bažnyčios Tėvų įtaka tiek dvasiškiams, tiek tikintiesiems buvo labai didelė; jų mokymas žodžiu, dar labiau raštu atsispindėjo tikinčiųjų protuose ir širdyse. Žodžiu, Bažnyčios Tėvai — artimiausi mokomosios Bažnyčios bendradarbiai. Ir jei dabar suponuotumime, kad Bažnyčios Tėvai, vienodai ir tvirtai bemokydami kitus, suklydę, tai tuo pačiu būtų įžeistas pačios Bažnyčios neklaidingumas: Bažnyčia neklaidingai aiškina ir skelbia Kristaus mokslą (tam ir duota Jai neklaidingumo dovana), o čia Bažnyčios Tėvai savo vienodu ir tvirtu mokymu būtų pasėję tikinčiuosiuose klaidingą mokslą.

Kadangi Bažnyčios neklaidingumu abejoti negalima, tai reikia pripažinti, kad ir Bažnyčios Tėvų vienodas ir tvirtas sutarimas tikėjimo ir dorovės dalykuose yra neklaidingas.

c. Pati Bažnyčia pripažįsta Tėvams didelį autoritetą apreikštai tiesai paliudyti. Galimi čia paminėti Konstantinopolio susirinkimas II (553)[1]), Tridento susirinkimas[2]), popiežius Leonas XIII[3]), popiežius Pijus X[4]).

3. Teologai. — Dėl jų „mutatis mutandis", pasakytina panašiai, kas buvo pasakyta dėl Bažnyčios Tėvų: ko teologai, vienodai ir tvirtai sutardami, mokė kaip apreikštą tiesą, tai ta tiesa tikrai priklauso Tradicijai.

Pastebėjimai:

1⁰. Teologų laikotarpis eina po Bažnyčios Tėvų laikotarpio.

Teologais čia suprantami mokyti Bažnyčios asmens, kurie, pasibaigus Tėvų perijodui, moksliškai darbavosi katalikiškos doktrinos pažan-

---

1) De traditione ecclesiastica: „Confitemur fidem tenere et praedicare ab initio donatam a magno Deo et Salvatore nostro Iesu Christo sanctis apostolis et ab illis in universo mundo praedicatam; quam et sancti Patres confessi sunt, et explanaverunt".

2) Sess. IV: „Praeterea ad coercenda petulantia ingenia decernit, ut nemo, suae prudentiae inixus, in rebus fidei et morum, ad aedificationem doctrinae christianae pertinentium, sacram Scripturam ad suos sensus contorquens, contra eum sensum, quem tenuit et tenet sancta mater Ecclesia, cuius est iudicare de vero sensu et interpretatione Scripturarum sanctarum, aut etiam contra unanimem consensum Patrum ipsam Scripturam sacram interpretari audeat, etiamsi huiusmodi interpretationes nullo unquam tempore in lucem edendae forent".

3) Encycl. „Providentissimus Deus", 18 Nov. 1893: „Patribus omnibus et Doctoribus persuasissimum fuit, divinas Litteras, quales ab hagiographis editae sunt, ab omni omnino errore esse immunes, ut propterea non pauca illa, quae contrarii aliquid vel dissimile viderentur afferre ,eademque fere sunt, quae nomine novae scientiae nunc obiciunt), non subtiliter minus quam religiose componere inter se et conciliare studuerint; professi unanimes, libros eos et integros et per partes a divino aeque esse afflatu, Deumque ipsum per sacros auctores elocutum nihil admodum a veritate alienum ponere potuisse".

4) Motu proprio „Sacrorum antistitum", 1 sept. 1910: „Fidei doctrinam ab Apostolis per orthodoxos Patres eodem sensu eodemque semper sententia ad nos usque transmissam, sincere recipio... Scripta Patrum singulorum interpretanda solis scientiae principiis, sacra qualibet auctoritate seclusa, eaque iudicii libertate, qua profana quaevis monumenta solent investigari... Fidem Patrum firmissime retineo et ad extremum vitae spiritu retinebo".

gai. Iš teologo nereikalaujama, kad jis būtų gyvenęs pirmaisiais krikščionijos amžiais.

2⁰. Vieningo teologų žodžio svarumas išplaukia:

a. Svarbiausiai iš jų ryšio su mokomąja Bažnyčia. Teologai dirba labiausiai raštais ir mokykloje. Jei dabar teologai savo raštais ir mokyklose vieningai mokytų klaidos, tai būtų suskubę jau visą Bažnyčią suklaidinti. Bet čia kaip tik budi Bažnyčios neklaidingumas ir tuos raštus bei tas mokyklas prižiūri.

b. Iš jų pasirengimo, specijalybės. Teologai įprastai yra vyskupų ir net popiežių tarėjais. Teologai, dalykų žinovai, kviečiami į visuotinius Bažnyčios susirinkimus. Jie padeda paruošti susirinkimų dekretus. Visa to jie negalėtų tinkamai atlikti, jei nežinotų Bažnyčios mokslo. Vienas didesnių skirtumų tarp teologų ir Bažnyčios Tėvų liudijimų yra tas, kad pirmųjų liudijimas turi būti patvarus per kelis ar net daugelį amžių, o antrųjų liudijimas ir vieno amžiaus yra pakankamas.

Teologų tarpe labai žymus ir pačios Bažnyčios iškeltas aukštumon yra šv. Tomas Akvinietis[1]). Jo veikalai tikrai svarūs ir Bažnyčios branginami[2]).

4. Vienodas ir tvirtas tikinčiųjų sutarimas (unanimis consensus fidelium). Jei visais laikais visi tikintieji vienodai ir tvirtai tikėjo kurią tiesą esant apreikštą, tai ta tiesa tikrai turi būti ir Tradicijoje; kitaip sakant, visuotinis tikinčiųjų įsitikinimas yra Tradicijos kriterijus.

Į tikinčiųjų skaičių čia įeina visi, — tiek Bažnyčios mokytojai, vadai, tiek visi kiti Bažnyčios nariai. Kalbant apie vienodumą ir visuotinumą, turimas galvoje morališkas vienodumas bei visuotinumas. Tik čia

---

1) Leonas VIII, encycl. „Aeterni Patris", 4 aug. 1879; Pijus X, encycl. „Pascendi", 7 sept. 1907; Pijus XI, encycl. „Studiorum ducem", 29 junii 1923; C. J. C., can. 1366, § 2.

2) Kaip suprasti Bažnyčios vertinimas šv. Tomo veikalų, Goebel B., Katolische Apologetik, 443 šiaip sako: „Sie ist nich exklusiv. Die Kirche will damit nicht andere grosse und heilige Lehrer als Führer in der Theologie auschliessen. Sie will nicht jede einzelne Lehranschauung des hl. Thomas als die einzig richtige oder auch nur als die richtigere, noch viel weniger seine Erklärung und Begründung als die vollkommenste bezeichnen. — Sie ist positiv. Die Kirche bringt damit nur ihre Überzeugung zum Ausdruck, dass der hl. Thomas die gesamte katholische Glaubenslehre mit einer Reinheit, Tiefe, Klahreit, Einfachheit und zugleich kindlichen Ehrfurcht und Ergebenheit gegen die kirchlische Autorität behandelt hat, wie wenig andere. Darum gilt er ihr nicht bloss als Vorbild, sondern im allgemeinen auch als einer der besten und zuverlässigsten Führer in der theologischen Wissenschaft. Die Kirche will also durch die genannte Kundgebungen nicht einen vernünftigen Fortschritt hemmen, sondern denselben nur in gesunde Bahnen lenken und unter treffliche Führung stellen".

reikia žiūrėti, ar tikintieji tą ar kitą dalyką išpažįsta kaipo apreikštą ar tik šiaip paprastą tiesą, plaukiančią iš pamaldumo, pietizmo.

Tas visuotinis tikinčiųjų sutarimas, vieningas manymas yra svarus dėl to, kad yra susijęs su mokomąja Bažnyčia ir tuo pačiu su Bažnyčios neklaidingumu. Kuo virstų ir ką bereikštų Bažnyčiai suteiktas neklaidingumas, jei bent kuriuo momentu visa Bažnyčia apreikštu dalyku laikytų tai, kas iš tiesų nėra apreikšta. Tada Bažnyčios neklaidingumas tikrai būtų sužeistas, savo uždavinio neatlikęs.

(B. d.)

Doc. Dr. Ign. Česaitis

Nudizmas ir moralė

(De moralitate nuditatis)

Nudizmas yra seksualinės dorovės naujas padaras. Kiekvienas reiškinys turi savo tam tikras priežastis, yra logiškai susijęs su kitomis giminingomis idėjomis. Nudizmas yra vaisius tos intelektualinės aplinkumos, kurioje veikė liberalizmas ir materijalizmas.

Pagal liberalizmą didžiausias žmogaus gėris esąs laisvė ir lygybė. Visi žmonės turį tą pačią teisę laisvai ieškoti savo kilmės. Ši teisė supuolanti su žmogaus įgimtimi ir žmogus negalįs susirišti su kuria nors nelaisvės lytimi visam gyvenimui. Absoliutiškas, visiems žmonėms lygus laisvės ir laimės teisės principas, perkeltas į santuokinę dorovę, ir sudaro tą mūsų epokos revoliuciją, kurią kelia liberalizmas.

Šiuo nusistatymu besivaduoją protai negali sutikti su tradicine santuokos dorove, nes filosofinis optimizmas, pasikliaunąs natūraliniu žmogaus gerumu, taip įsigalėjęs XIX amž. ir iki mūsų laikų, trūkdo jiems pastebėti aistros laisvės spragas.

Materijalizmas, siautęs naujoviškoje visuomenėje nuo pozityvizmo pradžios antroje XIX amž. pusėje, pasireiškia labiausiai marksistiniu socijalizmu. Jam žmogaus gyvenimo tikslas — ekonominė gerovė, nuosekliai priekyje pastatoma žmonių laimė ir fizinis džiugesys. Tokia pažiūra, pritaikinta santuokinei moralei, yra rimta liberalizmo talkininkė.

Pagal šias doktrinas formuluojamas labai nuoseklus principas, kurį įvedus į santuokos gyvenimą, gaunama laisvosios meilės teisė. Žmonės, savo įgimtimi laisvi ir lygūs, turėdami laimės teisę, laisvai apsisprendžia meilės teisę, kuri yra esminė laimės lytis. Meilė yra viena žmogaus būtybės tobulėjimo sąlyga, dėl to yra spontaniška ir nekenčia prievartos. Antra vertus, meilė yra visiškai sau pakankamas dalykas, neprivaląs niekam subordinuotis. Žmogus čia ieško savo paties gėrio. Rasės gėris yra kita vertybė ir turi būti atskirai traktuojama.

Nesunku suprasti, kur tokia doktrina veda. Kai politinis liberalizmas logiškai veda prie anarchijos, laisvosios meilės dorovė nuosekliai veda prie seksualinio anarchizmo ir šeimos destrukcijos.

Meilės teisės dorovė pirmiausia giria divorsą ir laisvąją meilę, paskui gimimų aprėžimą. Gimimų aprėžimas yra laisvosios meilės padaras, nes tėvystė ir motinystė labiausiai prieštarauja meilės laisvei. Ta pati

dorovė skelbia radikališkąjį feminizmą, kurs identifikuoja moterį ir vyrą socijalinėje organizacijoje — liberalinio lygybės principo aplikacija. Skelbia ir tai, kad valstybė auklėtų vaikus, nes vaikai varžą tėvų laisvę. O atmetus šeimyninę tradiciją, belieka pakeisti socijalinis organizmas: vaikai naudingi ne tėvams, bet valstybei; juos privalo auklėti ne tėvai, bet valstybė.

Paskutinis šitos doktrinos etapas, vėliausių laikų reiškinys, yra kova su drovumu. Seksualinis instinktas nedaraąs gėdos; seksualiniai organai taip pat nedarą giedos. Kodėl negalima esą apie juos kalbėti, kaip kalbama apie paprastus natūralius dalykus, kodėl reiktų juos slėpti, kai neslepiamos kitos kūno dalys? Drovumas, sudaraąs seksualinio gyvenimo paslaptį, esąs nesveikos dvasinės padėties padaras. Brutališkas seksualinis švietimas, nudizmas ir seksualinis auklėjimas — trys vyriausios šito reiškinio fazės.

*

* *

Suradę rūpimos temos arba nudizmo genezę, bandykime ją charakterizuoti, ir, sugretinę su krikščioniškosios moralės dėsniais, įvertinti.

Nepakanka smerkti nudizmas bendrų tradicinės moralės principų vardu, ironiškai pašiepti ir pravardžiuoti ekstravagantiška teorija, kurią skelbia nenormalūs žmonės, nepaisą elementarinių sveiko moralinio senso dėsnių. Nudizmas iš tiesų yra glaudžiai susijęs su idėjomis, kurios norimos paversti įpročiais. Jis yra higienos, estetikos, moralės ir net religijos tam tikras kompleksas. Jis turi savo pranašus, kurie sveikina jo atėjimą, lyg Rojaus gyvenimo pradžią, savo daktarus, kurie jį sistemina, savo „kunigus", kurie įveda jo šalininkus į ritualinius organizacijos pratimus, savo apaštalus, kurie skleidžia jo paslaptis, savo išpažinėjus, kurie didžiuojasi pašiepiami ir džiaugiasi, teismų persekiojami. Skandinavijos kraštuose, Vokietijoje ypač, prieš įsigalint hitlerizmui, jis turėjo didelį pasisekimą. Nackkultūros sąjunga turėjusi virš dviejų milijonų narių.

Kuo nudizmas grindžia savo teorinę struktūrą? Nors mums labiausiai rūpi jo moralės dėsniai, bent trumpai užkliudykime kitus jo adeptų argumentus.

*

* *

Nudizmas pirmiausia griebiasi mediciniško argumento. Saulės spindulių atokaita, sakoma, higienos ir terapeutikos esanti nepaprasta gydymosi priemonė. Kad gaivinanti jos jėga pasiektų viso kūno dalis ir įvairius organus, reikią būti visiškai nuogam. Iš antros pusės, odos prakaitavimas padedąs plaučiams veikti ir konsekventiškai reikią pašalinti visas kliūtis, t. y. drabužius. Jei visi galėtų gyventi be drabužių, ypač vaikai, visos ligos išnyktų, džiovininkų nebebūtų. Nors kas ir labiausiai

švaros paisytų, neįmanomas dalykas turėti visiškai švarūs drabužiai. Jie pritraukią ir apgyvendiną milijardus mikrobų, jie kliūdą kūnui vystytis ir atrofuoją organus. Per nudistinę praktiką kūnas palaipsniui apsiprantąs su visomis oro atmainomis: šalčiu, šilima, drėgme. Be drabužių žmogus įgytų stiprumo, atsparumo, kurio taip trūksta mūsų organizmams. Įvairios slogos, bronchitai, džiovos esančios padariniai to, kad kūnas, perdaug pridengtas drabužiais, nebetekęs atsparumo prieš oro atmainas.

Be to, nudizmas yra pilnutinės fizinės kultūros sekėjas: sportas, švediška gimnastika, žaidimai ore ir judėjimas, plastiški šokiai, seksualinio auklėjimo kursai, griežtai vegetariškas rėžimas. Grynas vanduo ir daržovės yra mitybos pagrindai tų nudistų, kurie visai supranta savo judėjimą. Šie higienos postuliatai, reikalaują kieto asketizmo, nudistams sudaro būtiną sąlygą kūnui atsigaivinti ir plastiškam grožiui atstatyti.

Medikai, stovį šio judėjimo priekyje, vaidina moralistų rolę ir fiziologinės srities argumentaciją remia dorovės mokslo nuostatais. Jų manymu, nudizmui skersai kelio stovįs drovumas. Paskutinysis esąs dirbtinis jausmas, visuomenės bendravimo padaras, atgyvenęs prietaras. Pirmieji žmonės buvę visiškai pliki, nežinoję tuščių skrupulų, kilusių iš siauro auklėjimo. Reiktų jais pasekti, grįžti į sveiką gamtą. Apsipratimas veikiąs raminančiai: nuolatinis žmogaus kūno ir net skirtingų lyčių organų matymas labai greit liausiąsis žadinęs juslinį nerimą. Tuo būdu žmogus atgysiąs primityvišką ir vaikiškai nekaltą akį. Būsią galima išvengti drumzlinos vaizduotės veikimo, kurį kelią drabužiai ar spėliojami dalykai. Va kur glūdinti tikroji blogybė: dekoltai, lengvos ir permatomos medžiagos, mados gudrumai, net neturėdami tikslo, vis dėlto jaudiną akį — žadiną vaizduotės spėliojimus.

Atvira ir tiesi visiško nuogumo praktika nutraukianti jo žavėsius, už akių užbėganti neramioms sugestijoms, obsesijoms, nerviškiems ir psichiškiems pakrikimams, kurie esą nepatenkintos vaizduotės padariniai.

Taigi nudizmas dar priskiria sau didelę pedagogišką vertę. Jis norįs mokyti vaikus be žodžių, be varžtų to, kas jiems reikalinga, kalbant apie seksualinį auklėjimą, kad galėtų laimingai išgyventi kritišką brendimo amžių.

Pasak nudistų, reikią pašalinti nesveiką lyčių smalsumą. Tai padarius, atpulsiąs reprodukcijos funkcijų nepadorumo charakteris, kaip ir kitų labai natūralinių funkcijų drovumas, apsivalysiąs su jomis susijęs instinktas, šalindamas kiekvieną iškrypimą.

Dėl to paties motyvo nudistai energingai priešinasi kiekvienai pornografiškos propagandos restrikcijai: mano, kad visiška laisvė esanti tikriausias vaistas nuo tų ar kitų seksualinių iškrypimų. „Devynios dešimtosios pornografiškų pagundų kyla, jungiant su lytimi nepadorumo są-

voką, kurią moralistai įkala jaunuomenei. Vos viena dešimtoji teka iš grynai fiziologinių šaltinių; ji niekados neišnyks, nepaisant jokių įstatymų. Štai dėl ko, nors daugelis su manim ir nesutiktų, esu giliausiai įsitikinęs, kad visi įstatymai, kovoją su pornografija, yra nereikalingi", tvirtina garsus matematikas Russell, kurio moralinės idėjos dėl savo įžūlumo sukėlė sensaciją Anglijoje ir kontinente.[1]) Baigiame šią citatą, kuri sutraukia visą nudistų argumentaciją: „Viena tėra priemonė nepadorumui išvengti — pašalinti nereikalingas paslaptis".[2])

Nudizmas dar tariasi esąs estetikos mokytojas. Jis mokąs džiaugtis; geiduliams susijaudinant, mokąs gėrėtis žmogaus kūno grožiu. Tuo būdu esąs svarbus veiksnys dvasiai kelti ir buičiai puošti.

*
* *

Visa nudistų argumentacija, kaip netrukus pastebėsime, sukasi aplink vieną centrinį punktą. Tai drovumas ir jo protingas pateisinimas. Drovumas yra ta rakštis, kuri neleidžia visumos opinijos įveikti nudizmo naudai. Tai čia ir teks plačiau padiskutuoti. Tuo tarpu pažiūrėkime, ko verti kitų sričių argumentai.

Medikai mums giria helioterapijos ir veiklesnę odos kvėpavimo geradarybę, nedėvint drabužiais. Labai gera. Negalima abejoti saulės spindulių sėkmingu veikimu. Bet pilnutinės fizinės kultūros sekėjas nebūtinai turi būti nudistas. Sportas, gimnastika, buvimas gryname ore, apsipratimas su jo atmainomis, saulės gydyklos — ir, jei norima, vegetariškas rėžimas — nebūtinai solidarizuoja su nudizmu. Kai kurie iš šių dalykų kartais visiškai su juo nesiderina ar bent nesugeba pakankamai išaiškinti nei nudizmo reikalavimų radikalizmo nei jo sekėjų mistiško entuzijazmo. Visa tai gali praktikuoti ir nenudistas.

Nudizmas apeliuoja į estetinio jausmo auklėjimą, žmogaus kūno grožį, kurį sudaro jo kontempliacija. Neneigiant, kad proporcingas harmoningų linijų kūnas sudaro labai didelį estetinį vaizdą, tenka pridurti: paveikslai, statulos ir graviūros gali padaryti ideališką atvaizdavimą, kurs, lavindamas grožio skonį, anaiptol nesusikerta su moralės dėsniais. Pamatas — negalima užmiršti, kad drovumas čia stato taip pat savo reikalavimus, kurių nedera neigti nereikšmingomis frazėmis. Be to, labai aišku, kad drabužiais nepridengtas kūnas dažnai parodytų visiškai negražią nuogybę, kurios gimnastika ir grynas oras ne tik nesuestetintų, bet dar labiau iškeltų aikštėn visus jo trūkumus.

---

1) Małżeństwo i Moralność (Iš anglų kalbos vertė H. Bołoz-Antoniewiczowa), Warszawa 1931, 92.

2) Ten pat.

Ar nudizmas sugeba vaidinti pedagogišką rolę? Pertoli neidami į šitą plačią seksualinio auklėjimo sritį, pasitenkinsime keliomis pastabomis.

Pirmiausia, niekados negalima užmiršti, kad vaiko auklėjimas nėra tik mokymo, intelektualinio švietimo dalykas. Maža tepadaroma, supažindinant jį su lytiškais organais ir jų funkcijomis. Esminis dalykas glūdi valios formacijoje, charakterio ir sąžinės lavinimas pats svarbiausias. Nudizmas čia nieko nepadeda ir be jo galima naudotis helioterapijos padariniais. Fr. W. Foersteris sako: „Užmirštama, kad pats lyties instinktas yra gatvės vaikezas, kuris ir geriausiame aiškinime ieško to, kas jį jaudina ir kursto. Juk aiškinimo klauso ne tik protas, bet taip pat smalsūs geiduliai, kurie už intelektą daug greičiau sugeba pavartoti savo tikslui vaizduotę ir valią. Todėl net ir geriausias lyties dalykų aiškinimas stiprina seksualinį jautrumą, jei kūno instinktų įžūlumas nėra tinkamu būdu iš anksto sudraustas. Seksualinė pedagogika visų pirma turi būti valios pedagogika... Paruošti valią lyties instinktui sutikti yra tūkstantį kartų svarbiau, nekaip paruošti intelektą“[1]).

Kad dar šis seksualinis švietimas būtų daromas tinkamiausiu tėvų ar auklėtojų parinktu metu, bet jis, nudistų nuomone, turįs prasidėti nuo pat kūdikystės metų, stebint nuogą tėvą ir motiną. Ar nepavojinga peranksti žadinti geneziškas vaikų instinktas? Taip yra su centralinės Afrikos negrais, kurių vaikai intelektualiniu atžvilgiu prilygsta civilizuotų tautų vaikams, bet psichiškai neišsivysto. Pažadinus peranksti, prieš fizinį pribrendimą, taip staigų ir brutalų reprodukcijos instinktą, atpalaiduojamos sunkiai nugalimos aistros, prieš išmokstant jas valdyti ir nugalėti.

Tuo pačiu metu iš bernaičio ar mergaitės atimama biologinė apsigynimo priemonė — drovumas, nes jis yra, kaip matysime žemiau, tam tikra natūralinės funkcijos apsauga. Jis saugo giminės praplatinimo darbą, šalina didesnę ar mažesnę netvarką, kuri atstumia jį nuo pačios įgimties pažymėto tikslo. „Reikia stebėtis“, sako Fr. W. Foersteris: „kad šiame dalyke patys natūralistai visiškai užmiršta biologijos pamokymus, būtent, kad taip įsišaknėję instinktai visados turi pagrindinę biologinę funkciją, o ją nevisados supranta paviršutinė sveika nuovoka“.[2])

Taip pat visiškai neaišku, kodėl seksualinis smalsumas, kaip ir kiekvienas kitas, turėtų išnykti, jį patenkinus, arba kodėl visiška nuogybė turėtų pašalinti ištvirkimą. Reiktų dar paklausti, ką nudistai vadina yda ar ištvirkimu, kurs turėtų išnykti, pašalinus drabužius; kuo galutinai jie remia taip drąsiai nurodomą ryšį tarp nuogybės ir nekaltybės, iš vienos pusės, ir tarp drovumo ir ydos, iš kitos pusės.

Nudistai į šiuos klausimus neduoda aiškiai formuluoto atsakymo. Iš

---

1) Sexualethik und Sexualpädagogik[3], München 1910. 185.

2) Ten pat, 202.

jų tvirtinimų tik aišku, kad nudizmas esąs instinktui dorinti priemonė, nes, malšindamas jusles ir patenkindamas smalsumą, nepridengia drabužiais ar nenutyli to, kas įprastai žadina ydingus palinkimus. Pakanka pasiskaityti nudizmo sekėjų pareiškimus ir įspūdžius ir galima konstatuoti šis jų tvirtinimas. Pav., S a l a r d e n n e rašo: „Ką aš mačiau, aiškiai rodo, kad visiška nuogybė yra skaisti.. Nuogybė nėra nei gėda nei nuodėmė, bet skaistybės pasireiškimas, kai tik išmokstamos valdyti savo juslės, kas yra labai lengva. Skaistybė mūsų narių tarpe yra vertingesnė už nesveikus geidimus, kurie vegetuoja mūsų priešų smegenyse ir kliudo jiems visiškai nusirengti, nes jie bijosi ties pagunda suklupti".[1])

Liberališkai imant nudistų tvirtinimus, išeitų, kad ginčas tarp tradicinės moralės ir nudizmo nesąs esminis, tik nesutariama dėl priemonės instinktui apvaldyti, dorybei išlaikyti, dėl drovumo koncepcijos ir jo dorovinės reikšmės. Nudistams drovumas yra perversijos šaltinis, mums priešingai — yra būtina skaistumo apsauga. Taigi prie šio instinkto ir šios dorybės ir veda mus nudistinių argumentų diskusija. Užkliudome centrinį debatų punktą.

*

* *

Drovumas galimas nagrinėti dvejopu atžvilgiu, būtent, kaipo instinktas ir dorybė. Pirmiausia instinktas: rezervuotumo instinktas, gynimasis nuo viso to, kas galėtų pareikšti kaikurias labai intimiško pobūdžio realybes, ir savaimingas priešinimasis atskleisti šio realybes, nes jos yra arba labai aukštos ir delikatiškos srities, kai liečia sąžinę ir sielos santykius su Dievu, arba giliai glūdi jausmuose, arba domina intimišką atskiros grupės gyvenimą. Pasidalinti šitomis realybėmis su kitais reikštų save pamesti, prieš ką savaimingai ginasi pati žmogaus savigarba. Kitos realybės natūrališkai gaubiasi paslapties šydu: taip, drovimasi išreikšti savo religinio gyvenimo intimiški pergyvenimai, praskleisti savo siela, viešai rodyti juntama meilė ar draugiškumas.

Kitos realybės, liečiančios drovumo jausmą, yra glaudžiai susijusios su gyvuliškojo gyvenimo apraiškomis. Dėl to žmogus, jausdamasis jų paliestas ir besiartinąs prie gyvuliškumo reiškinių, gėdinasi juos atskleisti, refleksyviškai ginasi, kai šių realybių atvirumas gali sužadinti ypač staigius instinktus, drumsčiančius normalių aukštesnių sielos galių veikimą.

Matome, kad drovumas plačia prasme santykiauja su labai įvairiomis realybėmis: jo analizė rodo didelį sudėtingumą, jo objektu gali eiti labai kilni jausmai ir labai žemi instinktai. Taigi visus šituos sudėtingus elementus sintetina seksualinė sritis. Drovumas čia turi savo specifinę reikšmę, kurią įprastai ir supranta šnekamoji kalba ir net techniškas žo-

---

1) Un mois chez les nudistes, Paris, 32 ir 68.

dynas. Konsekventiškai drovumo instinktas yra neišmoktas judesys, ankstybesnis už kiekvieną refleksiją, racijonalinį darbą, nepareinąs nuo valios kontrolės, yra juslingumo refleksas.

Drovumas, instinktas, reiškiasi antecedentine ir konsekventine forma. „Antecedentinis drovumas", pasak H. Fahsel'į: „yra savaimingas nujautimas kilusį pavojų prarasti savivaldą, kai pati įgimtis norėtų, kad dvasia įveiktų gyvuliškumo ir juslingumo jėgas. Jis instinktyviškai bijosi įvykių, kurie savaime galėtų pažadinti juslingumą taip, jog valia neatsispirtų juslinėms aistroms. Konsekventinis drovumas yra ta nuovoka, pažinimas, kad mūsų valios politinė galia tikrai pralaimėjo. Šis pažinimas nesiremia formališkai išreikšta logiška konkliuzija, jis yra tiesioginis ir praktinis proto sprendimas, pareinąs nuo aplinkybių, intimiškai gaunamos nuovokos ir keliąs skausmo jausmą dėl netvarkos, įvykusios dvasios ir kūno santykiuose. Tas jausmas virsta gėda, kai ne tik mes patys, bet taip pat ir kiti, ypač nedalyvaują veiksme, yra šio nuopolio liudytojai".[1])

Jau minėta, kad tikrasis drovumo objektas yra seksualiniai pasireiškimai; todėl ne tik seksualinių funkcijų veikimas, bet ir patys organai, per kuriuos tai įvyksta, ir net jiems artimos kūno dalys gali eiti drovumo objektu.[2]) Pamatas — gerai yra žinomas psichologijos dėsnis, kad idėja normališkai lenkia tam tikrai veikti. Seksualinė aistra turi savo vietą geneziniuose organuose. Taigi visiškai normalu, kad jų matymas, kontaktas ar atvaizdavimas daugiau ar mažiau veikia žmogaus vaizduotę ir patį žmogų stumia atlikti lytišką veiksmą. Dėl to instinktyviškai stengiamasi jie paslėpti ar ginti, susidūrus su kitu.

Tinkamiausia šiam dalykui priemonė yra drabužiai. Bet reikia pastebėti, kad drovumas, net ir raginamas savaimingai slėpti seksualinius organus, nebūtinai šaukiasi drabužių. Yra tautų, labai, tiesa, primityviškų, kurios savo drovumą pareiškia ne drabužiais, bet pasišalinant: moterys, maudydamosi ir įspėtos sutartiniu šauksmu, pasišalina nuo vyriškių žvilgsnio. Bet tai nėra retai. Įprastai drovumo jausmas naudojasi drabužiais, nors ir labai menkai, kaip yra necivilizuotuose negruose, kurie teperjuosia strėnas. Kad ir labai primityviškas prisidengimas, bet rodo visuotinį ir tikrai natūralų drovumo pobūdį net žemiausiame šitų tautelių civilizacijos ar kultūros laipsnyje. Civilizacijai žengiant į priekį, drabužių reikalas vis aiškiau reiškiasi net ir ten, kur krikščioniškoji įtaka nesiekia.

Labai normalu, kad drovumas plečiasi ir rafinuojasi pagal tai, kiek primityvinį gyvuliškumo pobūdį vis daugiau drausmina dvasia, įsigali žmoniškumas. Visi instinktai dėl kultūros palaipsniui humanizuojasi ta prasme, kad protas deda vis žymesnį savo antspaudą.

---

1) Ehe, Liebe und Sexualproblem, Freiburg in B. 1928, 95.

2) Plg. S. Thomas Aqu., 2, 2 q. 151 a. 4.

Negalima vis dėlto neigti, kad ši laipsniška proto supremacija instinkto srityje negali virsti didesne ištvirkimo priežastimi, k. a. visos antinatūralinės ydos. Šis ištvirkimas gan dažnas seksualinėje srityje; civilizuoti „kultūros nešėjai", išmoko primityviškas tauteles joms net nežinomų ydų. Vis dėlto tenka konstatuoti šis faktas: drovumas, palaipsniui besitobulinąs instinkto humanizacija, vis labiau plečia ir vertina drabužių vaidmenį, dengdamas visą kūną ir pasisavindamas vis rūpestingesnes formas; tik veidas lieka atidengtas, nes yra aukštesnių juslių simbolis ir protinio gyvenimo svarbiausias instrumentas.

Analogišką reiškinį matome, kalbėdami apie kitas gyvuliškojo gyvenimo funkcijas. Visos mitybos funkcijos vis labiau stengiasi sužmonėti. Dėl to turime vis griežtesnį ir painesnį etiketos kodeksą.

Nors drovumas ir reikalauja drabužių, bet paskutinieji nevisados reiškia seksualinių jaudinimų baimę. Dažnai savigarba socijalinio gyvenimo santykiuose ragina sušvelninti ar pridengti išvidinės ar fizinės struktūros trūkumus. Taip pat reikia apsisaugoti nuo šalčio šiltais ir storais drabužiais, o nuo šilumos plonomis medžiagomis.

Antra vertus, drabužiai aiškina simbolizmo reikalą, kurs labai yra žmogui natūralus, nes žmogus yra pratęs eiti „per visibilia ad invisibilia". Valdžios ar ceremonijų puošnumas reikalauja insignijų. Tam galui tarnauja tam tikri rūbai, nes kūno nuogybė nesugeba pareikšti socijalinių skirtumų ir prisiderinti prie kintamų gyvenimo aplinkybių. Pav., teismo autoritetas labai nukentėtų, jei publikos akyse pasirodytų visiškai pliki teisėjai.

Galop pasipuošimo, koketerijos ir elegancijos reikalas slepia svarbiausias drabužių institucijos racijas. Tas reikalas ypač pastebimas moteryse. Čia nudizmas turi didžiausią priešą, nors drabužiai, slėpdami tai, kas specifiškai yra moteriška, ir pabrėždami jo formas, dar vylingiau už nudizmą gali įžeisti drovumą.

Iš to, kas pasakyta, galime padaryti šias išvadas:

1⁰. Drovumas nėra tam tikras „tabu" — slėpinių padaras, atžagareiviškas, prievartaująs įgimtį. Priešingai, jis yra visiškai natūralinis instinktas; o jei krikščioniškoji moralė jį iškėlė aikštėn ir išgrynino, anaiptol nesužalojo, tenka konstatuoti jo gilią ir intimišką įtaką gyvenimui.

2⁰. Drovumas savaimingai reikalauja vartoti drabužius. Bet tuo būdu jis nesusikerta su kitais natūraliniais palinkimais, kurie taip pat stengiasi save pateisinti, pasirenkant drabužius. Taigi, drovumas, kovodamas su nudizmu, kviečia ir tokius sąjungininkus, kuriems nelabai rūpi doroviniai uždaviniai.

Reikia pastebėti, kad drovumas, instinktyviškas jausmas, kaip ir visi kiti žmogaus instinktai, objekto ir priemonių atžvilgiu yra nepreciziškas ir klaikus. Kai gyvulių pasaulyje instinktas yra nuostabiai precizuotas ir

neklaidingai siekia savo tikslą, žmonėse nėra pakankamai aprėžtas, kad galėtų vadovauti. Jis sudaro pirmąjį nurodymą, tylųjį pageidavimą, kylantį iš gilių natūros reikalavimų, ir rodo pradžios orientaciją gėrio link. Instinktyvus drovumas pasireiškia kiekviename žmoguje, tik skirtingais niuansais. Tik kaikurie jo neturi: keista išimtis, kuri, antra vertus, patvirtina pačią taisyklę.

Drovumo instinktas dėl savo kintamo ir neaprėžto pobūdžio lengvai iškrypsta ir jo tai trūksta, tai yra perdaug. Pirmuoju atveju jis yra įvairių laipsnių, jo kraštutinumas virsta begėdiškumu. Antruoju atveju — iškrypsta į keistą kuklumą, perdidelę gėdą. Negalima drovumo suplakti su vienu ar kitu kraštutinumu. Tai yda. Drovumas stovi viduryje.

Kadangi drovumo instinktas nepasižymi griežtumu ir lengvai nukrypsta į kraštutinumus, tai turi būti kontroliuojamas, papildomas, tvarkomas racijonalinio prado, kurs jį tikrintų ir nustatinėtų. Jis, savaime būdamas nei moralus nei nemoralus, yra suėjęs į santykius su dorovingumo dėsniais ar normomis, kurios turi reguliuoti jo veikimą. Taip yra su visomis aistromis, jos gali tarnauti gėriui ar blogiui pagal tvarkingą ar netvarkingą jų veikimą. Drovumas tik tada yra **dorybė**, kai yra tvarkomas pagal proto reikalavimus ir dorovės dėsnius. Drovumo dorybė lotyniškai vadinama **„pudicitia“**.[1])

Drovumo dorybė priklauso savitvardos (temperantia) dorybės šeimai. Todėl ji turi charakteringą moralinį dorybių savumą, kurį Aristotelis laiko racijonaliu viduriu tarp permaža ir perdaug.

Teisingas drovumo vidurys nėra tas pats visuose žmonėse. Kardinalinės tvirtybės, savitvardos ir visos kitos jų giminės dorybės yra reliatyviško charakterio. Kiekvienas susiranda savo dorybės vidurį; nėra absoliutiško vidurio. Vienam pietums pakanka šimto gramų mėsos, kitam dviejų šimtų neperdaug. Racijonalus drovumo vidurys yra tarp begėdiškumo ir nepagrįsto drovumo. O toks vidurys kinta pagal atskirų individų savumus ir nevienodas socijalines aplinkybes.

Individų drovumo vidurys kinta pagal amžių, temperamentą, lytį, įpratimą, literatūrą, įpročius, idėjų asocijaciją ir t. t. Konsekventiškai vienam gresia pavojus ir drovumas liepia budėti, o kitam pavojaus visai nėra. Nuogybė — indiferentiškas dalykas šaltos įgimties žmogui, bet greit erzina ar giliai sudrumsčia pernelyg jautrų organizmą.

Taip, medikas, liesdamas žmogaus kūną ar jį žiūrėdamas, gali išvengti tų moralinių nepatogumų, kurių nesugeba išvengti kitos profesijos asmuo. Organas, kurį jis žiūrinėja, liečia, jam tėra anatominė kūno dalis. Trys veiksniai formuoja jo pasaulėvaizdį, susitikus su savo profesijos darbu: 1) išimtinis apsipratimas, ilgų anatomijos studijų, klinikos, paci-

---

2) Plg. S. Thomas Aqn., 2, 2 q. 151 a. 4.

jentų tyrinėjimo padarinys; 2) ta ypatinga jo pozicija, iš kurios jis žiūri į pacijentą ir kuri būtinai atitrūksta nuo tų visų atžvilgių, kurie kitose aplinkybėse galėtų pažadinti juslingumą; 3) aplinkybės, kuriose yra ligonio kūnas: dažniausiai ekzaminuojamų organų varginga padėtis, besišaukianti pagalbos. Šiuo galima paaiškinti jo įspūdžių reliatyvišką pobūdį. Jie taip pat įrodo drovumo reliatyviškumą.

*
* *

Drovumą ir jo vidurį keičia ne tik moraliniai veiksniai, bet dar civilizacija. Bet šis instinktas, bent jo minimumas, yra visur, kur tik žmonės gyvena krūvoje. Jei kaikuriose tautelėse jis ir nepastebimas, tai tik taip atrodo, yra keistos draudimo formos, ir jį gaminąs refleksas yra glaudžiai sulipęs su mūsų biologine ir psichologine konstitucija.

Nudistai, kaip jau buvo pastebėta, mielai gina savo tezę, atsišaukdami į pirmuosius žmones, kurie esą buvę kūdikiškai drovūs ir drabužiais visiškai nedėvėję. Tai yra bergždžia supozicija, nes nei priešistoriniai dokumentai nei etnografiniai išvedžiojimai jų tezės neįrodo. Jie tvirtina stačiai, kad jų moralinės teorijos to reikalauja.

Tikrai tegalima tvirtinti tai, kad tautos, stovinčios arčiausiai primityviško žmogaus padėties, pigmėjų ir pigmoydų, centralinės Afrikos, Malakos negrai ir Filipinų negritai turi drovumą ir jį ištikimai ir rimtai praktikuoja. „Jei kalbėsime apie seksualinę dorovę", rašo žymus etnografijos žinovas G. Schmidt: „reikia pastebėti, kad jie nežino tų iškrypimų, kurių daug yra aukštesnės kultūros ir net civilizacijos tautose. Niekas mums nekalba apie slaptas orgijas, toleruojamas ir net įsakytas per naktinių šokių šventes, ir ydas prieš įgimtį. Yra drovumo jausmas ir net didelis. Jei moterys visur apsirengusios ir daugumo giminių vyrai persijuosę, tai tik padorumo ženklas. Klaidinga manyti, kaip daro daugelis etnologų, drabužiai esą kilę pasipuošimo evoliucijos keliu. Įprotis nešioti drabužius, brendimo metams sukakus, yra ryškus drovumo vaidmens įrodymas".[1]) Sudanų ir bantų tautos, gyvenančios milžiniškoje Afrikos plokštumoje, turi drovumą.

Lilio humanitarinio fakulteto profesorius M. Gand, šiuo reikalu atsiklausęs Baltųjų vienuolių nuomonės, kad galėtų kontroliuoti nudistų teigimus, gavo įdomų atsakymą. „Ne tik", atsakė jam vienuoliai: „mūsų juodukai negyvena nuogi, bet jau prieš atvyksiant misijonieriams nešiojo priejuostes, padarytas iš medžio žievės. Mes tik išmokėme daryti jas iš tvirtesnės medžiagos. Juodukai turi tokį gerą drovumo jausmą, jog kai-

1) La révélation primitive, traduction et adaption du P. Lemmonyer, Paris, 164-165.

kuriose apylinkėse, vyrai, brisdami per upę, sušunka. Jei moteris maudosi, tai taip pat atsiliepia, kas reiškia: Palauk. Moteris pasišalina ir vyras turi laisvą kelią. Be to, jūs galite matyti kaukoles prie giminės šefo palapinės. Jų tarpe yra tų, kurie buvo nubausti už pažvelgimą į vado moterį. Tik vienos Wakikuyu tautelės (Viktorijos Nyanza ežero apylinkės), ypač atsilikusios, negalima buvo pripratinti dėvėti drabužiais. Tėve, sako gretimų giminių juodukai, jie gyvena kaip bezdžionės".[1])

Nudistai gindamiesi nurodinėja graikų įpročius. Jie sako, kad graikai stadijonuose ir per Olimpo žaidimus gimnastikos pratimus darydavę visiškai nuogi visos publikos akivaizdoje. Net Aristotelis ir jo mokiniai vaikštinėdavę Licėjaus daržuose ir klausęsi Stagiritos mokslišku paskaitų visiškai pliki. Tokia laki nudistų vaizduotė!

Bet žinoma, kad plikų kovos težinomos Graikijos istorijos pradžioje. Šis įprotis tebuvo kilęs VII amž., kretiečių atneštas. Stadijono pratimuose padorios moterys nedalyvaudavo, buvo šalinami ir vėplos. Tik gimnastikos profesijonalai ir jų mokiniai buvo įleidžiami.

Reikia stebėtis, kaip Aristotelis, kurs rodo savo veikaluose labai delikatišką drovumo jausmo supratimą, galėjo pakęsti nudistų skelbiamus dalykus. Taigi Aristotelis nieko bendro neturėjo su nudistais. Jo II-oji Retorikos ir VII-oji Politikos knygos visai prieštarauja nudistų išvadžiojimams. Pastaroje knygoje, 15 sk. Aristotelis taip kalba: „Įstatymų leidėjas ypač turi pašalinti kalbos nepadorumą, nes ir labai nežymios begėdiškos kalbos veda prie begėdiškų veiksmų. Ypač jaunuomenė neturi jų kartoti ir girdėti. — Bet kadangi mes draudžiame nepadorias kalbas, tai aišku, kad taip pat esame nusistatę prieš nepadorius paveikslus ar nekuklų apsiėjimą scenoje. Taigi vyresnieji turi rūpestingai budėti, kad nebūtų nei statulų nei paveikslų, vaizduojančių netinkamus veiksmus, išskyrus vis dėlto dievybių šventyklas, kuriose įstatymu leidžiama savivaliauti ir kuriose įstatymu nedraudžiama kulto subrendusiems vyrams, jų pačių vardu, jų vaikų ir žmonų vardu. Bet įstatymų leidėjas neturi leisti jauniems dalyvauti storžieviškose tragedijose ir komedijose, pakol neleidžiama jiems atsisėsti už viešų stalų ir gerti stiprų vyną. Iki šio momento auklėjimas juos apginkluos prieš blogą šiokių vaidinimų įtaką".

Taigi, negalima abejoti, kad drovumas nėra dirbtinis jausmas, kaip nudistai norėtų. Jis yra instinktyvus refleksas, įrašytas į biologinės žmogaus įgimties gilumas, nes atlieka apsaugos vaidmenį nuo pavojų, kurie gresia gyvybės propagacijos veiksmo dėsniams.

---

1) Que penser du nudisme, 633: „Documents de la Vie intellectuelle", (1930).

*

* *

Dabar, morališkai spręsdami nudizmo klausimą, precizuokime drovumo dorybės reikalavimus nuogybės atžvilgiu.

Pirmiausia, viena išvada seka iš jau kalbėtųjų principų: Nuogybė savaime nėra nei morališka nei nemorališka. Ji yra natūrališka, Dievo kūrinys ir visiškai būtų iškraipoma krikščioniškoji doktrina, jei būtų manoma, kad nuogybė pati esanti smerkiama. Kaip krikščioniškoji moralė nesako, jog iš esmės blogas esąs seksualinis veiklumas, taip pat nesmerkia nė nuogybės. Blogumą sudaro piktanaudojimas, iškrypimai, o moralinis nuogybės iškrypimas būtų tada, kai nuogybė įžeistų drovumo dorybę, nepadoriu būdu žadindama kūno aistras, ar rodant seksualinius organus, būtų įžeidžiamas žmogaus vertingumo jausmas. Pirmuoju atveju nuogybė smerktina, — padaro bloga, yra nuodėmės provokacija; antruoju atveju ji smerktina labiau už savigarbos įžeidimą ir kito papiktinimą. Vadinasi, morališkai smerktina ne pati nuogybė, bet aplinkybės, kurios įžeidžia drovumą. Taigi kyla klausimas, kuriose aplinkybėse drovumas yra apdraustas ar įžeistas nuogybės akivaizdoje.

Atsakant į šį klausimą, reikia prisiminti jau žinomas psichologinis dėsnis: idėja natūrališkai lenkia tam tikrai veikti. Neabejojama, kad staigiausia ir labai nedrausminga yra lytiška aistra. Ji atbunda, prisiminus visa, kas ją tik paliečia, ir ją žadina, ypač lytiškų organų matymas ar kontaktas. Antra vertus, valia nevisados yra pakankamai atspari sąmoningai provokuojamų seksuališkų padilginimų akivaizdoje. Štai dėl ko jos uždavinys atsispirti ir pavartoti drovumą, normališką apsaugą nuo suklupimo. Konsekventiškai jis diktuoja didelį kuklumą seksualinių pasireiškimų srityje, ypač reprodukcijos organų.

Labai gyvai ir precizuotai šiuo klausimu išsireiškia Paryžiaus universiteto profesorius E. G o r d a n: „Savaime aišku, kad nėra begėdiško organo. Jei šnekamoji kalba ir vartoja šį išsireiškimą, tai kiekvienas protingas žmogus žino, kad tai yra netobula kalba. Taip pat nė viena natūralinė funkcija nėra begėdiška. Niekas nerausta, turėdamas vaikų, nors visi žino, kurio akto vaikas yra padarinys. Tas aktas gali būti ir yra nedraudžiamas ir padorus, kai atliekamas su gera intencija ir nebergždžiai. Bet ar galima daryti išvadą, jog tai esą tuščias prietaras, nesą rimto motyvo, kodėl jo negalima būtų atlikti antrą valandą po piet Konkordijos aikštėje? Logiškai galvojant, reiktų pasakyti, kad pagal nudistų principus visa nebegėdiška griežtąja prasme turi teisės įvykti viešai... Seksuališki organai yra sodyba to instinkto, kurs, nors ir būtinas, bet pasižymi savo brutališkumu, savo staigumu, savo egojizmu, piktanaudojimu ir iškrypimais. Ne jis yra begėdiškas, bet netvarkingas jo tenkinimas. Jei iš šio patyrimo daroma išvada, kad jam labiau už kitus instinktus reikią energingos

drausmės, tai teks pripažinti brangintiną drovumo ir jo įpročių pagalbą; tai drabužių padorumas, kalbos švarumas, tam tikras rezervas, bendraujant su kitais, lektūroje, žvilgsniuose, net mintyse; išimtis — būtinas reikalas".[1])

Visa tai sako, kad visiška nuogybė, apskritai, sudaro moralinį pavojų ir į šį pavojų galima leistis tik tam tikrais atvejais.

Moralistai tvirtina, kad pateisinamas žmogus, net einąs į artimą nuodėmės pavojų dėl pakankamai svarbios priežasties. Čia taikoma bendrai priimta teorija apie veiksmą, turintį dvejopą padarinį. Jei aktas savaime yra geras ar bent indiferentiškas ir turi dvejopą padarinį, vieną gerą, antrą blogą, tai nedraudžiamas štai kada: 1) Jei yra pakankamas pamatas ką daryti ir prileisti blogą padarinį; šis pamatas remiasi labiausiai tuo, kad ir gero padarinio susilaukiama. 2) Jei veikiančiojo asmens valia pozityviškai nesiekia blogo padarinio, bet, besiekdama gero padarinio, jį toleruoja.

Šios taisyklės tenka taikinti ir drovumui. Pavojus įžeisti šią dorybę sudarytų blogą padarinį. Galima į jį leistis, jei turima pakankamai rimta priežastis; geras veiksmo padarinys atsveria galimą pavojų. Tuo būdu medikas ar slaugė, menininkas, bedirbdami savo profesijos darbus, gali turėti proporcingai rimtą priežastį statyti save į pavojų, nuo kurio saugo drovumas.

Taikant tą teoriją, helioterapijos leistinumas aiškėja iš jau pasakytų dalykų. Gaiviną saulės spinduliai yra tie geri padariniai, kurie pakankamai duoda racijos naudotis saule, nors iš to kiltų net kaikurie pavojai.

Užbaigiant tenka pasakyti, kad nudizmas su savo propaganda, konferencijomis, knygomis, sugestyviškomis iliustracijomis smukdo ir taip jau vargingą mūsų visuomenės moralinę padėtį, nors yra nudistų, kurie, neturėdami ištvirkimo tikslų, teisina šį judėjimą mediciniškomis, pedagogiškomis, estetiškomis ir net morališkomis racijomis. Jiems galima pritaikinti ši garsaus pedagogo Fr. W. Foersterio pastaba: „Bemaž visiškas drovumo jausmo ir pedagogiškos jo reikšmės pašalinimas, pastatymas savęs aukščiau amžių patyrimo ir sutarimo šio didžiojo apsaugos veiksnio naudai, visa tai remiasi tuo svaikčiojimu moderniškojo žmogaus, kurs mano, kad visas sveikas ir tikras gyvenimo pažinimas prasidedąs su juo, tuo tarpu kai iš tikrųjų jis savo abstraktišku mąstymo būdu tikrai prarado tiesioginį kontaktą su gyvenimo tiesomis".[2])

---

1) Morale et Pudeur, 251: „Documents de la Vie intellectuelle", (1930).
2) Sexualethik und Sexualpädagogik[3], 224.

Literatūra:

Dermin J., Une nouvelle morale sexuelle: „Collationes dioecesis Tornacensis, nn. 4—5 (1935).

Janssens Ed., Pudeur et Nudisme, Liège 1931 (Šiais dviem autoriais daugiausia naudojausi).

Lavaud B., Le monde moderne et le mariage chrétien, Paris 1935.

Leclercq J., Leçons de droit naturel (La Famille, III), Louvain 1933, 200—264

Loslever A., L'amour libre, Paris 1930.

Küble F., Nacktkultur, Düsseldorf 1927.

Walter Fr., Der Leib und sein Recht im Christentum, Donauwörth 1910.

Lechicki Cz., W walce z demoralizacją, Miejsce Piastowe 1932, I—II.

Dr. P. Malakauskis

Mišių stipendijų istorija

(Historia stipendiorum missarum)

Mišių stipendijas duoti ir imti yra senokas Bažnyčios įprotis[1]). Jos yra kilusios iš bendrųjų ir specijalinių mišių aukų. Pirma buvo bendrosios mišių aukos, paskui specijalinės mišių aukos, o iš jų kilo mišių stipendijos. Tai ėjo evoliucijos keliu.

Mišios laikomos nuo pat pirmųjų krikščionijos dienų. Tik jos pirmaisiais amžiais buvo laikomos ne kasdien ir po vienerias atskiroje bažnyčioje. Todėl bažnyčiose tebuvo po vieną altorių. Jei kurioje bažnyčioje (kaip įprasta) buvo keli kunigai, arba vyskupas ir vienas ar keli kunigai, tai mišias laikydavo visi drauge su celebransu, kaip dabar tebedaroma per kunigų šventimą.

Krikščionys turėjo klausyti mišias. Tai viena. Antra, krikščionys turėjo per mišias eiti komunijos. II amž. komunijos eiti bebuvo įsakyta sekmadieniais. Provincijaliniai susirinkimai dar nusileido: komunijos eiti bereikalavo po tris kartus per metus, per didžiąsias šventes[2]). Laterano IV susirinkimas (1215) dar toliau nužengė, būtent, komunijos eiti įsakė bent vieną kartą per metus — Velykų metu, kas ir šiandien tebėra. Komunijos ėjimo meto trumpinimo ir sutrumpinimo pamatas buvo žmonių tikybos atvėsimas ir reikalas prisitaikinti prie laiko atmosferos. Trečia, mišių dalyviai turėjo aukoti mišioms. Tai b e n d r o s i o s m i š i ų a u k o s.

Iš pradžių visi mišių dalyviai turėjo aukoti mišioms. Aukodavo taip pasaulininkai, taip dvasiškiai. Neaukoti tegalėjo labai neturtingi. Bet buvo ir tokių, kuriems buvo draudžiama aukoti mišioms. Tai tie, kuriems buvo draudžiama dalyvauti visose mišiose. Tai ekskomunikuoti, apgailautojai, katechumenai ir energumenai.

Aukojama buvo tai, ko labiausiai reikėjo mišioms laikyti ir mišių dalyvių komunijai, būtent, duona ir vynas. Duona buvo atnešama baltose

---

[1]) Mišių stipendija vadinasi ta auka, kuri duodama kunigui, laikančiam mišias aukotojo intencija. Ji gali būti piniginė (tai labiausiai įprasta), daiktinė ir t. t. Be to, mišių stipendijos duodamos ne už pačias mišias, tik kunigui išlaikyti ir, galima sakyti, mišių išlaidoms atlyginti.

[2]) Pav., conc. Agathense (506), c. 8.

skarelėse ir sudedama į didelę skarą arba drobės gabalą ar pintinę. Vynas buvo atnešamas mažuose indeliuose ir supilamas į didelį indą.

III ar IV amž., be duonos ir vyno, daugelyje vietų mišioms įprasta aukoti kitus daiktus, pav., grūdus, vaisius, alėjų, smilkalą, žvakes, brangias medžiagas, papuošalus, brangius metalus, net žiedus ir ginklus. VI amž. pradėta duoti pinigus. Bet iki IX—X amž. jie gana retai tebuvo duodami.

Kai mišioms tebuvo aukojama duona ir vynas, tai mišių aukos buvo duodamos bažnyčioje. Dvasiškiai jas dėdavo prie altoriaus, diduomenė vadinamajame chore[1]), o paprasti žmonės įduodavo dijakonams prie įėjimo į chorą. Kaikur, pav., Romoje, mišių aukų duoną surinkdavo kunigai, o vyną dijakonai. Visos mišių aukos paskui buvo sudedamos ant altoriaus.

Kai mišioms aukoti pradėta taip pat kitus daiktus, tai vienus iš jų tebebuvo leidžiama aukoti bažnyčioje, o kitus įsakyta nešti į vyskupo ar kunigų namus. Pav., „Constitutiones Apostolorum" bažnyčioje teleido aukoti duoną, vyną, grūdus, vaisius, alėjų ir smilkalą, o kitus daiktus įsakė nešti į vyskupo namus. Kartagos sus. (397), kan. 24, bažnyčioje aukoti teleido duoną, vyną, vaisius ir grūdus.

Bendrosios mišių aukos buvo duodamos jau pirmaisiais krikščionijos amžiais. Tai, be kitko, įrodo „Constitutiones Apostolorum", kur pasakyta: „Eulogias quae in mysticis oblationibus supersunt, diaconi ex voluntate episcopi aut presbyterorum ,distribuant clero". Šis rinkinys yra IV—V amž. kilimo. „Mysticae oblationes", aišku, yra mišių aukos. Kas yra „eulogiae", kalbėsime žemiau. Be to, šv. Ciprijonas peikia vieną moterį, kad nieko neaukojusi mišioms: „Locuples et dives es, et dominicum celebrare te credis, quae Corban omnino non respicis, quae dominicum sine sacrificio venis, quae partem de sacrificio, quod pauper obtulit, sumis".[2]) Aleksandrijos vyskupas Teofilis sako: „Quae in sacrificii rationem offeruntur, post ea quae in ministeriorum usum consummuntur, clerici dividant".[3])

Tik tikrai nežinoma, ar bendrąsias mišių aukas pradėta duoti I amžiaus gale ar II amžiaus pradžioje.

Bendrosios mišių aukos iš pradžių buvo sunaudojamos pačioms mišioms laikyti ir mišių dalyvių komunijai. Todėl visos mišių aukos, t. y. visa paaukota duona ir vynas, buvo konsekruojamos ir iš jų komunikuodavosi mišių laikytojai ir kita išdalinama einantiems komunijos. Mišių dalyviams komunijos buvo duodama tiek, kiek kuris buvo davęs aukos, ir,

[1]) Senovėje krikščionių bažnyčioje choras buvo vidurinėje navoje, viduryje, prie presbiterijos. Jis buvo aptvertas krotelėmis ir iš trijų šonų apeinamas. Senovės bažnyčios choro paveikslą yra įdėjęs Ign. Šlapelis knygoje „K. Bažnyčios meno istorija", Kaunas 1935, 40.

[2]) Lib. VIII, c. 31, vz. Migne, Patrologia Latina, 4, 612.

[3]) Canones, can. 7, vz. Migne, Patrologia Graeca, 65, 42.

kiek galima, savas paaukotos duonos gabalėlis. Kai ilgainiui prigeso žmonių tikėjimo ugnis, žmonės rečiau beidavo komunijos, nebe visi mišių dalyviai besiartindavo prie Dievo stalo, tai nebe visos mišių aukos bebuvo konsekruojamos. Konsekruojama bebuvo dalis jų, o kita dalis palikdavo nekonsekruota. Juo labiau, žinoma, niekados nebuvo konsekruojama visa tai, kas nebuvo duona ir vynas.

Nekonsekruotosios bendrosios mišių aukos buvo apverčiamos kitiems Bažnyčios reikalams.

Visų pirma, iš nekonsekruotųjų mišių aukų buvo keliamos agapės. Tai bažnytinės puotos, keliamos bažnyčiose krikščionių meilei ir vienybei išreikšti. Agapės praktikuotos nuo apaštalų laikų ir tvėrė iki IV amž. galo. Jose dalyvaudavo visi tikintieji, krikščionys. Dalyvaudavo net tie, kuriems buvo draudžiama dalyvauti visose mišiose ar eiti mišių komunijos. Iš pradžių agapių maistas ir gėrimas buvo speciališkai sunešamas krikščionių. Ilgainiui agapės buvo keliamos iš nekonsekruotųjų mišių aukų. Agapių valgiai ir gėrimas buvo palaiminami.

Toliau, nekonsekruota dalis mišių aukų buvo apverčiama vadinamosioms eulogijoms. Tai buvo lyg komunijos erzacas, kur nekonsekruota ir palaiminta duona buvo dalinama katechumenams, apgailautojams ir energumenams mišių gale. Baigiantis eulogijoms, provincijaliniai susirinkimai buvo įsakę visiems mišių dalyviams dalinėti arba duoti po palaimintos duonos gabalėlį. Eulogijos buvo II amž. kilimo. Jos buvo labai pakilusios IV amž., išnykus agapėms. Tvėrė iki VII amž. Šiandien eulogijų pėdsakai bėra Graikų Bažnyčioje, kur per mišias dalinama palaiminta duona mišių dalyviams.

Dar toliau, visos kitos bendrosios mišių aukos palikdavo Bažnyčiai. Dalis jų tekdavo bažnyčiai palaikyti, o kita dalis dvasiškiams išlaikyti.

IV—V amž. įsikerėjo įprotis kasdien laikyti daug mišių toje pačioje bažnyčioje. Iš čia kilo privatinės mišios. Kaikurios mišios buvo iškilmingos, o kitos privatinės. Pirmosiose buvo įsakyta dalyvauti, antrosiose ne. Be to, iškilmingų mišių dalyviai po senovei turėjo aukoti mišioms ir eiti komunijos, ko nebuvo įsakyta per privatines mišias.

Nors privatinėms mišioms aukoti, kaip ką tik sakėme, nebuvo įsakyta, bet iš pradžių vis dėlto joms buvo bendrai aukojama. Tai buvo daroma senu papratimu. Tas pat pasakytina apie bendrą mišių dalyvių komuniją. IV—V amž. įprasta per privatines mišias nebeiti komunijos. Todėl pamažu pradėta vis mažiau ir mažiau, šykščiau aukoti bendrųjų aukų ir VII amž. visai liautasi tai darius. Tada reikiamą mišių laikymo medžiagą pradėta imti iš bažnyčios turtų ar mišių laikytojas pats jų įgydavo. Pirmieji tokie pėdsakai yra iš VI amž.

Mišios yra neišsemiamas Dievo malonių šaltinis, neišdžiūstąs fontanas, na, stačiai neišsekąs vulkanas. Todėl jau pirmųjų amžių krikščionys

rūpindavosi gauti jų vaisių. Tam dalykui reikėjo dviejų sąlygų, būtent, duoti bendrųjų mišių aukų ir per mišias eiti komunijos.

Mišių aukotojai, duodami auką, galėjo padaryti savo intenciją, prašyti ko nors Dievą. Prašydavo ko nors sau, kuriems gyviesiems ar mirusiems asmenims. O mišių laikytojas per mišias bendrai aukodavo visa Dievui ir bendrai melsdavosi už visus. Jis neįvardydavo atskirų aukotojų ir neprimindavo atskirų intencijų.

Kai krikščionys ilgainiui pradėjo atvėsti tikybos dalykuose ir per mišias nevisi beidavo komunijos, tai mišių vaisiams gauti bebuvo viena sąlyga, būtent, reikėjo mišioms aukoti. Atbulai, nebūtinai bereikėjo eiti komunijos. Tada bendrųjų mišių aukotojų vardai buvo surašomi tam tikrose lentelėse, kurios vadinosi diptichai. Jei mišių auka buvo duodama už mirusį ar mirusius, tai buvo pažymimi taip pat jų vardai diptichuose. Visa tai daryti pradėta IV amž. Diptichai buvo skaitomi per mišias, per jų kanoną, ir tuo būdu mišios buvo aukojamos už aukotojus. V—VI amž. tik didesnių aukų davėjų vardai bebuvo žymimi diptichuose, o kiti aukotojai buvo bendrai priminami ir už juos pasimeldžiama per mišias. Be to, diptichuose, be aukotojų vardų, buvo pažymimi taip pat kaikurių kitų asmenų vardai, pav., šv. tėvo, vyskupo ir ciesoriaus. Buvo pažymimi vardai net tų tikinčiųjų, kuriems specijališkai reikėjo maldų, pav., ligonių. Taip pat mirusių diptichuose buvo surašomi šventųjų ir Bažnčios geradarių vardai. Diptichai tvėrė iki IX—X amž.

Greta bendrųjų mišių aukų ilgainiui gimė specijalinės mišių aukos, ir vis plito ir plito. Čia mišios „užperkamos"[1]) jau vieno aukotojo. Mišių laikytojas tam tikrai aukodavo mišias už užpirkėją ir melsdavosi jo intencija. Už kitus bebuvo meldžiamasi antroje vietoje, nespecijališkai. Tai bebuvo daroma už mišių dalyvius, Bažnyčios geradarius ir dar vieną kitą.

Specijalinės mišių aukos skiriasi nuo bendrųjų aukų tuo, kad pirmuoju atveju mišios buvo aukojamos už daug asmenų, už visus mišių aukotojus ir t. t., o antruoju atveju specijališkai aukojamos už vieną asmenį, aukotoją. Be to, bendrosios mišių aukos buvo duodamos Bažnyčiai, kuri jas apversdavo mišioms laikyti, komunijai ir vėliau savo reikalams, o specijalinės aukos buvo duodamos mišių laikytojui, buvo mišių laikytojo nuosavybė ir t. t.

Specijalinės mišių aukos kilo labiausiai iš privatinių mišių. Tai įvyko tada, kai privatinių mišių bendrųjų aukų aukotojų skaičius vis mažėjo ir mažėjo ir ilgainiui per jas visai liautasi davus bendrųjų aukų. Privatinės mišios atsidūrė tokioje padėtyje, kad jų nebebuvo už ką aukoti. Tada ir pasišovė atskiri mišių užpirkėjai — gera proga pasinaudoti gausiais mišių

[1]) Tai įprastas, bet nekanoniškas ir neteologiškas terminas.

vaisiais ir patenkinti savo dvasios reikalus. VIII—IX amž. privatinių mišių klausymas buvo sulygintas su iškilmingų mišių klausymu. Tada privatinės mišios visai išpopuliarėjo: buvo trumpesnės už iškilmingas mišias ir joms nereikėjo aukoti. Iškilus privatinėms mišioms, juo labiau buvo norinčių jas užpirkti.

Specijalinių mišių aukų praktiką sustiprino mišios už mirusius. Tai buvo privatinės mišios, per jas nebuvo einama komunijos ir nebuvo duodama bendrųjų aukų. Todėl jas jau savaime buvo galima užpirkti skyrium. Tas pat pasakytina apie VII amž. visur paplitusias votivos mišias. Jos buvo taip pat privatinės mišios ir buvo laikomos iš fundacijų ir vėliau už pinigines aukas aukotojo intencija. Jų laikytojai mišias atnašaudavo tam tikra formule, kurią lengva buvo pakeisti ir tuo būdu pritaikinti atskiriems aukotojų reikalams, intencijoms.

Negalima nutylėti nė to, kad specijalines mišių aukas šiek tiek pastūmėjo į priekį dar piniginės mišių aukos, nes šios aukos buvo duodamos ne bažnyčioje ir pinigus patogiau pritaikinti privatiniame gyvenime.

Iš specijalinių mišių stipendijų jau kilo tikrosios mišių stipendijos. Tai įvyko tuo būdu, kad ilgainiui per užpirktas mišias liautasi meldusiesi už visus mišių dalyvius ir Bažnyčios geradarius, mišios bebuvo laikomos už jų užpirkėją ir meldžiamasi užpirkėjo intencija. Mišių kanone diptichų vietoje pradėta minėti tuos, kurie davė mišių stipendiją. Seniau mišios aukojamos buvo per votivą tam tikra formule, o per kitas mišias tam tikra maldele, kolekta. Ilgainiui bet kurioms mišioms atnašauti užteko laikytojui padaryti tam tikrą intenciją, nebereikėjo jokios formulės ir t.t. Kitaip sakant, kai kalbamuoju būdu pasikeitė mišios, tai specijalinės mišių aukos pavadintos stipendijomis. Bent, mano galva, taip galima išsireikšti.

Mišių stipendijos, kaip ir specijalinės mišių aukos, buvo duodamos pačiam mišių laikytojui, jam išlaikyti ir t. t.

Kelinto amžiaus kilimo yra mišių stipendijos, gerai nežinoma. Vienas kitas jų pėdsakas randamas jau iš VI amž. Pav., Reims'o vyskupas šv. Remigijus (mirė 533 m.) testamente paliko vynyną, kad visais sekmadieniais ir šventadieniais „sacris altaribus offeratur oblatio et ludgunensibus presbyteris atque diaconibus annua convivia praebeantur" jo atminimui (pro commemoratione mea).[1]) Grigalius Turonietis (Tours) rašo, kad Prancūzijos karalienė Ultrogota (mirė 558 m.) „mane oblatis muneribus multis, in honorem beati confessoris (šv. Martyno), missas expetiit celebrari" prie šv. Martyno grabo.[2])

Vienas kitas VII amž. raštas taip pat kalba apie mišių stipendijas. Pav., Aleksandrijos vyskupo (610—616) šv. Jono gyvenimo aprašyme pasakyta, jog jis laikęs užpirktas mišias, kad laimingai sugrįžtų vieno tėvo

[1]) Vz. Migne, P. L., 65, 973.
[2]) De miraculis S. Martini, I c. 12, vz. Migne, t. p. 71, 926.

sūnus, kas ir įvykę.[1]) Be to, šv. Beda (apie 679 m.) pasakoja, jog tikintieji kunigams duodavę pinigų, kad kunigai atlaikytų mišias dvasinei ir pasaulinei jų naudai.[2])

VIII amž. jau tikriausiai buvo mišių stipendijos. Tai, be kitko, aiškiausiai liudija Metz'o vyskupo šv. Chrodegango (743—766) „Regulae canonicorum", reg. 42, kur pasakyta: „Si aliquis uni sacerdoti pro missa sua... aliquid in eleemosyna dare voluerit, hoc sacerdos vel clericus a tribuente accipiat, exinde quod voluerit faciat".[3])

Po VIII amž. mišių stipendijos yra dažnesnis reiškinys, o XII amž. jau visur paplito.

Mišių stipendijos iš karto visai neišstūmė bendrųjų mišių aukų. Jos ilgai ilgai ėjo greta bendrųjų mišių aukų. Tik bendrosios mišių aukos vis mažėjo ir mažėjo, retėjo. Vėliau pasitenkinta jau tuo, kad bendrosios mišių aukos būtų duodamos bent per parapines mišias, kurios kilo iš iškilmingų senovės mišių. Bet ir čia ilgainiui maža bebuvo bendrųjų mišių aukų gyvybės, bendrosios mišių aukos visai merdėjo. Tada Bažnyčia dar nusileido, būtent, bendrųjų mišių aukų duoti bereikalavo per sekmadienių ir didžiųjų švenčių (Kalėdų, Velykų, Sekminių ir Visų Šventųjų) mišias. Kaikur čia pridėtos Šv. Marijos ir vietos globėjo šventojo šventės. Bet ir ši priedermė užmiršta vidurinių amžių gale. Jos visai nebemini nė Tridento susirinkimas. Tuo būdu visai mirė bendrosios mišių aukos ir jų vietą užėmė mišių stipendijos. Iš bendrųjų senovės mišių aukų beliko sudėtinės mišios ir vyskupų ir klebonų priedermė sekmadieniais ir kaikuriais šventadieniais laikyti mišias už savo vyskupiją ir respektyviškai parapijonis. Bet per paskutiniąsias mišias (vyskupo ir klebono) nebegaunama jokių mišių aukų, jos veltui laikomos.

Bažnyčia iš pradžių nė šaltai nė šiltai žiūrėjo į mišių stipendijas, joms buvo lyg abejinga. Iki Tridento susirinkimo net neišleido jokio visuotinio ir pilno mišių stipendijų įstatymo. Bažnyčia į mišių stipendijas teisiškišdavo, kai pastebėdavo kurį piktnaudojimą, ką negero, kai kas nors nepatikdavo ir t. t.

Ne vieno būta mišių stipendijų piktanaudojimo. Tik jie vis dėlto, galima sakyti, nebuvo visuotiniai, tebuvo atskirose vietose ar kaikurių asmenų; nebuvo atskiros kurios jų sistemos.

Be kitko, kaikurie kunigai buvo pradėję imti perdaug mišių stipendijų. Jų visų nebegalėjo greit atlaikyti. Laukia žmogaus intencija ir nėra galo. Dar, sakykime, pusė bėdos, jei mišios atlaikomos iki gyvos laikytojo galvos. Bet mišių laikytojas anksčiau miršta — nebeišmanoma, ką bedaryti

[1]) Vz. F. M. Cappello, Tractatus canonico-moralis de sacramentis iuxta Codicem Iuris Canonici, Taurinorum Augustae 1921, I n. 661.
[2]) Vz. Migne, P. L., 95, 205—207.
[3]) Vz. Migne, t. p., 89, 1076.

su likusiomis mišių stipendijomis. Į šią negerovę jau vyskupas šv. Chrodegangas atkreipė akį ir įsakė: „Ne privatus sacerdos missarum peculiarum plura suscipiat onera, sed illa tot sacerdotum coetui relinquat, a quibus citius et facilius offerentium intentiones possunt compleri".[1])

IX amž. Reims'o vyskupas Hinkmarus gavo išleisti šį įsakymą: „Ut nullus presbyterorum se ad anniversariorum capituli diem inebriare praesumat; ut nullus convivium occasione accepta pro mortuis adire praesumat".[2])

Kai X amž. visai išnyko bendras kunigų gyvenimas, tai kunigai labiau ir labiau pradėjo žvejoti, grobstyti ir net reikalaute reikalauti mišių stipendijų, nes nevisi teturėjo iš ko gyventi. Tai Bažnyčia taip pat pasmerkė. Pav., Paryžiaus sus. (1212), c. 11, uždraudė versti pasaulininkus kasmet užpirkinėti po tam tikrą skaičių mišių.

Viduriniais amžiais perdaug prišvęsta kunigų. Daug kunigų buvo be nuolatinės vietos ir pareigų, net neturėjo savo vyskupijos. Tai kunigai perėjūnai. Iš ko gyvensi? Neprotingai padaryta, bet faktas. Ir vėl proga piktanaudoti mišių stipendijomis. Pav., IX—X amž. visur kunigai kasdien laikė po daug mišių. Tai kaikurie kunigai, tiesa, darė iš pamaldumo. Tokiu pavyzdžiu gali eiti šv. Ulrichas Augsburgietis (mirė 973 m.), kurs dažnai po septynerias mišias laikydavo per dieną Dievo garbei. Bet dažniausiai daugelio mišių laikymo svarbiausia priežastis buvo mamonas — stipendijos, kuodaugiausia jų gauti ir į kišenę įsidėti. Tam dalykui dar buvo prielankios laiko aplinkybės, nes pasaulininkai iš kažkokio dvasinio gobšumo ir egojizmo norėjo kuodaugiausia gauti mišių, be galo jas užpirkinėdavo. Laikyk ir laikyk — ir vis nesuskubsi.

Kunigai perėjūnai sugalvojo traukti, vykti į tas vietas, kur vilėsi daugiau gauti mišių stipendijų: reikia iš ko nors gyventi. Tai buvo vis dėlto nenatūralu.

Kadangi kasdien buvo po daug mišių laikoma, tai pradėta apleidinti kaikuriuos mišių dalykus. Be kitko, mišios laikytos be tarnautojo. Tai „missa solitaria". Be to, per visas kurios dienos mišias buvo konsekruojama ta pati ostija. Tai daryta tam, kad mažiau atsieitų mišių laikymas ir t.t.

Kunigai, grobstydami mišių stipendijas, per pamokslus perdaug į padanges keldavo mišias ir net per išpažintį įsakinėdavo užpirkti jas, kaipo atgailą. Savotiškas biznis?!

Perdaug bejieškant kunigams mišių stipendijų, patys žmonės pradėjo piktanaudoti mišiomis, būtent, jas užpirkinėti blogiems tikslams. Pav., mišios „de requie" buvo užperkamos už gyvus, kad jie greičiau numirtų ir t. t.

[1]) Regulae canonicorum, reg. 42, vz Migne, P. L., 89, 1076.
[2]) Vz. Migne, t. p., 125, 766.

Bažnyčia toms negerovėms už akių užbėgti uždraudė kasdien laikyti po daug mišių.[1])

Sunku buvo neklausyti Bažnyčios. Bet taip pat nelengva buvo iš karto atprasti skanaus kąsnelio — daug mišių stipendijų. Bažnyčios įsakymui ir savo tendencijoms sutaikinti sugalvotas ne vienas išėjimas, išrastos įvairios išimtys po daug stipendijų imti per dieną.

Be kitko, sugalvota pasinaudoti „missa sicca". Tai tokios mišios, per kurias buvo kalbamos visos mišių maldos, tik praleidžiama konsekracija ir komunija. „Missa sicca" buvo laikoma jau pirmaisiais krikščionijos amžiais. Bet tai daroma buvo iš pamaldumo. Tai tebuvo, galima sakyti, savotiškos šiaipjau maldos, bet ne tikros mišios, nes trūko esminių mišių dalykų, dalių. Uždraudus kunigams kasdien laikyti po daug mišių, stipendijų grobstytojai kiek gaudavo stipendijų, tiek laikydavo mišių nuo pradžios iki ofertorijos, paskui atskaitydavo tiek pat vadinamųjų „secreta" maldų, vieną kanoną ir atkalbėdavo daug pokanoninių kitų mišių maldų. Čia buvo dedamasi, kad teatlaikytos vienerios tikros mišios, ko buvo reikalaujama bažnytinėmis teisėmis, ir patenkinti mišių stipendijų davėjai, atsimelsta už daug mišių stipendijų.

Jau Paryžiaus sus. (1212) uždraudė kalbamąsias mišias laikyti fundušavinių mišių vietoje. Paskiau jas pasmerkė daug provincijalinių susirinkimų, bet visai teišnyko XVII amž.

Kiek vėliau pradėta manyti, kad galima esą padalinti mišių vaisius, ir atnašauti atskiriems mišių užpirkėjams. Todėl buvo tokių kunigų, kurie už vieną stipendiją atnašaudavo „fructum satisfactorium" mirusiesiems, o „fructum impetratorium" gyviesiems, gyvųjų naudai ar intencija. Tai Bažnyčia kartkartėmis atmetė, nepripažino.[2])

Dar buvo sugalvota, kad kunigas galįs imti vieną įprastą stipendiją, arba už „fructum medium" ir antrąją stipendiją už „fructum specialissimum". Tai Bažnyčia taip pat pasmerkė.[3])

Seniau už teisiai binuotas mišias buvo galima imti atskiras stipendijas. Tai pirmąjį kartą uždraudė S. C. Concilii 1840 m., kas paskiau kartkartėmis buvo atkartota.[4])

---

[1]) C. 53, D. I, de cons.: „Sufficit sacerdoti unam in die una celebrare missam, quia Christus semel passus est, et totum mundum redemit. Non modica res est unam missam facere, et valde felix qui unam digne celebrare potest. Quidam tamen pro defunctis unam faciunt, et alteram de die, si necesse est. Qui vero pro pecuniis aut adulationibus, secularium una die presumunt plures facere missas, non estimo suadere damnationem".

[2]) Pav.: S. C. C., *Aretina*, 28 apr. 1629; *Tridentina*, 13 iulii 1630; *Clodien.*, 22 iulii 1634; 13 dec. 1659; S. C. S. Off., 24 sept. 1665; Innocentius XII, const. „Nuper", 23 dec. 1697.

[3]) S. C. C., *Neapolitana*, 25 ian., 13 dec., 27 sept. 1659; S. C. S. Off., 24 sept. 1665.

[4]) S. C. C., *Cameracen.*, 25 sept. 1858; *Vivarien.*, 5 mart. 1887; *Friburgen.*, 14 apr. 1894; S. C. de Propag. Fide, 15 oct. 1863; 24 maii 1870.

Išimtis — Kalėdų mišios, kur už visas trejas mišias teisiu įpročiu buvo galima imti stipendijas.[1])

Kaikur buvo laikomos mišios už tą, kurs pirmasis duos stipendiją. Tai pasmerkė šv. tėvai Klemensas VIII 1604 m. ir Povilas V 1614 m.[2])

S. C. S. Officii 1665 m. 24 rugs. paskelbė, jog už daug stipendijų telaikyti vienerias mišias esą nusidedama teisingumui. Šv. tėvas Inocentas XII, konst. „Nuper", 1697 m. 23 gruod., paaiškino, jog tiek laikytina mišių, kiek paskiriąs mišių davėjas. Jei stipendijų davėjas nepaskiriąs mišių skaičiaus, tai mišių skaičius suprastinąs esąs pagal ordinaro taksą; jei paskutiniosios nesą, tai nutarti esąs ordinaro dalykas pagal vietos įprotį.[3])

Seniau mišių stipendijų taksos nebuvo nutartos ir stipendijos buvo imamos pagal vietos įprotį. S. C. Concilii, *Romana*, 15 ian. 1639, nutarė, jog vienuolių mišių stipendijų taksą nutarti esąs ordinaro dalykas pagal krašto įprotį.[4]) Ta pati Kongregacija, *Aprutina*, 15 nov. 1698, pareiškė, jog laikytinasi įpročio ar diecezijos statutų mišių stipendijų taksos; nesant jokios stipendijų taksos, vietos ordinaro dalykas esąs ją išleisti.[5])

S. C. Concilii, decr. 1625, ir šv. tėvas Inocentas XII, const. „Nuper", 23 dec. 1697, draudė imti naujas stipendijas, dar neatlaikius senųjų stipendijų. Tik paskiau paaiškinta, jog vis dėlto galima esą imti naujas stipendijas, jei visos stipendijos būsiančios atlaikytos „infra modicum tempus". S. C. Concilii, decr. „Ut debita", 11 maii 1904, uždraudė priimti tiek mišių stipendijų, kurių apytikriai negalima atlaikyti per metus. Išimtis — stipendijų davėjų sutikimas. Be to, S. C. Concilii tame pačiame dekrete rašo: „Utile tempus ad manualium missarum obligationes implendas, esse mensem pro missa una, semestre pro centum missis, et aliud longius vel brevius temporis spatium plus minusve iuxta maiorem vel minorem numerum missarum". Ta pati Kongregacija, paklausta, ar mišių stipendijų laikymo metą galima šiaip suprasti: 1—10 mišių — vienas mėnuo, 10—20 mišių — du mėnesiai, 20—40 mišių — trys mėnesiai, 40—60 mišių — keturi mėnesiai, 60—80 mišių — penki mėnesiai, 80—100 mišių — šeši mėnesiai ir kiekvienai tolesnei dvidešimčiai mišių po vieną mėnesį daugiau, in causa *Leopolien.* 1905 m. 27 vas. atsakė: „Rem relinqui discreto iudicio et conscientiae sacerdotum iuxta Decretum et regulas a probatis doctoribus traditas".

---

[1]) Kalbamojo įpročio teisumą konstatavo jau šv. tėvas Benediktas XIV, const. „Quod expensis", 26 aug. 1748, kur šiandien legalizuota net įstatymo keliu, būtent, Kodekso I. C. kan. 824, § 2.

[2]) Vz. dar S. C. C., 16 iunii 1635; 30 maii 1643; *Alexanen.*, 23 iunii, 1 sept. 1742.

[3]) Vz. dar S. C. de Propag. Fide, 20 ian. 1893.

[4]) Vz. dar S. C. C., *Taurinen.*, 20 maii 1752; Ordinis Minorum Conventualium, 8 maii 1905.

[5]) Vz. dar S. C. C., Nullius Serenae, 8 dec. 1675; *Larinen.*, 19 maii 1710.

S. C. Concilii, decr, „Vigilanti", 25 maii 1893, įsakė: „Praeterea, cum experientia docuerit, mala, quae deplorantur ex eo potissimum origines viresque ducere, quod in quorundam privatorum manus maior missarum numerus congeritur, quam iusta necessitas exigit, ideo iidem Emi Patres, inhaerentes dispositionibus a Romanis Pontificibus, ac praesertim ab Urbano VIII et Innocentio XII in Const.: „Cum saepe contingat" (Nuper) alias datis, sub gravi oboedientiae praecepto decernunt ac mandant, ut in posterum omnes et singuli abique locorum beneficiati et administratores piarum causarum aut utcumque ad missarum onera implenda obligati sive ecclesiastici, sive laici, in fine cuiuslibet anni, missarum onnera, quae reliqua sunt et quibus nondum satisfecerint, propriis Ordinariis trandant iuxta modum abs iis definiendum. Ordinarii autem acceptas missarum intentiones cum adnexo stipendio primo distribuent inter sacerdotes sibi subiectos, qui eis indigere noverint, alias deinde aut S. Sedi, aut aliis Ordinariis committent, aut etiam, si velint, sacerdotibus aliarum dioeceseon, dummodo sibi noti sint, omnique exceptione maiores et legitima documenta inter praefixum congruum tempus, quibus de peracta earundem satisfactione constet". S. C. Concilii, decr. „Ut debita", 11 maii 1904, paaiškino, jog ką tik minėtasis mišių davimo metas einąs daugelio fundušavinių ir kitų su beneficija susijusių mišių nuo atlaikymo meto pasibaigimo ir daugelio šiaipjau mišių nuo priėmimo stipendijos ir t. t.[1])

S. C. Concilii, decr. „Ut debita", 11 maii 1904, pareiškė, jog mišių laikytojai galį mišių intencijas atiduoti ar perduoti savo ordinarui, Šv. Sostui ir savo tikrai pažystamiems ir visai geriems (omni exceptione maioribus) kunigams, ir „qui vero missas a fidelibus susceptas, aut utcumque suae fidei commissas, aliis celebrandas tradiderint, obligatione teneri usque dum peractae celebrationis fidem non sint assequuti".

Bjauriausia ir nuolatinė mišių stipendijų liga buvo vadinamoji mišių prekyba. Į ją seniai atkreipta akis, bet ją radikališkiau tepradėta gydyti nuo Tridento susirinkimo.

Taip, Tridento susirinkimas griežtai uždraudė bet kuriuos mišių susitarimus, kur tik buvo bent panašumo į pasaulinę prekybą ir pelnimąsi.

Štai šio draudimo tekstas: „Atque et multa paucis comprehendantur, in primis, quod ad avaritiam pertinet, cuiusvis generis mercedum conditiones, pacta et quidquid pro missis novis celebrandis datur, nec non importunas atque illiberales eleemosynarum exactiones potius quam postulationes, aliaque huiusmodi quae a simoniaca labe, vel certe a turpi quaestu non longe absunt, omnino prohibeant".[2]) Tai atkartojo šv. tėvas Benediktas XIV, const. „Ad militantis", 30 martii 1742. Be to, tas pats šv. tėvas konstitucijoje „Quod expensis", 1748 m. 26 rugp., pasakė „Quam

[1]) Vz. dar S. C. C., *Wratislavien.*, 17 martii 1916.
[2]) Sess. XXII, *de observandis et evitandis in celebratione missae.*

vero Nobis semper cordi fuerit, ut iuxta Sacrorum Canonum praescriptum a celebratione S. sancti missae sacrificii omnem avaritiae speciem omnemque sordidi captandi lucri praetextum longissime arceamus". Propagandos Kongregacija 1791 m. 25 birž. dar priminė Tridento susirinkimo aukščiau kalbėtąjį nutarimą. Tai apskritai.

In specie kalbant, pažymėtina tai, jog vienas iš kalbamųjų piktanaudojimų yra nutraukimas stipendijos, perduodant kam kitam mišių stipendiją. Nesvarbu, ar mišių stipendijos gautos toje pačioje vietoje ar kitur, didesnės taksos krašte, ir nuo jų nutraukiama. Tai Apaštališkasis Sostas jau seniai ir net kartkartėmis pasmerkė.[1])

Kiek vėliau manyta, kad mišių stipendiją galima esą nutraukti kuriam pamaldžiam tikslui, pav., bažnyčiai taisyti ar papuošti. Tai pasmerkė S. C. Concilii 1869 m. 19 sausio.[2]) Ta pati Kongregacija 1898 m. 21 lapkr. pareiškė, jog negalima esą nutraukti nė to pelno, kuris gautas, keičiant mišių stipendijų pinigus.

Šv. tėvas Inocentas XII, const. „Nuper", 23 dec. 1697, paskelbė, jog fundušavinėms beneficijos mišioms užtenka perduoti stipendiją pagal vietos taksą; o pagal S. C. Concilii 1874 m. 28 kovo ir 25 liep. nutarimus tas pat pasakytina apie kapelianijos ir t. t. mišias.

Šv. tėvas Benediktas XIV už mišių stipendijos nutraukimą išleido šias bausmes: nedeterminuotas ir vyskupo nuožiūra paskirtinas bausmes, pasaulininkams įvykio ekskomuniką ir dvasiškiams suspensą. Šv. tėvas Pijus IX, const. „Apostolicae Sedis", 12 oct. 1869, išleido šv. tėvui rezervuotą įvykio ekskomuniką už rinkimą mišių stipendijas didesnės taksos vyskupijose ir siuntimą jų į pigesnės taksos vietas pagal tos vietos taksą. S. C. Concilii, decr. „Ut debita", 11 maii 1904, tokią pat bausmę išleido už neteisų nutraukimą mišių stipendijos bažnyčiai papuošti.

S. C. Concilii 1875 m. 25 liep. paaiškino, jog į vadinamąją mišių stipendijų prekybą įeinąs knygynų ir kitų komersantų rinkimas mišių stipendijų ir davinėjimas jų laikytojams knygomis ar prekėmis, mišių rinkimas stipendijų ir atidavimas knygynams ar krautuvininkams ir jų atidavimas laikyti knygomis ar prekėmis, ir už tai baustina esą bažnytinėmis bausmėmis. Ta pati Kongregacija, decr. „Vigilanti", 25 geg. 1893, už ką tik kalbėtuosius nusikaltimus išleido šias bausmes: pasaulininkams — vyskupui rezervuotą įvykio ekskomuniką, kunigams — įvykio suspensą a divinis ir šiaipjau dvasiškiams — šventimų suspensą ir negalingumą eiti kitų šventimų. Tai dar paaštrino Propagandos Kongregacija 1893 m. 18 rugp.

[1]) S. C. C., decr. 1625; *Romana*, 7 maii 1762; S. C. S. Off., 24 sept. 1661; Innocentius XII, const. „Nuper", 23 dec. 1697; Benedictus XIV, ep. encycl. „Quanta cura", 30 iunii 1741.

[2]) Vz. dar S. C. C., 9 sept. 1874; decr. „Ut debita", 11 maii 1904.

Mišių stipendijos turėjo ir priešų. Be kitų, Wiklefas ir Jonas Huss mišių stipendijas laikė simonija. Tai pasmerkė Konstancijos susirinkimas (1413—1418), art. 25, kuris šiaip skamba: „Omnes sunt Simoniaci, qui se obligant orare pro aliis, eis in temporalibus subvenientibus". Taip pat Kalvinas ir protestantai smerkia įprotį imti mišių stipendijas.

Be to, Pistoja sinodas (synodus Pistoriensis) mišių stipendijas pavadino šlykščiu piktanaudojimu. Tai pasmerkė šv. tėvas Pijus VI, const. „Auctorem fidei", 28 aug. 1794, kaipo „falsa, temeraria, ecclesiastici ac pastoralis iuris laesiva, in Ecclesiam eiusque ministris iniuriosa (doctrina)".

Net pačioje Bažnyčioje buvo tokių vėjo srovių ar dvelkimų, kur buvo reikalaujama uždrausti mišių stipendijas ar bent jų nepriimti.

Savotiškos buvo net kaikurių vienuolijų pažiūros į mišių stipendijas. Pav., šv. Pranciškus savo konventualams buvo įsakęs kiekviename vienuolyne per dieną telaikyti vienerias mišias. Pamatas buvo tas, kad mišios nenustotų savo vertės ir pavojinga esą kunigui kasdien stoti prie altoriaus. Dėl paskutiniosios priežasties pats šv. Pranciškus net ir kunigų šventimų nėjo. Kalbamojo šv. Pranciškaus draudimo vis dėlto neįvykdyta, nes pranciškonys gaudavo tiek daug mišių stipendijų, jog nebeatsispyrė kietai disciplinai ir visi kunigai pradėjo kasdien laikyti mišias už stipendijas. Šv. Ignacas Loyola, jėzujitų ordino įsteigėjas, savo regulose buvo griežtai uždraudęs imti bet kurias mišių stipendijas. Išimtis tebuvo viena, kurią E. Tenbörg šiaip formuluoja: „Der Jesuit darf ein Almosen für die Gesellschaft nur dann annehmen, wenn jeder Zusammenhang mit einer von ihm vermittenten geistlichen Wohltat fehlt".[1]) Paskiau Šv. Sostas jėzujitams dėl neturto leido imti mišių stipendijas. Tai, pav., šv. tėvas Pijus IX 1859 m. padarė Vokietijos jėzujitų provincijai.

[1]) Die Messstipendien nach dem Codex Juris Canonici, Paderborn 1934, 39.

Bibliografija

(Bibliographia)

Apologetika

Andruška B., Kristus (Jo mesianizmas ir dievybė), Šiauliai 1935, 336 in 8°, 5 lit.

Veikalas padalintas į penkius skyrius: I. Mesijo sąvoka prieš Kristaus atėjimą ir Jo laikais; II. Kristus Mesijas; III. Kristus Dievas (čia Kristaus dievybė įrodoma, remiantis šiais Šv. Rašto tekstais: Luk. 2, 48—49 [ar iš šios vietos galima sudaryti visai pakankamą argumentą, argumentum peremptorium Kristaus didybei įrodyti, bijočiau tvirtinti, bet, aišku, kitų Šv. Rašto tekstų šviesoje jis turi reikšmės], Mat. 11, 25—27 [Luk. 10, 21—22], Mat. 16, 13—19, Mat. 21, 33—46 [Mork. 12, 1—2; Luk. 20, 9—19], Mat. 22, 41—46 [Mork. 12, 35—37; Luk. 20, 41—44], Mat. 26. [Jėzus teismuose], Mat. 28, 16—20 [classica formula trinitaria], Jon. 3, 11—13 [nelengva, mūsų manymu, ši vieta pakankamam argumentui sudaryti], Jon. 3, 14—18; 5, 17; 10, 27—30; 16, 15; 17, 10; 14, 9—12; Jon. 14, 6; 16, 7; ir k.); IV. Jėzus įrodė savo mesianizmą ir dievybę (savo paties asmens kilnumu, stebuklais, pranašavimais ,atsikėlimu iš numirusių); V. Kristaus dievybė ir gimstanti Bažnyčia (nuo pirmųjų Velykų iki apaštalų amžiaus galo).

Kalbant apie visą veikalą, reikia pasakyti, jog parašytas rimtai ir suprantamai. Panaudota plati literatūra. Veikalas skirtas daugiau platesnei visuomenei (labiau prasilavinusiems žmonėms, inteligentams pasaulininkams), bet drąsiai galimas rekomenduoti paskaityti teologui, jau nekalbant apie teologijos studijuozus. Malonu gale konstatuoti, jog gerb. autorius nuo seno jau turtina lietuvių apologetiką.

Drinkwelder Erhard, Vollendung in Christus, Paderborn 1934, 264 in 8°, 5 mark.

Autorius, benediktinas misionierius, čia, pasak jo paties, turi tikslą parodyti, kad „der religiöse Wert des Lebens Christi und des aus der Gemeischaft mit Christus gelebten Lebens nicht nur relativ höher steht als die Werte der anderen aus der Religionsgeschichte bekannten Formen religiösen Lebens, sondern dass dieser Wert auch der absolut höchste, durch keinen weiteren mehr überbietbar ist".

Autorius įvade kalba apie religiją, visuotinį žmonijos gyvenime fenomeną, ir drauge kaikuriuos svarbesnius religinio gyvenimo momentus, pa-

sireiškusius iki krikščionijos laikų. Toliau jau kalba apie krikščionybę tobulą religinio gyvenimo pradą ir formą. Autorius parodo, kad tobulo religinio gyvenimo šaltiniu ir pavyzdžiu eina pats Kristaus asmuo; parodo, kaip Kristaus pavyzdžiu ir per Kristų gali būti ištobulintas kiekvienas atskiras žmogus. Gale paliečia ypatingą klausimą, būtent ,kaip, kuria forma turi būti perteikiama krikščionybė pagonims. Autorius sako: „Sicher findet sich auch im chinesischen Denken, zumal im Konfutianismus manches, dass durch das Christentum nicht vernichtet, sondern gehoben und geweicht werden sollte... Kongfutse Könnte doch auch seinem Volke ein Pädagoge zu Christus hin sein".

Visas veikalas parašytas giliai, šiltai ir todėl visai rekomenduotinas.

Der Christ in der Zeit.

Tai serija knygučių šiandie Vokietijoje aktualiomis temomis. Leidžiama Paderborne. Iki 1935 m. pradžios išleistos šios knygutės: Lutz H., Christentum und Deutschreligion, Teil 1, 0,70 mark.; Hartmann C., Christentum und Deutschreligion, Teil 2, 0,70 mark.; Muckermann Fr., Warum Konfessionen? 0,60 mark.; Breitenstein D., Geist oder Blut, 1,35 mark.; Nillen J., Die religiöse Bedeutung des Alten Testamentes für den katholischen Christen, 0,90 mark.; Ruland L., Die Euthanasie, 0,50 mark.; Simon P., Mythos oder Religion, 1,60 mark.; Bartmann B., Positives Christentum in katholischer Wessensschau, 070 mark. Kurie tų knygučių tikslai ir uždaviniai ,apie tai pasako patys knygučių leidėjai. Rinkinys „soll dem religiösen Aufbau des katholischen deutschen Volkes dienen. Sie (Sammlung) wird einerseits jene Versuche zurückweisen, das Christentum im deutschen Volke durch andere Religionssysteme zu ersetzen, sie wird aber anderseits positiv die katholischen Glaubenswahrheiten darlegen und sie den Christen unserer Zeit neu zum Bewusstsein bringen".

Lang B., Katholische Männer (Eine Apologie in Lebensbildern. Mit 20 Porträtzeichnungen), München 1934, 186 in 8°, 4,50 mark.

Kalbamosios knygos autorius papasakoja dvidešimties žymių žmonių vokiečių pasaulininkų gyvenimą, kuris reiškėsi stipriai katalikiška dvasia, ėjo gilia katalikiška vaga.

Knygos vertę galima suprasti jau iš to, kad ginti Bažnyčią ir Jai gero padaryti galima dvejopai, būtent, raštu ir pavyzdingu katalikišku gyvenimu. Šis pastarasis, ypač žymių žmonių pavyzdingas katalikiškas gyvenimas, reikia manyti, paveikia žmones daugiau, nekaip rašytinė apologetika. Todėl ne be reikalo sakoma, jog žymaus žmogaus katalikiškas gyvenimas sveriąs nemažiau už apologetikos didžiules knygas. Atsikartoja senas senas posakis: „Verba movent, exempla trahunt".

Karrer O., Das Religiöse in der Menschheit und das Christentum², Freiburg i. Br. 1934, IX+264 in 8°, 5,20 mark.

Veikalo pradžioje nagrinėjama (svarbiausia) religija istoriniu atžvilgiu, būtent, religijos kilimas ir plitimas. Toliau įdėta religijų sugretinimai ir vertinimai. Šioje vietoje iškeliama krikščionybės vertė ir pranašumas kitų religijų tarpe. Geriausiai parašytos yra tos, kur autorius kalba apie krikščionybės pranašumą ir apie maldą. Autoriaus etnologiniems išvedžiojimams specijalistai, manau, rastų šį tą prikišti (pergreiti apibendrinimai bei išvados). Vargu visi teologai sutiks su autoriaus pareikšta nuomone apie išganymą ir krikščionybę ir t. t.

Sertillanges A. D., Katechismus der Ungläubigen, ins Deutsche übertragen von Franz Halka Graf Ledóchowski, Graz 1934, I. Urgründe des Glaubens 178, II. Die Mysterien, 171, III. Die Kirche, 103; visos trys knygos 3,20 mark.

Knygutės parašytos žinomo prancūzų dominikono Sertillanges. Parašytos dijalogo forma. Jos skirtos tiesos ieškantiems pasaulininkams Tiesos ieškąs pasaulininkas klausia, teologas atsako. Atsakymai suglausti, aiškūs, nors nevisados pakankamai platūs.

Schmidt P. W., Der Ursprung der Gottesidee (Eine historisch — kritische und positive Studie), 2 Teil: Die Religionen der Urvölker, V Band: Nachträge zu den Religionen der Urvölker Amerikas, Asiens und Australiens, Münster i. W. 1934, XXXVIII+921 in 8°, 29,50 mark.

Tai veikalo „Der Ursprung des Gottesideen" penktasis tomas. Jis papildo antrąjį tomą, kurs įvardytas: „Die Religionen der Urvölker Amerikas". Šia tema jis teikia naujos papildomos medžiagos. Iš dalies šis tomas duoda papildomos medžiagos ir trečiajam tomui, kalbančiam apie Azijos ir Australijos pirmykštes religijas.

Autorius yra mokslininkų tarpe plačiai žinomas etnologas P. W. Schmidt. Pati pavardė pasako apie veikalo vertę.

Zeitfragen (Religiös — wissenschaftliche Vorträge der Düsseldorfer Jezuitenpatres, Kevelaer).

Čia turime 150 išspausdintų paskaitų įvairiomis ir aktualiomis temomis. Kiekviena paskaita užima 4 spaudos puslapius in 8°; tos išspausdintos paskaitos iš eilės sunumeruotos. Dabar jų yra 150 num. Tas rinkinys galimas gerai panaudoti pamokslams ir paskaitoms draugijų susirinkimuose.

Dr. Pr. Venckus.

Dogmatinė teologija

Deneffe A., Maria die Mittlerin aller Gnaden, Innsbruck 1934, 78 in 8°, 1,20 mark.

Rašinys skirtas ne tiek teologams, kiek platesnei visuomenei. Jo tikslas supažindinti visuomenę su tuo, kodėl ir kaip Dievo Motina yra malonių tarpininke.

Derckx H., Die Muttergottes die Erfüllung des Weibes der Uroffenbarung, Übersetzung durch G. van Poppel, Paderborn 1933, 292 in 8°, 3,60 mark.

Autorius šį veikalą pradeda žodžiais: „Niemand wird sagen können: es mangle uns an guten, ja vorzüglichen sowohl dogmatischen wie aszetischen Abhandlungen über die Marienverehrung... Trotzdem bleibt noch immer, wenn auch in geringem Masse, das Wort wahr, das der berühmte Oratorianer Faber seinerzeit an seine englischen Glaubensgenossen richtet, wo er sich darüber beklagt, dass sie wahre Maria noch zu wenig bekannt sei".

Tiesa, kad apie Šv. P. Mariją mes dar nevisa žinome; bet negalima sakyti, kad jau taip maža težinotume. Daugelis dalykų, kuriuos mini autorius, teologams yra žinomi. Be to, pas autorių, kaip ir pas kaikuriuos kitus rašytojus marijologus, kaikur pasitaiko gal kiek ir perdrąsių posakių bei perdėjimų. Šiaip veikalas geras; jis parašytas lengvu stilium.

Dentinger M., Das Reich Gottes nach dem Apostel Johannes (Deutsche Klassiker der Kath. Theologie aus neuerer Zeit, IV Bd.), Mainz o. J. 1934, XV+498 in 8°, 10 mark.

Veikalas pasižymi spekuliatyviniu pajėgumu ir drauge giliu autoriaus tikėjimu. Jis skaitytojui ne tik padeda giliau pažinti tikėjimą, bet taip pat pažadina jo dvasią daryti gera, ją pakelia.

Feckes C., Das Mysterium der heiligen Kirche (Dogmatische Untersuchungen zum Wesen der Kirche), Paderborn 1934, 222 in 8°, 5,80 mark.

Autorius kalba apie Bažnyčios pamatus, esmę ir prasmę. Veikalas pasižymi gilumu, aiškumu ir metodiškumu. Todėl veikalas galimas laikyti iš geriausių šios temos veikalų, kurie pasirodė per kelerius paskutinius metus. Dar pažymėtina, kad veikalo gale autorius kalba apie socijologinę (gal socijalinę?) Bažnyčios struktūrą.

Geiselmann J. R., Die Abendmahlslehre an der Wende der christlichen Spätantike zum Frühmittelalter: Isidor von Sevilla und das Sakrament der Eucharistie, München 1933, XV+288 in 8°, 8,20 mark.

Šioje knygoje autorius kalba apie tai, kaip Izidorius Sevilietis suprato Eucharistiją. Izidorių autorius laiko „der letzte abendländische Kirchenvater und zugleich — der erste mittelalterliche Theologe". Studija rimta.

Kreuser M., Laiendogmatik, Einsiedeln 1934, 198 in 8°, 2,50 mark.

Knygos turinys: 1. Dogma, 2. Gott und sein Werk, 3. Christus und sein Werk (čia kalbama ir apie Bažnyčią), 4. Der Hl. Geist und sein Werk (malonė, sakramentai), 5. Der Mensche und sein Werk (dorovės mokslas). 6. Allen Werkes Vollendung (paskučiausieji dalykai).

Knyga parašyta trumpai ir suprantamai. Bet joje yra ir nevisai vykusių išsireiškimų. Pav., 7 pusl. paminimi šv. Jonas ir šv. Povilas ir tuoj pridėta: „Su šiuo pastarojo mirtimi baigiasi Dievo apreiškimas"; matyti,

vietoje „pirmojo" klaidingai pateko žodis „pastarojo" arba — šv. Povilas klaidingai paminėtas po šv. Jono; 31 pusl. autorius sako: „Audros nutildimas, apsėstųjų žmonių pagydymas ir t. t. nebuvo stebuklai; jie neišeina iš gamtos jėgų ribų (es lag noch in der Ordnung der Natur)"; tai koreguotina; 77 pusl. parašyta: „Der Sündenfall, in der Heiligen Schrift in die Geschichte von der verbotenen Frucht gekleidet..."; 104 pusl. „Nur in den Dingen des Glaubens und des göttlichen Willens kann sie ein ‚Diktat' des Heiligen Geistes genant werden"; tai perdrąsūs tvirtinimai.

Rudloff L., Kleine Laiendogmatik, Regensburg 1934, 218 in 8°, 2,20 mark.

Autorius knygos pradžioje kalba apie apreiškimą, tikėjimą, autoritetingą mokymą. Toliau yra trys svarbiausios knygos dalys: 1. Ewiger Schöpfungs — und Heilsplan, 2. Ausführung des Heilsplans, 3. Zuwendung der Erlösung. Gale priedas: Dievo buvimo įrodymas, tikėjimo išpažinimas, pirmųjų trijų pradžios kn. perskyrimų paaiškinimai ir k.

Dalykai dėstomi trumpai, palyginti , giliai. Bet taip pat yra tokių posakių, nuomonių, su kuriomis vargu sutiks visi teologai. Pav., autorius 62 pusl. rašo: „Schrecklich ist nun auch, dass aus dieser Geneigheit zum Bösen in jedem in der Erbsünde Geborenen sich ergibt die Unausbleiblichkeit persönlicher schwerer Sünden, so dass tatsächlich, wenn es keinen Erlöser gäbe, die Menscheit in ihrer Gesamtheit ewiger Verdammnis entgegen eilte"; 88 pusl.: „Einzig durch seine Auferstehung kann unsere Rechtfertigung bewirkt werden"; šie posakiai reikalingi yra, mažiausia, bent paaiškinimų.

Rupprecht Pl., Der Mittler und sein Heilswerk: Sacrificium Mediatoris (Eine Opferstudie auf Grund einer eingehenden Untersuchung der Äusserungen des hl. Thomas v. Aquin), Freiburg i. Br. 1934, 164 in 8°, 3,40 mark.

Scheller Emil, Das Priestertum Christi im Anschluss an den hl. Thomas von Aquin (Vom Mysterium des Mittlers in seinem Opfer und unserer Anteilnahme), Paderborn 1934, 448 in 8°, 7,50 mark.

Knyga parašyta nuodugniai ir gerai. Ją supras ne tik teologas, bet ir pasaulininkas inteligentas. Tiek pirmasis, tiek antrasis gali ją labai naudingai skaityti.

Schumacher H., Kraft der Urkirche (Das „Neue Leben" nach den Dokumenten der ersten zwei Jahrhunderte), Freiburg i. Br. 1934, X+172 in 8°, 3,60 mark.

Autorius remiasi Šv. Rašto N. Įstatymo knygomis ir kaikurių I—II amž. Bažnyčios Tėvų raštais. *Dr. Pr. Venckus.*

Pastoralinė teologija, moralinė teologija, humiletika ir t. t.

Arrghini A., Educazione e medicina della amozioni, Torino 1934, 208 in 8°, lirų; La nuova medicina delle passioni, Torino 1934, 204 in 8°, 12 lirų.

Pirmajame veikale autorius nagrinėja emocijas, jų priežastis, mechanizmą, plitimą ir t. t., pažymi išvadas, liečiančias šitų aistrų auklėjimą ir gydymą.

Antrajame veikale studijuoja aistras, jų klasifikaciją, priežastis ir t. t. Aistros nėra griežta prasme organiškos ligos, nors kartais ir gali būti jų priežastis ar padarinys. Šiuo pagrindu besiremdamas, autorius nagrinėja aistros ligų plitimą. Paskutinis skyrius skiriamas dorovės klausimams, kurie yra susiję su aistra, ypač jos atsakingumu.

Veikalai skiriami nuodėmklausiams, auklėtojams. Autorius painiausias problemas dėsto labai aiškiai. Kas moka italų kalbą, turės rankoje rimtą priemonę painiems išvidinio gyvenimo reiškiniams spręsti.

Asmussen H., Die Seelsorge (Ein praktisches Handbuch über Seelsorge und Seelenführung), München 1934, 3,80 m.

Auric R., Etude sur le service obligatoire de travail, Paris 1934, 162 in 8°, 12 fr.

Busquet J. et Garcia-Bayon J., Thesaurus confessarii seu brevis et accurata summula totius doctrinae moralis[9], Madrid 1934, 942+XVI in 12°.

Veikalėlis yra šv. Alfonso de Liguori moralinės doktrinos santrauka. Sukrauta visa, kas nauja ir žinotina iš Kodekso I. C., kongregacijų atsakymų, autentiškų Kodekso I. C. aiškinimų. Nepamiršta mūsų laikų naujausios moralinės teologijos problemų, k. a. eugenikos, sterilizacijos, kokaino vartojimo, biržos spekuliacijos ir t. t. Principai statomi aiškiai, duodant praktiškus kazusų sprendimus. Kunigai, neturį daug laiko plačiau susipažinti su sau rūpimais klausimais, bus dėkingi autoriams už šį nuodėmklausiams skirtą lobį.

Civardi L., Manuel d'Action Catholique, traduit de l'italien par J. Claex, Bruxelles 1934, 359 in 8°.

Mgr. Civardi yra italų kat. akcijos dvasios vadas ir „L'assistente ecclesiastico" kat. akcijos vadų organo redaktorius. Per kelis metus jo „Manuale di Azione Cattolica" susilaukė septynių leidimų ir išverstas į daug svetimų kalbų.

Autorius, pakalbėjęs įžangoje apie reikalą pažinti kat. akciją, veikalą skirsto į dvi dalis. Pirmojoje dalyje aiškina kat. akcijos esmę ir dalyką skirsto į penkis skyrius: kat. akcijos sąvoka (I sk.), kat. akcijos tikslai (II sk.), kat. akcijos apaštalavimas (III sk.), kat. akcijos organi-

zacija (IV sk.), kat. akcijos būtinumas (V sk.). Antrojoje dalyje kalba apie kat. akcijos santvarką: kat. akcija ir bažnytinė hierarchija (VI sk.), kat. akcija ir dvasiškija (VII sk.), kat. akcija ir politika (VIII sk.), kat. akcija ir padedamieji veikalai (IX sk.), kat. akcija ir socijaliniai bei ekoniminiai veikalai (X sk.).

Gausi dokumentacija, direktyvų tikrumas.

Kam neprieinama prancūzų kalba, šio veikalo vertimą gali rasti lenkų kalba (Podręcznik Akcji Katolickiej), kuo ypač gali pasinaudoti senesnioji kunigija.

Clemens R., Personalité juridique, Paris 1935, 272 in 8⁰, 35 fr.

Côté L., De la chaire au micro (Causeries evangeliques), Monreal 1934, 215 in 12⁰.

Devyni pašnekėsiai prie mikrofono apie Kristaus pamokslą ant kalno, prisikėlimą, greitą krikščionijos paplitimą, pasaulininkų apaštalavimą ir uždaras rekolekcijas, turtus ir neišvengiamus socijalinius nelygumus. Doktrina solidiška, forma patraukianti.

Der katholische Staatsgedanke (Bericht über die katholisch - sozialer Tagung der Zentralstelle des Volksbundes der Katholiken Oesterreichs am 29 u. 30 April 1934 in Wien), Wien 1934, 109 in 8⁰, 1,25 m.

Donat J., Ethica generalis[6] ir Ethica specialis[5], Oeniponte 1934, I—II in 8⁰, VIII+299 ir VIII+367.

Veikalo medžiaga turtinga, knygos, scholastinės filosofijos principai gvildenami nuodugniai ir aiškiai. Nenuostabu, kad bendroji etika per 15 metų susilaukė šeštojo leidimo, o specijalinė etika per 13 metų penktąjį kartą spausdinama.

Naujasis „Ethica" leidimas turi žymių pakeitimų ir gerokai paplėstas: I tom. 70 psl., o II tom. 64 psl.

Veikalas rekomenduotinas labiausiai filosofijos ir moralinės teologijų studentams.

Eymieu A., Le gouvernement de soi - même (Essai de psychologie pratique, Troisième série. L'art de vouloir), Paris 1935, 252 in 12⁰, 12 fr.

Tai tretysis praktinės psichologijos autoriaus tomas. Gilus žmogaus sielos pažinimas, jos galių mechanizmo išnarpliojimas ir sudėstymas, stipriai praktiškas protas leidžia autoriui daryti labai gyvenimiškas aplikacijas norėjimo srityje. Norėjimas pats, jo taikymas, kuriant nusiteikimus, jų įgimtis, sritis, svarba, įtaka valiai ir t. t., visa tai yra įdomu ne tik pedagogui ir kiekvienam susirūpinusiam savivalda, bet taip pat ir moralistui, nes dorovė ne vien draudimais ir įsakymais tvarko žmogaus elgimąsi, bet ypač formuoja tuos dorovinius nusiteikimus, kurie leidžia

žmogui kilti prie dorovinio idealo. Ne minimalistų, bet maksimalistų programa yra tikrai evangeliškoji dorovė.

Gisquiere E. O. Praem. Tu autem o homo Dei. Instructiones de sacerdotio ad diaconos in sacro secessu ordinationi presbyterali praevio constitutos, in usum quoque sacerdotum exercitia spiritualia annua aut quotidiana instituentium, Averbodii 1934, 348 in 8°, 30 fr.

Veikale yra daug pamokymų apie kunigo pašaukimą, kunigystę, kunigo gyvenimą, mąstymą, šv. Mišias, brevijorių ir t. t. Veikalas rekomenduotinas kandidatams į kunigus ir kunigams: pirmiesiems — kad pasiruoštų didžiajai garbei, kurios jie siekia; antriesiems — kad bent retkarčiais atsigaivintų ir sustiprėtų šventame pašaukime. Doktrina tikra, dėstymas aiškus ir lotynų kalba nepersunki.

Gmelch J., Seelenbrot (Predigten, Anschrachen und Vorträge), Rottenburg 1934, II—III in 8°, 171 ir 307, 3 m. ir 5,40 m.

Autorius pasižymi originališkomis idėjomis, viliojančia forma, gyva kalba, klausytojus įdomaujančia konstrukcija. II tome įdėti keli pamokslai sekmadieniams po Sekminių, vėlinių oktavai, komunijai, mokslo metų užbaigai ir t. t. III tome yra keturios konferencijos moterims ir jaunoms mergaitėms, šešios konferencijos motinų draugijai ir dešimts įvairiems susirinkimams.

Gruber D., Die drei Kreuze auf Golgota (Sieben Fastenpredigten). Rottenburg 1935, 21 in 8°, 1,40 m.

Kiekvienas Kalvarijos kryžius pamoko gerai pasiruošti velykinei išpažinčiai. Gavėnios metui tema parinkta labai vykusiai. Pamokslai taikomi liaudžiai. Autorius gausiai naudojasi Šv. Rašto tekstais ir savo misijoniško darbo patirtimi. Pavyzdžiai pavaizduoja dėstymą ir sukaupia dėmesį. Jo pamokslai negali nepatikti klausytojams.

Faidherbe A. J., La justice distributive, Paris 1934, 184 in 8°, 25 fr.

Autorius savo veikalą pradeda bendrais svarstymais apie teisingumą ir distributyvinį teisingumą (I sk.), paskui įrodinėja, kad distributyvinis teisingumas yra tikras teisingumas, nes jis taikomas kitam (II sk.), kad jo privalomumas ir jo teisė yra griežtos teisės privalomumas (III sk.) ir kad proporcijos lygybė, kurią jis nustato, yra tikroji lygybė (IV sk.). Iš eilės jis studijuoja šio teisingumo veiksmus (V sk.), ir jam priešingas nuodėmes (VI sk.), restituciją (VII sk.) ir santykius tarp baudžiamojo ir distributyvinio teisingumo (VIII sk.).

Ši studija yra teologinis traktatas. Jis rodo, kad net scholastinė moralinė teologija turi dar neeksplotuotų klodų.

Kadangi distributyvinis teisingumas yra administracinės teisės pradas, valdžios dorybė ir apie jį labai maža tekalbama ir terašoma, tai veikalas labai naudingas.

Funk A., Film und Jugend (Eine Untersuchung über die psychischen Wirkungen des Films im Leben der Jugendlichen), München 1934, 174 in 8°, 4,80 m.

Jorio Th. A., Compendium theologiae moralis iuxta methodum I. P. Gury, S. I., ad normam Codicis Iuris Canonici redactum a R. Tummulo S. I. (Editio quinta, recognita, emendata et aucta), Neapoli 1934, I 649.

Autorius neapvilia savo skaitytojų. Apaštalų Sosto nauji atsakymai, bažnytiniai ir civiliniai įstatymai sužymėti savo vietoje. Naujųjų laikų klausimai sprendžiami, toki kaip „elementum subiectivum imputabilitatis actus humani a variis causis petitum, neoterica quaedam postulata incolumitatem vitae tam individualis tam speciei inficientia, non sine lamentabili iactura matrimonii christiani et ipsius societatis" ir kiti.

Iš to, kad veikale atsižvelgiama tik į „ius italicum", suprantama, kad visų pirma jis skiriamas Italijos studijuozams.

Šitame tome turime šiuos traktatus: De actibus humanis, De conscientia, De peccatis, De virtutibus, De praeceptis Decalogi, De praeceptis Ecclesiae, De iustitia et iure et De contractibus. Trūksta galutinio žmogaus tikslo traktato. Tuo tarpu, pasak šv. Tomo Akv. (1, 2, q. 1), **„primo** considerandum occurrit de ultimo fine humanae vitae, et **deinde** de his per quae homo hunc finem pervenire potest, vel ab eo deviare: ex fine enim oportet accipere rationes eorum, quae ordinantur ad finem".

Vadovėlis pasižymi dėstymo aiškumu, doktrinos solidiškumu.

Kassiepe M., Die katholische Volksmission in der neuen Zeit (Grundsätzlichten und Praktisches für den Seelsorger), Paderborn 1934, 200 in 8°, 2,80 m.

Krajewski J., Christus bei den Kindern (Neue Kinderpredigten), Freibung i. Br. 1934, XV+157 in 8°, 2m.

Levaud B., Le monde moderne et le mariage chrétien, Paris 1935, 438 in 8°, 20 fr.

Šis veikalas kilo iš konferencijų, kurias autorius yra sakęs Friburgo katedroje. Spaudai jas ruošdamas, žymiai praplėtė ir pamokslišką formą pakeitė dėstomąja forma.

Veikalas skirstomas į tris dalis. Pirmojoje dalyje (bendrojoje) autorius kalba apie pasaulio ir Bažnyčios konfliktą dėl santuokos. Jis čia dėsto naująsias antikrikščionybės doktrinas ir praktikas santuokos srityje: Sovietų santuokos legislacija ir jos padariniai, šios legislacijos pirmatakus, būtent, Normano Haire, Lindsey ir Russell'io klaidas (I sk.). Paskui jis traktuoja krikščioniškosios santuokos idėją ir jungtuvių tris gėrybes: kūdikį, ištikimybę, sakramentą (II sk.). Antroji dalis specijalinė; įvardinta: Katalikų Bažnyčia saugo santuokos gėrybes nuo antikrikščioniškų ir nemorališkų teorijų. Ši dalis padalinta į tris sekcijas pagal

tris santuokos gėrybes. Pirmojoje sekcijoje ginama pirmoji gėrybė — kūdikis, ypač dėstoma Bažnyčios pozicija, kalbant apie gimimų aprėžimą (III sk.), pasikėsinimą ant vaiko gyvybės ir abortą (IV sk.) ir pasikėsinimą ant reproduktyvinės galios arba sterilizaciją (V sk.). Sekcijoje, kuri kalba apie antrąją santuokos gėrybę — ištikimybę, yra du skyriai: meilė pasaulio ir Bažnyčios supratimų (VI sk.), ir tikra ir klaidinga moters emancipacija (VII sk.). Trečiojoje sekcijoje, kur kalbama apie trečiąją santuokos gėrybę — sakramentą, pirmiausia aiškinamas santuokos sakramentas (VIII sk.) ,paskui divorsas ir nesuardomumas (IX sk.). Trečioje dalyje yra du skyriai: ar santuokos krizis išsprendžiamas (Xsk.) ir Pijaus XI programa santuokinei dorovei atnaujinti. Priede kalbama apie įgimtosios teisės moterystę pagal šv. Tomą Akv., komunistų ir miestiečių (buržujų) amoralizmą, perijodiško susilaikymo santuokoje, dorovingumą, atsižvelgiant į Ogino - Smulders metodą, ir apie moterų darbą pramonės įstaigose ir Japonų vaikų darbą (sweating - system redivivus).

Iš šio turinio aiškėja, kad autorius santuokos klausimą nagrinėja visa plotme. Planas remiasi „Casti connubii" enciklikos planu ir yra jos platus komentaras.

Kunigai ir pasaulininkai, besidomį dabarties santvarkos klausimais, ras šioje knygoje tikrą vadovą; specijalistas rašo ir meistriškai parašė.

Muckermann H., Eugenik, Berlin 1934, VIII+173 in 8°, 5,85 m.

Turinys: I. Ursprung und Entwicklung der Eugenik, II. Eugenisch wertfolle Ergebnisse der menschlichen Erforschung, III. Erbbiologische Differenzierung des Nachwuchses, IV. Eugenische Erziehung, V. Eugenische Auslese zur Hemmung des Nachwuchses erblich Belastetes, VI. Eugenische Auslese zur Förderung der erbgesunden Familie. Nachtrag: Aus den eugenischen Schrifttum.

Müncker Th., Die psychologischen Grundlagen der katholischen Sittenlehre, Düsseldorf 1934, IV+340 in 8°, 10,80 m.

Oberhammer C., Nouveau recueil d'exemples à l'usage des prédicateurs, conférencier, catechistes, traduit de l'allemand par l'abbé M. Grandclaudon, Tournai 1934, 320 in 20×14, 22,50 fr.

Kad klausytojai, labiausiai vaikai, jaunuomenė ar maža išsilavinę žmonės suprastų religijos dėstymą, viena iš priemonių yra konkretizuoti patį dėstymą. Ši idėja įkvėpė autorių surinkti daugiau už 300 pavyzdžių, sugrupuoti į 40 antraščių. Pavyzdžiai taikomi apaštalų išpažinimo doktrinai, įsakymams, malonei ir sakramentams dėstyti.

Oddone A., Teoria degli atti umani, Milano 1933, VII+262 in 8°, 15 lirų.

Veikalas turi dvi dalis. Pirmojoje dalyje traktuojama apie išvidinius žmogiško veiksmo pradus, kur keturiuose skyriuose šis veikimas nagrinėjamas psichologiniu, moraliniu ir antgamtiniu atžvilgiais. Antrojoje

dalyje dėstoma apie išorinius žmogiško veiksmo pradus. Čia įeina: fiziniai ir moraliniai įstatymai, amžinoji ir natūralinė tesė, Moizės teisės, Evangelijos įstatymas, bažnytinis ir pasaulinis įstatymas, sąžinė.

Medžiagos suskirstymas labai savotiškas. Veikalas skiriamas prasilavinusiai publikai.

Pelz J., Kinderpredigten (Neue Folge), München 1934, 207 in 8°, 3,20 m.

Pfarrgemeinde und Laienapostolat, Freiburg i. Br. 1934.

Tai brošiūrų serija po 16—24 psl. Kaina po 0,15 m. Heft 1: W. Wiesen, Die Pfarrgemeinde als Betätigunsfeld des Laienapostolates; Heft 2: W. Wiesen, Die Pfarrgemeinde Grundlage und Pflanzstäte des Laienapostolates; Heft 3: W. Wiesen, Die katholische Aktion das grosse Programm des Laienapostolates; Heft 4: R. Svoboda, Das Kind im Kreuzzug des Laienapostolates; Heft 5: R. Svoboda, Jungmann und Laienapostolat; Heft 6: R. Haas, Der Mann und das Laienapostolat; Heft 7: M. Ruchmich, Die Frau und das Laienapostolat.

Prümmer D. M., Vademecum theologiae moralis in usum examinandorum et confessariorum[4], Friburgi Brisgoviae 1934, XXXIV+586 in 12°, 2,50 m.

Šis ketvirtasis leidimas daug pataisytas, atsižvelgia į naujausius Vatikano kūrijos sprendimus. Visiems yra žinomi „Manuale theologiae moralis" savumai. Minimasis „Vademecum" ir yra kondensuota pastarojo veikalo santrauka.

Raab K., Das Katechismusproblem in der katholische Kirche, Freiburg im Br. 1934, XX+266 in 8°, 5 m.

Regout R., La doctrine de la guerre juste de saint Augustin à nos jours d'après les théologiens et les canonistes catholiques, Paris 1935, 350 in 8°, 50 fr.

Rieger J., Reifende Saaten (Auf Gottes Ackerfeld. Neue Folge: Sontagsfredigen), Erster Teil: von Advent bis Pfingsten, Rottenburg 1934, XII+235 in 8°, 4,50 m.

Pamokslų sakymai yra padarę didelę pažangą. Šis rinkinys yra naujas įrodymas. Amžinosios tiesos dėstomos nauja forma, pritaikinta mūsų laikams. Ko daugiau benorėti? Pasirodo, kad apie sakyklą, iš kurios Rieger skelbdavo Dievo žodį, susibūrdavo kartais po 3.000 klausytojų. Todėl galima eiti į jo mokyklą. Pamokslininkas nesigailės suėjęs į pažintį su šiais pamokslais, o klausytojai džiaugsis, girdėdami kalbant taip, kaip Rieger yra kalbėjęs.

Riche H., Pour la paix entre les peuples, Liége 1934, 164 in 8°.

Vis gyvas ir nervinąs taikos klausimas tautose. Šioje knygoje nagrinėjami šie klausimai: I. Patrijotizmas: teisingos ir klaidingos doktri-

nos (kraštutinis nacijonalizmas ir antipatrijotizmas arba revoliucijonieriškas internacijonalizmas), II. Tarptautinė kooperacija, III. Tarptautinė pacifikacija: tikroji doktrina (karas, taika, pasiruošimas karui, taikos organizacija) ir klaidingos doktrinos (kraštutinis militarizmas, sentimentalus pacifizmas). Priedai: Hagos konvencija, Lokarno traktatas, Paryžiaus paktas (Briand-Kellog), Londono traktatas (1933 m. liepos m. 3 d.), nusiginklavimo konferencija.

Rommen H., Der Staat in der katholischen Gedankenwelt, Paderborn 1935, 372 in 8°, 6,30 m.

Šis šiandien taip aktuališko veikalo turinys: Idee des Menschen, Organische Staatsauffassung, Naturrecht, Ursprung des Staates, Wesen des Staates, Ziel des Staates, Lehre von der Staatsgewalt, Staat und Kirche, Völkerrecht.

Schubert F., Grundzüge der Pastoraltheologie, I³: Homiletik, Graz 1934, XII+97 in 8°, 5 s.

Seipel J., Von der sozialen Liebe (Priesterworte gesprochen bei den Monatsversammlungen der „Caritas socialis"), Wien 1933, 222 in 8°.

Garbingas ir mokytas valstybės vyras šiame veikale matomas naujoje šviesoje, kaipo šventas kunigas ir įžymus pamokslininkas.

Kiekvieną ketvirtą mėnesio sekmadienį „Caritas socialis" po šv. mišių klausėsi šio garsaus praloto pamokslų labdaringomis ir socijalinėmis temomis. Jo pamokslai buvo stenografuojami ir dabar išspausdinti.

Šis rinkinys daug padės šv. Vincento a Paulio draugijos vadams.

Seraphinus a Loiano P., Institutiones Theologiae moralis, I: Theologia fundamentalis, Taurini 1934, 492 in 21½×14, 20 lir.

Šio veikalo autorius pasiryžo sukondensuoti dorovės mokslą ir savo trisdešimties metų profesoriavimo patyrimą į moralinės teologijos Sumą. Mirtis jį užklupo, pabaigus, bet dar neišspausdinus savo darbo. Šį fundamentalinės teologijos veikalą išleidžia jo bendrabrolis Maur de Grizzana. Doktrina dėstoma aiškiai ir su griežta dijalektika. Tai gilus veikalas ir tik tipografiškoji dispozicija, leidžianti atskirti esminius dalykus nuo antraeilių, šį veikalą daro prieinamą ir tiems, kurie nesidomi smulkesniais išaiškinimais, nemėgsta didesnės analizės.

Sertillange A. D., Nos serviteurs, Paris 1933, 48 in 12°, 3 fr.

Tai moralinės šeimininkų priedermės tarnams.

Sinéty R., Psychopathologie et direction, Paris 1934, 258 in 8°, 15 fr.

Pirmasis ir antrasis šios knygos skyriai skiriami vyriausioms psichopatijos formoms, būtent, psichozėms ir psichonevrozėms (histerija, psichastenija, neurastenija). Trečiasis sk. traktuoja neurastenijos išskaidymą, ketvirtasis sk. — histeriją, penktasis sk. — religinę psichopatiją,

šeštasis sk. — praktiškus patarimus, vadovaujant psichopatams, septintajame sk. kalbama apie pirmuosius kunigų psichopatijos reiškinius.

Veikalas labai kondensuotas. Jame randame daug mokslo žinių ir kompetentiškų patarimų liguistoms sieloms vadovauti.

Stockums W., Der Beruf zum Priestertum (Gedanken und Erwägungen für Theologen und Priester), Freiburg im Br. 1934, VIII+260 in 8°, 3,50 m.

Po kelių įžanginių pastabų apie pašaukimo žodžio prasmę vysk. Stockums iš eilės traktuoja 15 sk. apie pašaukimo reikalingumą, jo esmę, dieviškąjį pašaukimą, į kunigystę pašaukimų rūšis, pašaukimo žymes, tiesią intenciją, blogą ir nepakankamą intenciją, palinkimą į kunigystę, laisvę pasirenkant kunigystę, sugebėjimus ir reikalingą formaciją, dorinius savumus, sveikatą ir namiškius, bažnytinį celibatą. Nedaug tėra tokių veikalų, kurie taip vispusiškai nagrinėtų pašaukimą.

Storr R., Erlösung (6 Fastenpredigten und eine Karfreitagspredigt), Rottenburg 1935, 80 in 8°, 1,60 m.

Nuodėmė ir išganymas, išganymas ir Išganytojas, Jėzus Kristus — mūsų Išganytojas, išganymas ir Dievas, išganymas ir žmogus, nuolatinė Auka, naujas gyvenimas Kristuje — štai šios gavėnios pamokslų antraštės. Pagrindinė mūsų religijos dogma dėstoma su dideliu teologišku tikslumu, aiškia forma, kuri yra prieinama ir paprastai auditorijai.

Ter Haar F., Casus conscientiae de praecipuis huius aetatis peccandi occasionibus, Taurini 1934, VIII+184 in 8°, 10 lirų.

Veikalas turi dvi dalis. Pirmojoje dalyje yra nuodėmės pavojų praktiški kazusai, bendros pavojų rūšys. Antrojoje dalyje (svarbiausioje ir ilgesnėje) sprendžiamos atskiros nuodėmių progos, k. a., netinkamos mokyklos, knygos, pasilinksminimai, teatrai, kinai, privatiški vizitai, moterų drabužiai ,radio, barai ir t.t.

Dalykai traktuojami sistematiškai, medžiaga ir argumentai gausūs, dėstymas aiškus ir nenukrypstąs į nereikalingą griežtumą bei laksiškumą. Tai geri šio leidinio savumai.

Veikalas rekomenduotinas klebonams, nuodėmklausiams ir pamokslininkams.

Tihamér Tóth, Le Symbole des Apôtres, II partie: Dieu. La Providence. Sermons traduits du hongrois per l'abbé Marcel Granclaudon, Tournai 1934, 346 in 20×13, 22,50 fr.

Įžangoje autorius kalba apie pamokslų sakymo paslaptį ir jų sėkmingumą, duoda praktiškų patarimų, kurie laiduoja, kad pamokslas bus klausomas ir klausytojas pasinaudosiąs.

Mgr. Tihamér Tóth yra veigrų centrinės seminarijos rektorius ir Budapešto universitete yra bažnytinės iškalbos profesorius. Jo pamoks-

lai turi didelį pasisekimą dėl naujo dėstymo būdo, tono aktuališkumo, vaizdų, kurie kalba į žmogaus vaizduotę ir į širdį.

Be tikiu į Dievą (I t.), turime jau ir tikiu į Jėzų Kristų (II t.). O taip pat turime du tomus Dešimts Dievo įsakymų, vieną t. Kristus kančioje ir garbėje (Gavėnios pamokslai), vieną t. Kristus ir mūsų laikų problemos. Jie yra vokiškai ir lenkiškai išversti.

Tiha m ér Tóth, Jaunos sielos auklėjimas, Kaunas 1935, 264, 5 litai.

Autorius kreipiasi į jaunuomenės auklėtojus ir su jais dalinasi savo patyrimo ištekliais, įgytais per dvidešimtį metų sėkmingo darbo su jaunuomene. Jis nesitenkina, kaip labai dažnai daroma, dabartinių įpročių kritika, bet pozityviškai dirba darbą ir religiniam auklėjimui taiko moderniškosios pedagogikos ir metodologijos duomenis.

Platesnį šio veikalo vertinimą žiūr. „Soter", n. 2 (1933), kur kalbama apie vokišką vertimą

Šią knygą turi turėti visi tie, kurie doriškai ir religiškai formuoja jaunuomenę. Ji yra turininga savo naujais atžvilgiais. Mes čia girdime mistro žodį, pašaukimo auklėtojo žodį, skiriamą savo broliams.

Tymczak A., Nauka św. Augustyna o Wierze, Przemyśl 1933, XX+244.

Autorius nagrinėja tikėjimo objektą, įgimtį ir savumus, jo reikalingumus ir santykius su protu ir teologinėmis ir moralinėmis savybėmis, tikėjimo laipsnius ir šaltinius.

Autorius konstatuoja, ko mokė Šv. Tėvai prieš šv. Augustiną ir ką naujo į šį klausimą įnešė Hiponos vyskupas šv. Augustinas.

Gera šv. Augustino tikėjimo doktrinos sintezė bei monografiška studija.

Valensin A. et de Montcheuil Y., Maurice Blondel, Paris 1934, 310 in 12⁰, 20 fr.

Dr. Ign. Česaitis

Bažnytinės teisės

Michiels G., De delictis et poenis, I: De delictis, Lublin 1934, 358 in 8⁰, 12 belgų.

Labai platus veikalas. Greit bus išleistas antrasis tomas.

Yoyce N., Christian marriage, London 1934, 632 in 8⁰, 21 šil.

Platokai išdėstyta istorinė dalis. Čia net paliečiamas, pav., Napoleono I moterysčių tikrumas ir t. t. Be to, gera, kad kalbama apie Šv. Marijos ir Šv. Juozapo moterystę. Čia ji teisingai laikoma tikra. Visai laikas jau būtų liautis kalbėjus, jog kalbamoji moterystė tebuvusi susižiedavimas ir t. t.

Kienitz E., Die kirchliche Weiheprozess systematisch dargestellt und kritisch gewürdigt, Freiburg in. Br. 1934, 130 in 8°, 4 mark.

Rašinys suskirstytas į tris dalis. 1 dal. kalbama apie šventimų proceso parengiamuosius veiksmus, 2 dal. — apie paprastąjį šventimų procesą ir 3 dal. — apie administratyvinę paties šventimų proceso formą.

Veikalas parašytas pagal Kodeksą I. C. ir S. C. de Sacramentis taisykles, 1931 m. 9 saus.

Lipp K., Elternrecht im katholischen Kirchenrecht, Langensalza 1934, 123 in 8°, 2,40 mark.

Tėvai turi tam tikrų teisių — teisių įgimtų, Dievo, bažnytinių ir pasaulinių. Čia kalbama apie tėvų teises, kurios yra Kodekse I. C.

Doms H., Vom Sinn und Zweck der Ehe, Breslau 1935, 199 in 8°, 4,80 mark.

Perugini A., Concordata vigentia notis historicis et iuridicis declarata, Romae 1934, 344 in 8°, 25 lir.

Restrepo I. M., Concordata regnante Sanctissimo Domino Pio P. P. XI inita (Latine et gallice reddita et notis illustrata), Romae 1934, 720 in 8°, 40 lir.

Wenner I., Reichskonkordat und Länderkonkordate[2], Paderborn 1934, 80 in 16°, 75 fen.

Po Pasaulinio karo labai daug sudaryta konkordatų. Jie sudaryti prie Šv. Tėvo Pijaus XI. Todėl šis Šv. Tėvas galimas pavadinti konkordatų Tėvu.

Labai geras yra prieškarinių konkordatų rinkinys: Ang. Mercati, Raccolta di concordati su materie ecclesiastische tra la Santa Sede e le autorità civili, Roma 1919. Mūsų kalbamieji autoriai surinko pokarinius konkordatus ir net juos pailiustravo pastebėjimais ir t. t. Todėl šios knygos yra Mercati konkordatų rinkinio papildymas ir šiandienykščių konkordatų aiškinimas. Tai svarbu.

Sartori C., Enchiridion canonum seu Sanctae Sedis responsiones post editum Codicem I. C. datae[4], Vicetiae 1934, 275 in 12°, 6 lir.

Tai Šv. Tėvo Komisijos Kodekso I. C. kanonams autentiškai aiškinti ir kongregacijų atsakymai, duoti ar išleisti po Kodekso I. C. Prie jų pridėti aiškinimai. Todėl ši knyga labai naudinga šiandienykščiams kanonistams.

Tenbörg E., Die Messstipendien nach dem Codex Iuris Canonici, Paderborn 1934, 199 in 8°.

Veikalas padalintas į keturias dalis, būtent: I. Geschichtiches, II. Die Glaubenslehre der Kirche über Messopfer und Messaplikation, III. Das auf der Parteiautonomie aufgebaute Recht der Missstipendien, IV. Das kirchliche-disziplinäre, zwingende Recht des Messstipendien.

Tai labai plati mišių stipendijų monografija. Reikia pasakyti, kad nedaug ir tėra mišių stipendijų monografijų. Po Kodekso I. C. man težinoma: Del Giudice Vincenzo, Stipendia Missarum, Roma 1922.

Knyga verta perskaityti.

Fr. Wernz-Vidal P., Ius canonicum, IV: De rebus, Romae 1934, 786 in 8°, 40 lir.

Turinys: sacramenta, sacramentalia, cultus divinus, coemeteria et sepultura ecclesiastica ir priede — šventimų proceso taisyklės.

Dr. P. Malakauskis

Įvairios knygos

Der grosse Herder, Nachschlagewerk für Wissen und Leben, Freiburg in Br. 1934, X⁴ 1728 fracta pagina: Reue - Sipo.

Keletas dalykų yra lituanistikos, pav., Šauliai, Seimas ir t. t.

Rahmenartikel yra šie: Rokoko, Romanik, Romantik, Röntgenstrahlen, Rundfunk, Sakramente, Sängling, Schach, Schauspielkunst, Schicksal, Scholastik, Schöpfertum, Schulkind, Schulreform, Schwangerschaft, Schwimmen u. Schwimmsport, Seele, Segeln, Selbstbildung, Selbsterziehung, Siedlungswesen ir t. t.

Ir šiame tome, kaip ir kituose tomuose, labai daug paprastų, spalvotų ir kitokių atvaizdų, žemėlapių ir t.t.

Suvažiavimo darbai, red. J. Eretas, Kaunas 1935, 532 in 8°.

Tai pirmojo lietuvių katalikų mokslininkų ir mokslo mėgėjų 1933 m. 27—28 vas. suvažiavimo paskaitų rinkinys ir L. K. Mokslo Akademijos antrasis leidinys (pirmasis: Al. Dambrauskas, Užgesę Žiburiai, Kaunas 1930).

Rinkinio turinys: J. Eretas, Katalikai ir mokslas, 1—288; J. Pankauskas, Svarbesniosios srovės naujojoj psichologijoj, 291—320; K. Kochas, Profesinė atranka, 321—329; J. Ambrazevičius, Maironio vieta lietuvių religinėj literatūroj, 333—348; K. Jasėnas, Estetikos reikšmė etiniame žmogaus gyvenime, 349—356; Pr. Penkauskas, Lietuvos istorijos versmių leidimas, 359—392; Pr. Žadeikis, Kasinėjimai Apuolėje; Ed. Turauskas, Valstybės ir Bažnyčios suverenumas, 405—417; Pr. Valančius, Idealistinė socijologija, 418—432; K. Ambrozaitis, Asmuo ir visybė Othmaro Spanno universalistinėj socijologijoj, 433—451; M. Ruginienė, Vidurinių amžių moterų būklė ir moterų emancipacija, 452—466; J. Urmanas, Dabartinės ūkio sistemos krizis ir nauji bandymai, 469—484; Pr. B. Šivickis, Dabartinės biologijos mokslo bendroji kryptis, 487—495; Al. Dam-

brauskas, Ratilai sferoje ir E. Barthelio poliarė geometrija, 496—500; Pr. Samulionis, Aleksandras Dambrauskas — mokslininkas, 503—518; Redakcija: Pirmas Lietuvių Katalikų mokslininkų ir mokslo mėgėjų suvažiavimas, 521—532.

Nevisi čia įdėti rašiniai buvo skaityti lietuvių katalikų mokslininkų ir mokslo mėgėjų 1933 m. suvažiavime. Tai Dr. J. Ereto studija „Katalikai ir mokslas". Kaikurie rašiniai po suvažiavimo buvo galutinai parašyti ir gerokai papildyti, pav., doc. Pr. Penkausko „Lietuvos istorijos versmių leidimas". Pasigendama kaikurių aname susirinkime skaitytų referatų, pav., prof. Pr. Dovydaičio „Šių dienų mokslinių minčių kryptis ir mokslininkų pasaulėžiūra", A. Tūmėno „Katalikų teisininkų intelektualinio darbo programa ir organizacija", Dr. Ruginienės „Katalikių moterų moksliniai uždaviniai" ir t. t. Nevisi taip pat rašiniai vienodai didelės mokslinės vertės, bet daugelį jų su didžiausiu įdomumu perskaitai ir dar nori iš naujo skaityti. Tokiu rašiniu labiausiai eina Dr. J. Ereto studija „Katalikai ir mokslas". Ją pataisius reikėjo skyrium išleisti (tiesa, jos atspaudas padarytas, bet tėra privatinė autoriaus nuosavybė ir nepardavinėjama).

Leidinys labai vertas perskaityti.

Redakcijai atsiųstos knygos

Der grosse Herder, Nachschlagewerk für Wissen und Leben, Freiburg in Br. 1934, X^4 1728 facta pagina: Reue-Sipo.

Suvažiavimo darbai, red. J. Eretas, Kaunas 1935, 532 in 8^0.

Andruška B., Kristus, Šiauliai 1935, 336 in 8^0, 5 lit.

Redaktorius e. o. prof. Dr. P. Malakauskis

Teol.—Filosofijos Fakulteto leidiniai:

I. KNYGOS

1. P. Malakauskis, Moterystės teisės, Kaunas 1923, I 1, 114; Kaunas ^{2}1932, I—XII+511 in 8^{0}, 15 lit.
2. Pr. Būčys, Teologijos enciklopedijos kursas, Marijampolė 1925, 246 in 8^{0} (nebėra).
3. Al. Grigaitis, Senojo Įstatymo problemos, Marijampolė 1925, 1 dal. 174 in 8^{0}, 5 lit.; Kaunas 1925, 2 dal. 108 in 8^{0}, 3 lit.
4. J. Eretas, Henrich Seuse, Kaunas 1929, 64 in 8^{0}, 3 lit.
5. J. Eretas, Meister Eckehart, Kaunas 1930, I—VII+146 in 8^{0}, 4 lit.
6. J. Eretas, Jonas Tauleris, Kaunas 1930, 128 in 8^{0}, 5 lit.
7. J. Grinius, O. V. Milašius — poetas, Kaunas 1930, I—IV+196 in 8^{0}, 7 lit.
8. Pr. Kuraitis, Pagrindiniai gnoseologijos klausimai, Kaunas 1930, 104 in 8^{0}, 3,50 lit.
9. P. Malakauskis, Viešosios bažnytinės teisės, Kaunas 1931, I—X+268 in 8^{0}, 7 lit.
10. Ant. Maliauskis, Teodiceja, Kaunas 1931, 180 in 8^{0}, 5 lit.
11. J. Eretas, Vokiečių literatūros istorija, Kaunas 1931, I tom. I—XII+250 in 8^{0}, 10 lit.
12. Pr. Venckus, Fundamentalinės teologijos paskaitos (įvadas), Kaunas 1932, 40 in 8^{0}, 1 lit.; Kaunas 1931, 1 dal. I—VII+192 in 8^{0}, 6 lit.; Kaunas 1935, 4 dal. 64 in 8^{0}, 1,50 lit.
13. Pr. Kuraitis, Ontologija, Kaunas 1931, I 207 in 8^{0}, 6,50 lit.; Kaunas 1933, II 168 in 8^{0}, 6 lit.
14. P. Malakauskis, Bažnytinių teisių šaltiniai, Kaunas 1931, I—X+117 in 8^{0}, 4 lit.
15. J. Grinius, Putino lirika, Kaunas 1932, 108 in 8^{0}, 3 lit.
16. P. Malakauskis, Bažnytinės teisės (įvadas), Kaunas 1932, I—VIII+120 in 8^{0}, 4 lit.
17. J. Eretas, Goethe, Kaunas 1933, I—VIII+263 in 8^{0}, 8 lit.
18. P. Malakauskis, Baudžiamosios teisės^{2}, Kaunas 1934, I—XII+335 in 8^{0}, 10 lit.
19. P. Malakauskis, Įgimtoji teisė, Kaunas 1934, I—VI+116 in 8^{0}, 2 lit.
20. Z. Ivinskis, Lietuvos prekyba su Prūsais, Kaunas 1934, 1 dal. 208 in 8^{0}, 6 lit.
21. St. Šalkauskis, Įvedamoji pedagogikos dalis, Kaunas 1935, 53 in 8^{0}, 2 lit.
22. St. Gruodis, Negimusios gyvybės panaikinimas, Kaunas 1935, 130 in 8^{0}, 3 lit.

II. ŽURNALAI

1. „Soter“ (religijos mokslų žurnalas):

1924 m. — 5,— lit.	1 (1932) — 4,— lit.	
1925 „ — 8,— „	2 (1932) — 3,50 „	
1926 „ — 5,— „	1 (1933) — 3,— „	
1927 „ — 7,50 „	2 (1933) — 4,— „	
1928 „ — 9,50 „	1 (1934) — 4,— „	
1929 „ — 10,— „	2 (1934) — 3,— „	
1930 „ — 5,— „	1 (1935) —	
1 (1931) — 5 lit.		
2 (1931) — 5 lit.		

2. „Logos“ (filosofijos žurnalas):

1922 m. — 5,— lit.	1929 m. — 7,50 lit.	
1923 „ — 5,— „	1930 „ — 9,— „	
1924 „ — 5,50 „	1931 „ — 6,— „	
1925 „ — 7,50 „	1932 „ — 7,— „	
1926 „ — 15,— „	1933 „ — 5,— „	
1927 „ — 8,— „	1 (1934) — 4,— „	
1928 „ — 8,50 „	2 (1934) — 4,— „	

3. „Athenaeum“ (kalbos, literatūros ir istorijos žurnalas):

1 (1930) — 5 lit.	
2 (1930) — 4 „	
1 (1931) — 6 „	
2 (1931) — 4 „	
1932 — 8 „	
1933 — 6 „	
1934 — 8 „	

Visų Teol.-Filosofijos Fakulteto leidinių komisijonierius yra Šv. Kazimiero Draugijos Centralinis Knygynas Kaune.

Dr. Malakauskio rašiniai:

1. Kryžiaus kelias (vertimas iš Antanavičiaus), Kaunas 1912 (nebėra).
2. Ar moteris Joanna kadaise buvo papa?, Kaunas 1913; Kaunas [2]1930; Kaunas [3]1931, 18 in 16°.
3. Krikščionijos laimėjimas 313, Kaunas 1913.
4. Vyskupų rinkimai, Kaunas 1919.
5. Moterystės teisės[2], Kaunas 1932, I—XVI+511 in 8°.
6. Diecezinis sinodas, Kaunas 1926, 16 in 8°.
7. Civilinės jungtuvės, Kaunas 1926, 32 in 16°.
8. Baudžiamosios teisės, Kaunas 1928; Kaunas [2]1934, I—XII+355 in 8°.
9. Konkordatai ir Lietuvos konkordatas, Kaunas 1928, 40 in 8°.
10. Katalikiška mokykla, Kaunas 1929, 46 in 8°.
11. Katalikiškos draugijos, Kaunas 1930, 52 in 8°.
12. Bažnytinė cenzūra ir draudžiamosios knygos, Kaunas 1931, 30 in 8°.
13. Viešosios bažnytinės teisės, Kaunas 1931, I—X+268 in 8°.
14. Dvasiškių teisės, privilegijos ir priedermės, Kaunas 1931, 35 in 8°.
15. Bažnytinių teisių šaltiniai, Kaunas 1931, 117 in 8°.
16. Bažnytinės teisės (įvadas), Kaunas 1932, I—VII+120 in 8°.
17. Moterystė, Kaunas 1933, 66 in 24°.
18. Įgimtoji teisė, Kaunas 1934, I—XII+116 in 8°.